

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Філологічний факультет
Кафедра загального та прикладного мовознавства

Завідувач кафедри

(підпис) Володимир ГУТОРОВ
(ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 2022 р.

**Проблема машинного перекладу фразеологізмів (на основі твору
Агати Крісті «Вбивство в “Східному експресі”»)**

Кваліфікаційна робота
студентки 2 курсу
другого (магістерського) рівня
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.10 прикладна лінгвістика
КІСЬ Марини Миколаївни

Керівник
АНЮТИНА Ганна Анатоліївна,
старший викладач ЗВО кафедри загального
та прикладного мовознавства

Оцінка
за національною шкалою _____

Кількість балів: _____

Голова комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД ТА ЙОГО ВИДИ.....	8
1.1 Поняття машинного перекладу	8
1.2 Історія та розвиток машинного перекладу	11
1.3 Різновиди систем автоматичного перекладу.....	15
1.4 Проблемні питання машинного перекладу	18
1.5 Використання машинного перекладу	20
1.6 Майбутнє машинного перекладу.....	22
Висновки до розділу 1	24
Розділ 2. ФРАЗЕОЛОГІЯ У МАШИННОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	26
2.1 Поняття фразеологізму у лінгвістиці	26
2.2 Різновиди фразеологізмів у лінгвістиці.....	29
2.3 Проблеми перекладу фразеологічних одиниць	33
2.4 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних одиниць англійської мови	37
2.4.1 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних зрощень.	39
2.4.2 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних сполучень.....	41
2.4.3 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних єдностей.	42
Висновки до розділу 2	43
Розділ 3. АНАЛІЗ АВТОМАТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА ОСНОВІ ТВОРУ АГАТИ КРІСТІ «УБИВСТВО В “СХІДНОМУ ЕКСПРЕСІ”»).....	45
3.1 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних одиниць у творі А. Крісті «Убивство в “Східному експресі”».....	45
3.1.1 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних зрощень.	46

3.1.2 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних сполучень	51
3.1.3 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних єдностей.	58
3.2 Кількісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних одиниць у творі А. Крісті «Убивство в “Східному експресі”»	64
Висновки до розділу 3	69
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	74

ВСТУП

У межах лінгвістичних досліджень значне місце посідає фразеологія, адже кожна з її складових має власне специфічне значення, емоційне забарвлення та відображає свідомості людей, їхні специфічні реалії тощо.

Кожний етнос має свої власні специфічні характеристики й, відповідно, свій власний склад фразеології. При цьому виникають складнощі з позиції тлумачення її компонентів, адже часто простий послівний переклад окремо кожної частини фразеологічної одиниці не є ефективним. Тоді як в межах міжкультурної комунікації для успішної подальшої взаємодії важливим є розуміння контексту, на який часто впливають й ідіоматичні вислови. Тому поширеним є вивчення перекладу фразеології, зокрема автоматичного, оскільки інформаційні технології продовжують невпинно розвиватися та розробники систем машинного перекладу намагаються покращити якість перекладів для їхнього використання в різних сферах людського життя. Проте, все ще наявна низка проблем та труднощів, які виникають у ході перекладу фразеологічних одиниць. Саме це зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Метою роботи є дослідження фразеологічних одиниць англійської та української мов, аналіз основних методів їхнього перекладу, вивчення історії розвитку машинного перекладу та основних підходів у ході розробки його систем, а також аналіз автоматичного перекладу фразеологізмів обраної нами класифікації, які були реалізовані в ілюстративному матеріалі нашого дослідження.

Зазначена мета передбачає реалізацію низки завдань, зокрема:

- Визначення поняття «машинний переклад», окремих етапів його історичного розвитку та особливостей;
- Визначення поняття «фразеологізм», його типів та характерних рис;
- Визначення проблемних питань перекладу фразеології;

- Визначення методів перекладу фразеологічних одиниць;
- Аналіз фразеологічних одиниць англійської та української мов;
- Аналіз результатів автоматичного перекладу фразеологізмів англійської мови українською та визначення їхніх якісних та кількісних характеристик.

Матеріалом дослідження слугував роман Агати Крісті «Вбивство у “Східному експресі”» загальним обсягом 186 стандартних сторінок [Christie, 1991], із якого було вилучено 150 виразів, що реалізують фразеологічні одиниці відповідно до класифікації за їхньою внутрішньою структурою.

Об’єктом нашого дослідження виступають фразеологічні одиниці, представлені в обраному нами ілюстративному матеріалі зокрема: фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення та фразеологічні єдності; а також обрані системи автоматичного перекладу: «Google Translate», «Microsoft Bing», «Reverso» та «MateCat».

Предметом дослідження є степінь адекватності автоматичних перекладів різних категорій фразеологізмів вибірки.

У ході дослідження ми використали наступні **методи**:

- *аналізу й синтезу* для вивчення наявної бази досліджень питання, що розглядається в роботі;
- *інформаційного пошуку* задля подальшого формування ілюстративної бази дослідження;
- *суцільної та довільної вибірок* для формування вибірки виразів, в яких використовуються фразеологічні одиниці, а також їхнього подальшого розподілу за внутрішньою структурою;
- *автоматичного перекладу* для здійснення перекладу англомовних висловлень, що містять фразеологізми, українською мовою;

- **контекстуального аналізу** для детального вивчення прикладів фразеологічних одиниць та їхньої інтерпретації в мові перекладу автоматичними системами перекладу;
- **лексико-семантичного, лексико-стилістичного та граматичного аналізів** для визначення коректності виконаного автоматичного перекладу, а також визначення допущених помилок;
- **кількісного аналізу** для виявлення продуктивності використання систем машинного перекладу в процесі перекладу фразеологічних зрощень, фразеологічних сполучень та фразеологічних єдностей;
- **порівняльний метод** для визначення зіставних характеристик якісних та кількісних особливостей реалізацій автоматичного перекладу окремих видів фразеологізмів різними онлайн-системами машинного перекладу;
- **графічної презентації** для зображення отриманих у результаті дослідження показників.

Теоретична цінність проведеного дослідження полягає у внеску в процес вивчення роботи автоматичних систем перекладу, зокрема із такими специфічними мовними одиницями, як фразеологізми.

Практичне значення роботи становить можливість подальшого використання її висновків у дослідженнях перекладів фразеологічних одиниць різної внутрішньої структури, а також для покращення роботи систем автоматичного перекладу шляхом аналізу найважчих для перекладу фрагментів і їхнього додавання в словники, що використовуються в процесі машинного перекладу.

Наукова новизна проведеного нами дослідження полягає в тому, що в його межах вперше було проаналізовано потенціал використання систем автоматичного перекладу для різних видів фразеологічних одиниць відповідно до їхньої внутрішньої структури саме в порівняльному аспекті. Крім того,

наукову новизну результатів нашого дослідження узагальнюють наступні **положення, що виносяться на захист:**

1. У ході перекладу художніх текстів як людиною-перекладачем, так і системами автоматичного перекладу найбільшу складність для інтерпретації становить така специфічна мовна одиниця, як фразеологізм.
2. Роман Агати Крісті «Вбивство у “Східному експресі”» належить до художніх текстів і є прикладом детективного роману, герої яких часто використовують крилаті вислови, що зумовлює наявну в його складі значну кількість фразеології.
3. В обраному нами матеріалі дослідження наявні всі категорії фразеологічних одиниць відповідно до їхньої внутрішньої структури, а саме: фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення та фразеологічні єдності.
4. Зіставлення перекладів, здійснених професійними людьми-перекладачами, та системами автоматичного перекладу («Google Translate», «Microsoft Bing», «Reverso» та «MateCat») засвідчує, що в онлайн-перекладачі надають різний ступінь адекватності перекладу, зокрема: хибний переклад, переклад із незначними помилками, а також правильний переклад.
5. Найбільшу кількість адекватних інтерпретацій фразеології надає «Google Translate», тоді як найменшу – «Reverso», оскільки підтримка української мови була додана до функціонала останнього із зазначених перекладачів відносно нещодавно.
6. За кількісними параметрами найбільш та найменш продуктивними є машинні переклади однакової категорії фразеологізмів – фразеологічних сполучень.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками для кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (73 позиції), а також додатків (2), що містять 2 таблиці та 5 малюнків. Загальний обсяг роботи складає 126 сторінок, із яких обсяг основної частини становить 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД ТА ЙОГО ВИДИ

1.1 Поняття машинного перекладу

Машинний переклад є одним із центральних напрямів використання у лінгвістиці інформаційних технологій. Перш ніж надати визначення цьому поняттю, варто спочатку розглянути низку загальних понять теорії перекладу. Зазвичай переклад тлумачать, як «діяльність, внаслідок якої деякий текст однією мовою ставиться у відповідність тексту іншою мовою, при цьому забезпечується їхня смислова еквівалентність» [Ктитарова, Воронова, 2013, с. 130], але при цьому також варто зазначити, що це поняття є багатозначним, адже позначає не лише процес передачі змісту тексту однієї мови засобами іншої, а й результат перекладацької діяльності [Ктитаров, Воронова, 2013].

Переклад є не суто мовним, а складним когнітивним явищем, оскільки в процесі перекладу необхідно мати не лише лінгвістичні, а й екстралінгвістичні знання. Крім того, цей процес складається з двох етапів: розуміння тексту вхідної мови й синтез тексту вихідною мовою [там само]. Це свідчить про його комплексність й про те, що це не лише переклад слів та їх послідовність, а й процес, який пов'язаний із когнітивним аспектом. Адже у його результаті у свідомості людини виникають розумові образи, що є важливою складовою процесу сприйняття тексту [там само].

Системи машинного перекладу моделюють роботу людини-перекладача й завдання в обох способах перекладу є однаковими, але при цьому різниця полягає в тому, що в процесі машинного перекладу використовуються комп'ютери.

Машинний (або автоматичний) переклад (МП) – це «процес автоматизованого перекладу текстів з однієї мови на іншу за допомогою комп'ютера» [Hutchins 1998]; а також «один із напрямків наукових досліджень, котрий безпосередньо пов'язаний із системою машинного перекладу» [там само].

Процес машинного перекладу текстів включає в себе найрізноманітніші процеси. Так, його алгоритм включає такі етапи:

- проведення синтаксичного та морфологічного аналізів тексту;
- добір різних варіантів перекладу;
- оцінка частоти вживання речення декодером та вибір найбільш уживаного варіанту [Горда, Пушик, 2021].

До цього часу вчені змогли виділити низку різних систем машинного перекладу, кожна з яких є унікальною та базується на окремому аспекті процесу перекладу текстів однієї мови іншою. Проаналізувавши найрізноманітніші підходи та способи, котрі застосовувалися у сфері МП з початку її виникнення, ми з'ясували, що зазвичай дослідники відмежовують два типи систем МП: лінгвістичний та обчислювальний.

Під час використання лінгвістичної системи використовують три основні підходи до розробки, а саме:

1. Прямий підхід, у ході якого переклад здійснюється безпосередньо з вхідної мови на вихідну. Так, у ході перекладу аналізується словниковий склад вхідної мови для визначення полісемії аби правильно інтерпретувати вираз мовою перекладу, а також для визначення порядку слів у реченні. Компонентами цієї системи є великий двомовний словник, а також програма для лексичного та морфологічного аналізу та генерації текстів [Hutchins, 1995].
2. Підхід на основі трансформації, у якому переклад виконується в три етапи: перетворення оригінального тексту на проміжні уявлення (зазвичай це дерево синтаксичного аналізу); перетворення цих уявлень в еквівалентні уявлення мови перекладу; генерація остаточного тексту вихідною мовою [там само].
3. Інтерлінгвальний підхід – підхід, який є найбільш підходящим для багатомовних систем. Він складається з двох етапів: аналізу (інтерпретація

мовою інтерлінгва вхідної мови) та генерації (переклад вихідною мовою тексту мови інтерлінгва). Як результат, під час аналізу вхідної мови немає прив'язки до характерних особливостей певної мови перекладу, що робить простішим процес інтерпретації тексту низкою інших вихідних мов [там само].

Під час використання обчислювальної системи МП дослідники виокремлюють наступні основні підходи до розробки:

1. Підхід на основі правил, який у свою чергу має два підтипи: інтерлінгвальний і трансформаційний. Системи МП, основою яких є зазначений підхід, використовують різні рівні мовних правил під час перекладу. У результаті цього процес перекладу такими системами МП складається з:

- морфологічного, синтаксичного та семантичного аналізів вхідного тексту;
- створення тексту за допомогою структурних перетворень [Sumita, 1990].

У ході виконання зазначених вище кроків використовують словник та граматику, які мають розробити лінгвісти, що і є основною проблемою цього підходу, оскільки збирання та пояснення цієї інформації займає багато часу. У ході використання цього типу систем машинного перекладу не лише дуже складно розробити та підтримувати правила, а й немає гарантії, що система працюватиме так само добре, як і без додавання нових правил [там само].

2. Корпусний підхід є альтернативним підходом до МП для подолання проблеми отримання інформації, як при підході на основі правил. Так, корпусний підхід поділяється на такі два типи:

- статистичний МП;
- МП на основі прикладів.

Машинний переклад, в основі якого лежить корпус текстів, автоматично отримує перекладацьку інформацію або моделі двомовних корпусів. Він був розроблений для роботи з великими обсягами даних [Imamura, 2004].

3. Гібридний підхід, який поєднує трансформаційний підхід з одним із типів корпусного підходу. Гібридний підхід було розроблено для роботи з меншою кількістю ресурсів й він залежить безпосередньо від вивчення й постійного використання правил трансформацій. Основна ідея цього підходу – автоматичне вивчення синтаксичних правил трансформацій з обмеженої кількості даних, отриманих зі слів. Ці дані містять всю необхідну інформацію для синтаксичного аналізу, передачі та генерації речень [Probst, 2002, p. 245].

Як можна зрозуміти з наведеної інформації, історія машинного перекладу є доволі багатою й цікавою, тому в нашій роботі ми вважаємо доцільним більш детальний розгляд хронології основних подій в історії розвитку машинного перекладу.

1.2 Історія та розвиток машинного перекладу

Історія МП має довгий шлях і розпочалася ще до 20-го століття, проте перші дослідження із практичним значенням були виконані саме в минулому столітті. Так, можна виокремити декілька основних етапів в історії машинного перекладу:

- *до 1940 р.*
- 1629: Рене Декарт висунув ідею про універсальну мову, в межах якої один символ може висловлювати еквівалентні принципи різних природних мов [Bennett, 2013].
- 1933: П.П. Смирнов-Троянський одержав патент на «машину для підбору та друкування слів під час перекладу з однієї мови іншою» [Hutchins, 2004].

- 1939: співробітники лабораторії «Bell Labs» на Всесвітньому ярмарку в Нью-Йорку продемонстрували перший електронний пристрій синтезу промови [Klatt, 1987].
- 1948-1960 pp.
- 1949: Уоррен Уівер, керівник відділу з природничих наук у Рокфеллерівському фонді, у своєму Меморандумі, присвяченому перспективам розвитку МП, першим висловив ідеї щодо використання комп'ютерів у процесі перекладу й ввів термін «комп'ютерний переклад».
- 1952: перший симпозіум з МП під назвою «Конференція з машинного перекладу» в Массачусетському технологічному інституті під керівництвом Єгошуа Бар-Хіллеля.
- 1954: група дослідників з Джорджтаунського університету у співпраці з «IBM» розробила перший автоматичний перекладач, який включав у себе переклади понад шістдесяти (60) речень російської мови англійською. При цьому він використовував шість граматичних правил та словник, який містив у своєму складі 250 слів. Дослідники стверджували, що протягом трьох-п'яти років машинний переклад не буде проблемою.
- 1954: Віктор Інґве опублікував перший журнал в галузі МП під назвою «Механічний переклад, присвячений перекладу за допомогою машин» (в оригіналі: «*Mechanical translation devoted to the translation of languages by the aid of machines*») [Chérargui, 2012, p. 161].
- 1960-1966 pp.

На початку 1960-х років вже було розроблено безліч синтаксичних аналізаторів на основі різних типів граматик. Ці відкриття включили в доповіді Першої міжнародної конференції з машинного перекладу мов та прикладного мовного аналізу в Теддінгтоні (вересень 1961 року) за участю лінгвістів та вчених у галузі інформаційних технологій, які займалися перекладом.

- 1964: створення комітету «ALPAC» («*Automatic Language Processing Advisory Committee*» – «Комітет з проблем автоматичної обробки мовлення») з американським урядом для вивчення перспектив використання МП.
- 1966: члени комітету «ALPAC» опублікували звіт результатів дослідження машинного перекладу, у висновках якого йшлося, що роки досліджень у цьому напрямі не принесли очікуваного результату. Це призвело до припинення фінансування програм розвитку машинного перекладу [там само].
- *1966-1980 pp.*
- 1970: початок проекту «REVERSO».
- 1970: Пітер Тома, який раніше працював лінгвістом у Джорджтаунському університеті, розробив систему «SYSTRAN1».
- 1976: створення системи «WEATHER» у проекті «TAUM» під керівництвом Алая Колмерауера для машинного перекладу прогнозів погоди.
- 1978: створення системи перекладу, заснованої на правилах, «ATLAS2» японської фірми «FUJITSU» для перекладу з корейської мови на японську і навпаки [там само, с. 162].
- *1980–1990 pp.*
- 1982: японська фірма «SHARP» почала рекламувати свій автоматичний перекладач з англійської мови на японську «DUET», в основі якого були правила та трансформаційний підхід.
- 1983: компанія «NEC» розробила власну систему перекладу на основі алгоритму PIVOT. Публічна версія цієї системи вийшла під назвою «Honyaku Adapter II» та базується на методі опорної мови з використанням інтерлінгва.

- 1986: компанія «OKI3» розробила перекладач з японської на англійську на основі правил – «PENSEE».
- 1986: «Hitachi Group» розробила свою власну систему перекладу на основі правил (підхід на основі трансформацій) під назвою «HICATS» (Комп'ютерна система перекладу «Hitachi») для мовної пари японська-англійська [там само].
- 1990-2010 *pp.*
- 1993: було створено проект «C-STAR» (Консорціум поглиблених досліджень перекладу), направлений на машинний переклад відео-конференцій у галузі туризму для умовно-дострокового звільнених. У ході цього проекту було створено систему «C-STAR I», яка підтримувала три мови: англійську, німецьку та японську, а в січні 1993 року було проведено перші демонстрації їхньої роботи.
- 1998: компанія «Softissimo» почала рекламувати свій перекладач «REVERSO».
- 2000: японська лабораторія «ATR» розробила систему перекладу «ALPN» на основі прикладів для мовних пар японська-англійська та китайська-англійська.
- 2005: запуск першого веб-сайту для здійснення машинного перекладу – «Google Translate».
- 2007: розробка «METIS-II» – гібридної системи МП, в основі роботи якої лежать: статистичні дані, корпусний підхід, а також підхід на основі правил (“SMT”, “EBMT” та “RBMT”, відповідно) [Hutchins, 1995].

Протягом наступних років бази даних систем МП продовжували доповнювати, що значно вплинуло на якість перекладу. Це також підтверджує і той факт, що збільшується кількість користувачів мережі «Інтернет», які користуються системами автоматичного перекладу.

1.3 Різновиди систем автоматичного перекладу

Популярність систем МП підштовхує їх розробників до їхнього покращення, а також до винайдення нових алгоритмів та методів роботи цих систем. Так, існує низка класифікацій систем МП та, окрім зазначеного у попередніх підрозділах розподілу, варто також розглянути й інші. Зокрема, найпоширенішим є наступний поділ:

- «повністю автоматичний переклад;
- автоматизований машинний переклад за участю людини;
- переклад, який здійснюється людиною з використанням комп'ютера» [Kastberg, 2012].

Повністю автоматичний машинний переклад передбачає:

1. ввід тексту вхідною мовою в комп'ютер;
2. комп'ютер обробляє цей текст;
3. комп'ютер виводить той самий текст, але уже іншою (вихідною) мовою.

На жаль, у процесі реалізації цього різновиду МП вчені стикнулися з низкою перешкод, які ще доведеться подолати, оскільки мова є складним феноменом. Певні успіхи було досягнуто у галузі розробки програмного забезпечення, яке в процесі здійснення перекладу розрізняє зміст з опорою на контекст. Також у подальших дослідженнях аналіз текстів спирається більше на теорію ймовірності. Але, не дивлячись на такі успіхи, повністю автоматизований машинний переклад текстів на різні тематики поки отримати не вдалося.

Автоматизований машинний переклад за участю людини зазвичай передбачає редагування текстів не лише до того як їх обробить комп'ютер, а й після зазначеного етапу. Таким чином, люди-перекладачі змінюють певні частини текстів так, щоб вони були зрозумілі програмі. Після того як комп'ютер проаналізував вхідний текст та здійснив переклад, людина-перекладач займається редагуванням тексту, який є результатом машинного перекладу, аби

зробити текст вихідною мовою адекватним. Окрім зазначеного порядку етапів, існують системи МП, у ході роботи яких обов'язковою є постійна присутність людини-перекладача. Це допомагає комп'ютеру в процесі перекладу особливо складних та / або неоднозначних конструкцій. Такий тип перекладу переважно використовується у ході перекладу текстів вузько-обмеженої тематики.

У процесі перекладу, який здійснюється людиною з використанням комп'ютера, центральним елементом є людина-перекладач у той час, як програма комп'ютера є інструментом, що підвищує ефективність процесу перекладу, а також точність самого перекладу. Такі системи працюють із використанням звичайних електронних словників, які здійснюють переклад необхідного слова, але при цьому вибір необхідного варіанту й змісту вихідного тексту здійснює саме людина-перекладач. Словники такого типу значним чином полегшують процес здійснення перекладу, але при цьому для користувача обов'язковими є певний рівень знання вхідної й вихідної мов, а також витрата певної кількості часу для завершення процесу перекладу. Проте, все ж таки сам процес перекладу в такий спосіб значним чином пришвидшується й полегшується [Chérargui, 2012].

Як ми вже зазначили, існує 3 основні підходи до процесу машинного перекладу: підхід, що ґрунтується на правилах; корпусний (статистичний та переклад на базі прикладів) підхід, а також гібридний підхід. Так є низка різновидів машинного перекладу відповідно до обраного розробниками підходу.

Для перекладу, що ґрунтується на правилах, використовується алгоритм, що нагадує процес мислення людини та полягає в наступній послідовності дій:

- 1) морфологічний аналіз;
- 2) визначення частин мови й вхідних словоформ (числа, роду, відмінка тощо);
- 3) визначення стійких сполук (ідіом, фразеологізмів) для необхідної предметної галузі та виключення їх із наступного аналітичного етапу;
- 4) синтаксичний аналіз;

- 5) аналіз структури речення, визначення членів речення (підмета, присудка, додатку, обставини тощо);
- 6) лексичний аналіз;
- 7) відокремлення вхідних лексем, які мають лише одне значення, від багатозначних;
- 8) граматичний аналіз з урахуванням даних мови, що є вихідною;
- 9) синтез вихідного речення (перекладу) [там само, р. 164].

Статистичний метод МП полягає в аналізі масиву паралельних текстів і виборі для перекладу варіантів, що найчастіше збігаються. Жодних граматичних правил у програму не закладено. На основі такої технології створено сервіс «Google Translate». Так, у ході використання статистичного методу окремі словосполучення мають більш точний переклад, але граматики не завжди підібрана належним чином й іноді вихідною мовою можна отримати настільки неузгоджені речення, що їхній сенс майже неможливо або й зовсім неможливо зрозуміти [Madsen, 2009].

Також існує різновид машинного перекладу, який у своїй роботі використовує технологію «Translation Memory» («Пам'ять перекладів»). Цей процес передбачає використання правил перекладу та порівняння вхідного тексту з існуючою базою перекладів, яка постійно поповнюється. Якщо у процесі перекладу програма знайшла збіги, вона обов'язково пропонує варіант, який раніше було схвалено. До найвідоміших систем, які використовують «Пам'ять перекладів», належать:

- «Trados»;
- «Transit»;
- «DejaVu»;
- «Translation Manager»;
- «WordFisher»;
- «Eurolang Optimizer».

Системи, в основі яких лежить зазначена технологія, полегшують процес перекладу й дозволяють уникнути необхідності повторного перекладу фрагментів тексту, що повторюються. Тобто, переклад кожного сегмента тексту необхідно виконувати лише одноразово й після цього здійснюється перевірка кожного наступного фрагмента на наявність збігів (повних або часткових) із базою даних. У результаті цього, якщо програма знаходить якийсь схожий або ідентичний фрагмент, вона пропонує варіант перекладу, який був попередньо обраний [Poibeau, 2017]. Наразі розробники продовжують роботу над системи машинного перекладу, які використовують технологію «Translation Memory», для їхнього подальшого вдосконалення.

1.4 Проблемні питання машинного перекладу

У сучасну добу інтелектуальні системи використовуються для вирішення багатьох завдань і машинний переклад (МП) є одним із яскравих прикладів. Проте повністю відійти від участі людини в процесі перекладу поки що не вдалося й процес МП все ще вимагає вдосконалення для вирішення наявних проблемних питань.

Переважну більшість перекладів складає технічна документація та ділове листування. У цих областях, де часто зустрічаються стандартні фрази, а лексика обмежена деякими рамками, машинний переклад може надати користувачам допомогу. Проте часто під час перекладу спеціалізованих комп'ютерних текстів виникають випадки недоречного перекладу. У ході ділового листування часто зустрічаються власні назви та їхній недоречний переклад істотно ускладнює розуміння тексту. Також труднощі у ході перекладу викликають аббревіатури та скорочення, наприклад: «International Association of Empirical Aesthetics» – «IAEA» та «International Atomic Energy Agency» – «IAEA».

Проблема лексичної багатозначності є одним із найскладніших прикладних завдань, що пов'язані з лексичним значенням.

Полісемія – «наявність у одного й того самого слова кількох лексичних значень; багатозначність» [СУМ, 1976, с. 78]. Часто, коли мова йде про полісемію, це означає багатозначність слів саме як лексичних одиниць. Лексична полісемія – «здатність одного слова служити для позначення різних предметів і явищ дійсності» [Карабан, 2004]. Граматична полісемія – «збіг різних граматичних форм однієї лексеми» [там само].

Реалізацію кожного зі значень слова визначає ситуація чи контекст, загальна тематика дискурсу. При цьому деякі значення виявляються лише у поєднанні з визначальним словом, як, наприклад, у випадках із використанням фразеологічних одиниць. Також у деяких випадках у ході визначення характеристик різних значень одиниць мови важливим є не тільки їхня лексична сполучуваність та особливості словотворення, а й особливості граматичної сполучуваності [там само].

Кожна лексична форма пов'язана з граматичними формами й навіть, коли вона взята сама по собі, абстраговано, вона має граматичну структуру й у будь-якому конкретному висловлюванні завжди супроводжується тією чи іншою граматичною формою.

Також актуальною є проблема моделювання трансформацій дієслівних та іменних конструкцій для систем МП та отримання необхідної інформації з текстів. Це обумовлено тим, що ці явища мало досліджені з точки зору можливостей їх реалізацій за допомогою комп'ютера і, відповідно, недостатньо враховані у діючих системах МП, що зумовлює складнощі в їх перекладі вихідною мовою [Madsen, 2009].

Так, наприклад, переклад англійського герундія українською мовою викликає труднощі, адже він є неособовою форма дієслова, що виконує у реченні функції, притаманні іменнику, прикметнику та прислівнику. В існуючих системах МП розрізнення форм дієприкметника та герундія реалізовано лише фрагментарно, що зумовлює складнощі при виконанні перекладу [там само].

Проблемним питанням МП є також переклад фразеологічних одиниць. Так, у ході здійснення перекладу їх слід виявляти й відокремлювати на початковому етапі. Це здійснюється для того, аби точно зберегти їхнє значення. При цьому складність полягає як у можливих лексичних відмінностях, так і в граматичних відмінностях у структурах фразеологічних одиниць вхідної та вихідної мов. У ході МП для роботи з такими виразами використовують формальні операції аналізу й синтезу. Вони здійснюються шляхом використання стандартних програмних аналізів (граматичного та лексичного) фрагментів тексту, які поєднуються з автоматичним словником, або за допомогою безпосереднього співвідношення фрагментів тексту вхідної та вихідної мов. При цьому у другому з перелічених методів роботи обидва сегменти розглядаються як неподільні одиниці та їхні відповідники складають базу для автоматичного словника лексем [Madsen, 2009].

Економічність використання МП все ще залишається відкритим питанням, оскільки зазвичай необхідне програмне забезпечення, яке є досить дорогим й у деяких випадках для роботи з ним потрібне спеціальне обладнання. Також у ході використання систем МП все ще часто є необхідність у передредагуванні й постредагуванні, яким необхідно вчитися й цей процес є доволі довгим. Однак для перекладу великих обсягів текстів у чітко визначеній тематиці системи МП можуть значно заощадити час і кошти, необхідні для здійснення перекладу.

1.5 Використання машинного перекладу

Перш за все, головною метою створення систем МП було полегшити роботу з великими базами інформації. Але, попри стрімкий розвиток програмного забезпечення й інтелектуальних систем, такий спосіб перекладу все ще не спроможний повністю замінити людину-перекладача. Проте, навіть не дивлячись на це, за допомогою цього спеціалізованого програмного забезпечення можна підвищити ефективність роботи людини-перекладача, при чому доволі суттєво.

Так, системи МП можна використовувати в ситуаціях, коли переклад необхідно виконати швидко й при цьому лише задля розуміння змісту тексту. Звичайно, якість такого перекладу не може зрівнятися з перекладом, який здійснила людина, але користувач може отримати відповідь у значно коротший термін. Крім того, системи МП можуть допомогти ознайомитися з інформацією, яка розміщена на іноземних сайтах, а також зрозуміти текст листа, написаного англійською, китайською, німецькою або іншою мовою.

Системи МП також допомагають у процесі вирішення завдань професійного перекладу й значно підвищують ефективність роботи. Зазвичай, процес виконання традиційного перекладу включає в себе декілька етапів, серед яких: переклад, редагування, верстка та коректура. При цьому, аби пришвидшити виконання перекладу, його зазвичай виконують декілька перекладачів. Через це виникає проблема дотримання єдиної термінології та стилю перекладу, що призводить до збільшення витрат на здійснення редагування тексту. Системи МП у своїй роботі використовують загальну словникову базу й таким чином вони мінімізують подібні витрати й значною мірою усувають зазначену проблему [Madsen, 2009].

У ході вибору конкретної системи МП для перекладу та встановлення можливості її використання загалом важливим чинником є здатність цієї системи МП пристосовуватись до перекладу текстів різної тематики. При чому рівень якості отриманого перекладу безпосередньо пов'язаний із обраними налаштуваннями. Окрім загальнолексичних, важливо використовувати й спеціалізовані словники: вони дозволять проаналізувати не лише тематику перекладу, а й специфіку необхідних документів. Також для підвищення рівня якості перекладу важливою є можливість створення словників користувача, до складу яких входять: характерна для документу термінологія; а також часто вживані в цій галузі лексеми, у перекладі яких було використано формальний підхід. Налаштування такого типу гарантує підвищення рівня якості перекладу й,

таким чином, використання систем МП є ефективним у процесі вирішення завдань та проблем «промислового» перекладу [там само].

Слід зазначити й низку обмежень, які існують у процесі використання систем МП. Так, наприклад, у ході перекладу художніх текстів та ідіоматичних висловлень використовувати системи МП у більшості випадків є недоцільним і краще з цим впорається традиційний спосіб перекладу [Salimi, 2014].

Отже, застосування систем МП має найвищий рівень ефективності для здійснення технологічного процесу перекладу великих масивів текстів одного типу, для яких важливо зберегти єдність термінології та стилю, за короткий проміжок часу.

1.6 Майбутнє машинного перекладу

Одна із сучасних тенденцій розвитку систем машинного перекладу (МП) – це трансформація ринку перекладацьких послуг для здійснення ефективної комерційної діяльності. Необхідним етапом розвитку галузі перекладу є створення механізму ефективної цифрової інфраструктури. Таким чином, у сучасну добу актуальною є розробка концепції універсальної цифрової платформи послуг перекладу, адже чим швидше та якісніше здійснюється переклад у різних професійних галузях, тим швидше просуваються подальші етапи роботи і процес загалом [Madsen, 2009].

Оскільки МП можна застосовувати тільки до текстів, у яких є можливість бути перекладеними іншою мовою, постає питання про перекладність / неперекладність тексту, яке на даному етапі розвитку МП не здатний вирішити. Проблема неперекладності сьогодні в багатьох випадках вирішується у традиційний спосіб: використанням людиною-перекладачем різних прийомів перекладу.

Наразі при порівняльному аналізі вхідного та вихідного текстів перед МП стоїть завдання максимальної наближеності до адекватного перекладу

неперекладеної інформації, що міститься у вхідному тексті й відсутня у вихідному [Корунець, 2003]. Так, все більш поширеним стає використання технології машинного навчання (МН) у галузі перекладу.

Технологія МН – це багатоаспектний підрозділ штучного інтелекту, який вивчає алгоритми, які здатні до навчання [Quah, 2008, p. 144]. МН алгоритм – це нейронна мережа, яка проходить «навчання» за зразками даних, у результаті чого з’являється «натренована» модель [там само].

Нейронний машинний переклад (НМП) є перспективним підходом, який здатний усунути багато недоліків традиційних систем МП. Варто зазначити, що попередником нейронного перекладу є статистичний машинний переклад (СМП), який широко використовували протягом кількох десятиліть [Wang, Wu, He, Huang, Church, 2021]. Практична реалізація СМП – це, зазвичай, фразеологічні системи, які перекладають послідовності слів чи словосполучень, довжина яких може відрізнятися. Ще до появи НМП, як окремого підходу, нейронні мережі використовувалися, як компонент у системах СМП [там само].

Одним із основних та важливих напрямів НМП є використання так званого «глибинного навчання» (*deep learning*), тобто «галузь машинного навчання, що ґрунтується на наборі алгоритмів, які складаються з кількох лінійних або нелінійних перетворень» [Bengio, 2009].

Незважаючи на те, що системи МП можуть розпізнавати десятки тисяч прикладів письмової мови й база цих даних продовжує зростати, наразі програмне забезпечення для МП надає мову, яка не звучить природно [Wang, Wu, He, Huang, Church, 2021]. Так, використання «глибинного навчання» у майбутньому зможе здійснити справжню революцію в галузі МП, адже в перспективі ці системи матимуть змогу надавати адекватний переклад без подальшого втручання людини. Проте, у наш час у ході використання цієї технології системі МП все ще необхідно отримувати порівнювані речення кожною мовою, яку вона вивчає, аби надати переклад.

До перспектив використання штучного інтелекту в МП можна віднести: здатність точно й миттєво перекладати, можливість спілкування для користувачів по всьому світу й доступ до літературних творів, історичних документів, творів рідкісними мовами. Варто зазначити, що під впливом глобалізації компанії прагнуть наймати співробітників віддалено, у зв'язку з цим часто можуть виникати мовні бар'єри, які необхідно долати якнайшвидше для забезпечення високого рівня ефективності фахівців та їхньої діяльності, адже помилки при розумінні завдань можуть призвести до збитків компаній [Brynjolfsson, 2019].

Також інструменти МП можуть багато в чому сприяти реалізації концепції доступної освіти, оскільки їх вдосконалення дозволить позбутися географічних та мовних бар'єрів під час навчання, що дозволить обмінюватися досвідом з іноземними фахівцями, а також навчатись у викладачів з усього світу й вибирати місце та регіон навчання, не змінюючи при цьому власну локацію [He, Xu, Kruch, 2019].

Таким чином, у ході розвитку інформаційно-комунікаційних технологій МП на основі нейронних мереж, МН є спеціальним програмним забезпеченням, що дозволить у майбутньому вирішувати проблеми, що існують в процесі МП, а також здійснювати низку освітніх завдань.

Висновки до розділу 1

1. Машинний переклад (МП) – один із центральних напрямів використання у комп'ютерній лінгвістиці; процес автоматизованого перекладу текстів з однієї мови на іншу за допомогою комп'ютера; а також один з напрямків наукових досліджень, котрий безпосередньо пов'язаний із системою машинного перекладу.
2. Історія МП має довгий шлях і бере початок ще до 20-го століття, але перші дослідження, що мають практичне значення, були виконані саме в минулому столітті.

3. Популярність систем машинного перекладу підштовхує їх розробників до їхнього покращення, а також до розробки нових алгоритмів та нових методів роботи систем автоматичного перекладу. Так, існує низка класифікацій цих систем й найпоширеніша з них поділяє МП за ступенем участі людини в процесі здійснення перекладу.
4. У сучасну добу в процесі використання систем МП виникає низка проблемних для цього виду перекладу явищ. До них, зокрема, відносять: власні назви, аббревіатури, скорочення, граматичну й лексичну полісемію, фразеологічні одиниці тощо.
5. Системи МП можуть бути використані для ознайомлення з інформацією іноземних сайтів; швидкого перекладу тексту для загального розуміння його змісту; розуміння змісту тексту листа, написаного іноземною мовою; а також для усунення проблеми дотримання єдиної термінології та стилю перекладу.
6. Бази даних систем машинного перекладу продовжують доповнювати, що значним чином впливає на якість перекладу, яка залежить від налаштування й, крім того, від можливості складання словників користувача.
7. У сучасну добу актуальною є розробка концепції універсальної цифрової платформи послуг перекладу для пришвидшення цього процесу й успішного використання для прискорення етапів роботи в різних професійних галузях.
8. Проблема неперекладності сьогодні у багатьох випадках вирішується у традиційний спосіб: використанням людиною-перекладачем різних прийомів перекладу.
9. Нейронний машинний переклад (НМП) є перспективним підходом, який здатний усунути багато недоліків традиційних систем машинного перекладу, що у майбутньому дозволить вирішувати проблеми, що існують в процесі МП, а також здійснювати низку освітніх завдань.

РОЗДІЛ 2

ФРАЗЕОЛОГІЯ У МАШИННОМУ ПЕРЕКЛАДІ

2.1 Поняття фразеологізму у лінгвістиці

У сучасній лінгвістиці значна кількість досліджень пов'язана з вивченням фразеологічних одиниць. Так, ще у середині ХХ століття було виокремлено окрему дисципліну, яка охоплює це питання, – фразеологію.

Фразеологія – це «сукупність зворотів і висловів (словосполучень, речень), фразеологізмів, властивих тій чи іншій мові»; «розділ мовознавства, що вивчає усталені звороти мови, фразеологізми» [СУМ, 1979, с. 638]. Складність у визначенні обсягу цієї дисципліни обумовлює чималу кількість підходів до методів дослідження та критеріїв визначення фразеологізму, адже у сучасній лінгвістиці все ще немає одностайного визначення зазначеного поняття в межах хоча б однієї мови. У нашому дослідженні ми вважаємо доцільним розглянути це питання більш детально.

Так, Ш. Баллі використовує метод фразеологічної ідентифікації для визначення фразеологізму. Він полягає в тому, що у стійких сполуках слів автор виділяє загальну ознаку, за допомогою якої можна або не можна замінити зворот одним словом, який дослідник і називає ідентифікатором. При цьому в межах мови не обов'язково наявний відповідний синонім, адже слово-ідентифікатор є лише засобом опису та ознакою цілісності фразеологізму [Баран, Зимомря, 1999, с. 29].

Ш. Баллі використовував свій метод для синхронного опису взаємодії одиниць мови й, на думку автора, «фразеологічна єдність здатна утворюватись із компонентів словосполучення, якщо їхнє самостійне значення втрачається» й при цьому це значення «є новим, властивим сполученню загалом, але не є сумою значень його складових компонентів» [там само].

Такий підхід мав низку невирішених питань, зокрема: відсутність слів-ідентифікаторів у деяких випадках, а також наявність слів-синонімів у деяких вільних сполук [там само].

Низка дослідників, у свою чергу, вдається до варіаційного методу, який передбачає: комплексне вивчення фразеологізмів на кожному із рівнів мовної структури; вивчення варіацій фразеологічних одиниць у межах конкретних прикладах комунікацій в обраний хронологічний період; підход до фразеологічного значення, як до особливої лінгвістичної категорії [Баран, Зимомря, 1999, с. 32–33].

У межах зазначеного підходу фразеологізм – це «усталена комбінація словесних знаків, граматично узгоджена згідно з моделями творення речень або словосполучень» [там само, с. 33]. До того ж, дослідники цього підходу вважають, що такі структури мають складатися щонайменше з двох лексичних одиниць, які знаходяться у певній, визначеній послідовності та вони мають відтворюватися у мовленні. Крім того, згідно такого методу визначення фразеологізму, він «має лише одне єдине значення, яке може різною мірою сполучатися зі значеннями його компонентів» [там само].

Наступним методом, який ми хотіли б розглянути, є контекстологічний, у межах якого виділяють низку принципів, на яких він ґрунтується, зокрема:

- Оскільки визначення поняття «фразеологізм» та кількість одиниць, що це поняття охоплює, не можна виділити спираючись на історичну динаміку цього явища, його слід вивчати з точки зору синхронії, тобто в межах певного етапу історичного розвитку мови.
- У процесі вибору методу дослідження необхідно спиратися на конкретну специфіку мови.
- У деяких випадках, як, наприклад, при розгляді англійської мови як мови з аналітичною будовою, слід звернути увагу на контекстуальну взаємодію слів у словосполученнях, щоб виокремити саме фразеологічні явища.

- Доцільним є розгляд фразеологічних одиниць в межах їхнього реального вжитку [Баран, Зимомря, 1999, с. 30].

У межах контекстологічного методу процесом аналізу визначаються: сполучуваність слова в межах одного лексичного значення; особливості лексичних значень слів у певному контексті для здійснення номінативної функції; ступінь закріпленості структури й складу сполучення слів у певному типі контексту: постійному або та змінному.

Насамперед, контекст визначено, як «сполучення слова, що семантично реалізується, із вказівним» [Баран, Зимомря, 1999, с. 31].

Змінний контекст при цьому є «сполучення слів, у межах якого вказівний мінімум допускає меншу або більшу варіативність для певного семантичного результату» [там само].

Постійний контекст, на думку дослідників контекстологічного методу, є «фіксована певним чином сполука слів, у межах якої для одного й того ж семантичного результату варіації або лімітовані, або взагалі виключені». [там само]. Таким словосполучення притаманні незмінність лексичного складу, а також незмінність вказівного мінімуму для певного значення слова. Саме сполуки цього типу контексту називають фразеологічними одиницями.

Одним зі структурних методів розгляду фразеології є метод оточення. Цей спосіб використовується для встановлення відношення між сполуками слів і пов'язаними з ними елементами [Баран, Зимомря, 1999, с. 33-35].

При цьому розрізняють два види зв'язків між словами. Перший з них базується на валентних відношеннях слів, що є складовими словосполучення, й охоплює вільні сполуки слів. Другий вид передбачає зв'язок в межах словосполучення, як єдиного цілого, й не розповсюджується на його компоненти. Це надає словосполученню можливість сполучатися з іншими елементами й створювати нові моделі синтаксичного складу (конфігурації) [там само, с. 34]. Тобто, основною ознакою для визначення фразеологізму за використання такого

методу вважаються оточення словосполучення й такі риси як, наприклад, експресивність, стійкість тощо – вони є другорядними й використовуються для подальшої диференціації фразеологічних одиниць.

Низка лінгвістів використовує метод фразеологічної ідентифікації для опису й дослідження фразеологізмів. Зокрема, відмежовуються основні принципи цього методу, серед яких: опора на праці дослідників структурної лінгвістики й класичного мовознавства; врахування діалектики в ході дослідження фразеологічних одиниць; визначення фразеологізму як окремої мікросистеми; урахування єдності форми й значення фразеологічних одиниць; виокремлення різних видів фразеологізмів тощо [Баран, Зимомря, 1999, с. 35-37].

Також слід зазначити, що в межах такого методу визначення фразеологічної одиниці є наступним: «стійке сполучення слів з повністю та / або частково переосмисленим значенням» [Баран, Зимомря, 1999, с. 37].

Зазначені методи передбачають насамперед синхронне вивчення фразеології та це не повний перелік методів дослідження, що використовуються в межах цієї галузі.

2.2 Різновиди фразеологізмів у лінгвістиці

Розбіжність у виборі методів дослідження й тлумачення значення поняття фразеології та її складових, зазначена у попередньому підрозділі, зумовлює також і різноманітність підходів дослідників до класифікації фразеологічних одиниць.

Так, А. Булаховський поділяє всі фразеологізми на дві групи: ідіоматичні словосполучення (або ідіоми) та фразеологічні одиниці (або фразеологізми) [Булаховський, 1959, с. 28-29].

Ідіомами автор називає стійкі сполуки слів, які виражають єдине поняття та є специфічними для певної мови. При цьому, якщо кожен із компонентів розглядати окремо, він змінює своє значення й воно може бути взагалі не

пов'язане зі змістом значення звороту. Наприклад: *байдики бити, пекти раки, замилювати очі* тощо.

Фразеологічні одиниці, на думку дослідника, є стійкі мовні вирази, що мають змістовну цілісність, хоча окремі частини, з яких вони складаються, можна легко виділити. До складу цього типу входять прислів'я, крилаті вирази й приказки, наприклад: *вовків боятися – в ліс не ходити; без вірного друга велика туга*.

Наступний вид класифікації, який варто розглянути – розподіл за походженням. Так, можна виділити наступні види:

- крилаті вирази видатних людей (*борітеся – поборите; все йде, все мигає і краю немає* (Т. Г. Шевченко));
- переклади античних крилатих висловів (*прийшов, побачив, переміг; альфа й омега*);
- переклади крилатих виразів зарубіжних авторів (*бути чи не бути* (В. Шекспір); *залиш надію кожен, хто сюди входить* (Д. Аліг'єрі));
- біблійні вислови (*вавилонське стовпотворіння; берегти, як зіницю ока*);
- вирази виробничо-професійного походження (*не святі горщики ліплять; сім раз приміряй, а раз одріж*) тощо [Жовтобрюх, 1965, с. 83-85].

Також поширеною є класифікація за лексичними й граматичними особливостями фразеологічних одиниць. Зокрема, цей поділ включає:

- іменникові (Субстантивні [Алефіренко, 1987]);
- дієслівні;
- прикметникові (Ад'єктивні [там само]);
- прислівникові (Адвербіальні [там само]);
- вигуківі (Інтер'єктивні [там само]) [Ющук, 2004, с. 231-232].

Іменникові фразеологічні одиниці використовуються на позначення предметів або явищ (*казка про білого бичка; ласий шматок*) й у реченні можуть виступати

у ролі підмета, іменної частини присудка, додатка тощо. Наприклад: «Люди, зрадівши, що минула *лиха година*, слалися спати» [Панас Мирний, 1928, с. 139].

Дієслівні фразеологізми називають стан або дію (*сидіти на двох стільцях; накивати п'ятами*) й при цьому у реченні можуть виступати не лише у якості присудків, а й обставин. Наприклад: «Все віддай на вжиток люду, що, *ллючи кривавий піт*, не жалів для тебе труда, згодував тебе на світ» [Грабовський, 1985, с. 223].

Прикметникові фраземи служать для позначення ознак (*білими нитками шитий; кров з молоком*) й у реченні можуть виступати означеннями або іменними частинами складених присудків. Наприклад: «А там – козак *не в тім'я битий* : щось та прирозуміє» [Пригара, 1966, с. 7].

Прислівникові фразеологічні вислови вказують на стан, дію або ознаку (*як на долоні; ні в зуб ногою*) й виступають в реченні у ролі обставини. Наприклад: «Докія прокидається *до перших півнів*» [Стельмах, 1962, с. 393].

Вигукові фразеологізми виражають емоції та почуття (*ні пуху, ні пера; цур тобі*) й у реченні використовуються, як звичайні вигуки. Наприклад: «Мене? – і Апостол зжахнувся. – *Хай мене грім ясний уб'є*, коли я туди свої пальці суну!» [Лепкий, 1992, с. 111].

Наступною класифікацією, яку ми вважаємо доцільним розглянути, є класифікація за функціонально-стилістичними характеристиками фразеологізмів. Згідно з цим типом розподілу, фразеологічні одиниці можуть належати до книжного стилю (*танталові муки; два боки однієї медалі*), розмовного стилю (*похнюпити носа; мати олію в голові*) або бути стилістично нейтральними (*тішити себе надією; майстер своєї справи*) [Ющук, 2004, с. 232-233].

Найбільш вживаною класифікацією фразеологізмів є класифікація за внутрішньою структурою виразу, яка передбачає наступні три групи:

- «фразеологічні зрощення;
- фразеологічні сполучення;

- фразеологічні єдності» [Кочерган, 2001, с. 244-247].

Фразеологічні зрощення – це стійкі сполуки, цілісність яких є неподільною та їхнє значення в сучасній мові не співвідноситься зі значеннями складових компонентів. Наприклад: *у чорта на болоті; дати гарбуза* тощо.

Залежно від причини фразеологічного зрощення, автор поділяє їх також на такі підтипи:

- фразеологічні зрощення, які неподільні лексично й містять емоційне забарвлення (*чого доброго; от тобі й раз*);
- фразеологічні зрощення, які у своєму складі містять застарілі слова, що в сучасній мові не вживаються (*теревені правити; байдики бити*);
- фразеологічні зрощення, змістовна частина яких є настільки неподільною, що знання значення якогось із компонентів не надає розуміння тлумачення цілої фразеологічної одиниці (*грошей кури не клюють; як пити дати*);
- фразеологічні зрощення, які є синтаксично неподільними, оскільки їхньою складовою частиною є граматичні архаїзми (*бути притчею во язицех*) [там само].

Фразеологічними сполученнями дослідник називає фразеологічні одиниці, яким певним чином притаманна самостійність їхніх компонентів. У структурі таких сполучень є центральне слово, яке характеризують решта складових. При цьому ядро таких сполук є незмінним, тоді як слова, що його описують, допускають взаємозаміну. Наприклад: *порушувати справу; порушувати питання*.

В українській мові найбільш поширеними серед цього типу фразеологізмів є наступні підтипи:

- словосполучення, які складаються з двох іменників, при цьому разом з одним із них може також міститися узгоджений прикметник (*слово честі; слово за словом*);

- словосполучення, що містять у своєму складі іменний та узгоджений із ним дієприкметник або прикметник (*злий **геній**; добрий **геній***);
- словосполучення, у складі яких містяться дієслово та прислівник (***бачити** наскрізь; **бачити** далеко*);
- словосполучення, складовими частинами яких є дієслово та іменник з прийменником, при цьому остання зазначена частина є опціональною (***прийтися** до пари; **прийтися** до серця*;) [Жовтобрюх, 1965, с. 81-82].

Фразеологічними єдностями називаються стійкі вислови, значення яких пов'язане зі значеннями його складових частин [Кочерган, 2001, с. 244-247]. Наприклад: вислів «прикусити язика» пов'язаний зі значенням слів «прикушувати» та «язик», адже, якщо язик дійсно прикусити, балакати чітко й зрозуміло буде неможливо, що й відбивається у значенні фразеологізму.

До фразеологічного складу української й англійської мов входить чимало одиниць, та окремої уваги, на нашу думку, заслуговує питання інтерпретації фразеологізмів мови оригіналу мовою перекладу.

2.3 Проблеми перекладу фразеологічних одиниць

Фразеологізми є одними із мовних засобів, які містять у своєму складі специфічні для кожного народу явища, які тісно пов'язані зі світобаченням, культурою, реаліями тощо. Питання розуміння емоційно-експресивних особливостей різних культурах є важливою ланкою у процесі міжкультурної комунікації. Міжособистісне спілкування погіршується у комунікативних ситуаціях, під час яких учасники не розуміють культурного значення, закладеного у мові. Також слід зазначити, що порівняння одиниць висловлювання різних країн є важливим способом зрозуміти та пізнати самобутність та культуру народу.

У таких випадках робота перекладача полягає в тому, щоб адаптувати ці вирази до культури та мови цільової аудиторії. У процесі інтерпретації

фразеологізму іншою мовою завдання перекладача полягає не лише в тому, щоб правильно передати його значення, але й у відображенні експресивних, стилістичних та функціональних особливостей. Саме це зумовлює складність під час їхнього перекладу й робить це питання актуальним у сучасній лінгвістиці.

Основними методами перекладу фразеологічних одиниць є:

- еквівалентний;
- аналоговий;
- описовий;
- антонімічний;
- калькування [Корунець, 2003].

Еквівалентний метод перекладу передбачає підбір фразеологічної одиниці мови перекладу, яка повністю або частково співпадає із семантикою, граматичними особливостями, стилістичним забарвленням, метафоричністю, а також компонентним складом цієї одиниці мовою оригіналу. Наприклад:

- *Achilles heel* – ахіллесова п'ята.

У цьому прикладі ми бачимо повний збіг значення виразів («*the weakest point in their character or nature, where it is easiest for other people to attack or criticize them*» [Collins Dictionary. Achilles heel. (електронний ресурс)] та «дошкульне місце, вразлива сторона кого-, чого-небудь» [СУМ, 1970, с. 74] відповідно), ідентичність їхнього компонентного складу, стилістичного забарвлення, граматичних особливостей. Тому цей вираз є прикладом повного фразеологічного еквівалента.

- *Skin and bone(s)* – [самі (тільки)] кістки й шкіра (шкура).

Обидва фразеологізми збігаються за граматичними особливостями, емоційним забарвленням й семантичним значенням («*extremely thin*» [Cambridge Dictionary. Skin and bones. (електронний ресурс)] та «дуже, надто худий» [Словник фразеологізмів української мови, с. 297]

відповідно). Спостерігається також збіг основних складових компонентного складу, але при цьому в українській мові можливе додавання додаткових компонентів ([самі (тільки)] й заміщення «шкіра» словом «шкура»). Окрім того, в українській мові в межах цього фразеологізму можливе лише вживання множини для компонента «кістки», тоді як в англійській мові можливе вживання як однини (*bone*), так і множини (*bones*). Цей фразеологізм, відповідно, є прикладом часткового фразеологічного еквіваленту.

У ході перекладу *аналоговим методом* відбувається переклад фразеологічної одиниці таким стійким виразом у мові перекладу, який відповідає значенню мови оригіналу, але при цьому відрізняється за структурно-компонентним складом. Наприклад:

- *Out of the blue* – як (мов, наче *i t. in.*) грім з (серед) ясного (*рідко* чистого) неба.

Ці фразеологізми мають однакове емоційне забарвлення та семантичне значення («*apparently from nowhere; unexpectedly*» [Collins Dictionary. *Out of the blue*. (електронний ресурс)] та «несподівано, раптово, зненацька і т. ін.» [Словник фразеологізмів української мови, с. 170] відповідно), збігаються за граматичними особливостями, тоді як за компонентним складом наявні очевидні відмінності.

Метод описового перекладу передбачає не стільки переклад самого фразеологізму, скільки його пояснення, опис, порівняння – використання будь-яких прийомів, аби максимально зрозуміло передати значення. При цьому у ході використання цього методу перекладач зазвичай все одно намагається передати фразеологічне значення мовою перекладу в якомога більш стислій формі. Наприклад:

- *Have/get/feel butterflies (in your stomach)* [Macmillan Dictionary (електронний ресурс)] – нервуватися; почуватися збудженим [Kyiv Dictionary (електронний ресурс)].
- *To be all ears* [Cambridge Dictionary (електронний ресурс)] – охоче слухати [Kyiv Dictionary] (електронний ресурс)].

У зазначених прикладах спостерігається збереження значення фразеологізму в ході перекладу, але при цьому втрачено ідіоматичність висловів через відсутність фразеологічного виразу з таким самим значенням у мові перекладу.

Переклад за допомогою *антонімічного методу* означає трансформацію стверджувальної конструкції мови оригіналу в заперечну конструкцію мови перекладу й навпаки – заперечної конструкції мови оригіналу в стверджувальну конструкцію мови перекладу. Наприклад:

- *Keep a good heart* – не занепадати духом, не втрачати бадьорості [Англо-український фразеологічний словник, 2005, с. 566].

У поданому прикладі стверджувальна конструкція англійської мови передана в українській мові негативною конструкцією, але при цьому значення оригінального фразеологізму зберігається.

Метод калькування використовують у ситуаціях, коли фразеологічний еквівалент у мові перекладу відсутній, але важливо виділити образну основну частину оригінального фразеологізму. Наприклад:

- *Moon is a moon whether it shines or not* – місяць залишається місяцем, навіть коли він не світить [Англо-український фразеологічний словник, 2005, с. 677].

Перекладений фразеологізм не є типовим для української мови й образ місяця в даному сенсі в нашій рідній мові не використовується, проте це прислів'я широко розповсюджене серед носіїв англійської мови. Тому в ситуаціях, коли

необхідно зберегти культурні особливості мови-оригіналу, калькування є доцільним методом перекладу.

Розглянутий перелік охоплює не всі відомі методи перекладу фразеологічних одиниць, проте він відображає основні прийоми, що використовуються у передачі фразеологізмів українською мовою.

У ході перекладу фразеологічних одиниць важливим є баланс між збереженням культурних особливостей мови оригіналу (наприклад, для інтерпретації посібників або інших матеріалів для її вивчення) та їхнім інтерпретуванням згідно з характерними ознаками мови перекладу й відповідної культури. Також важливим є правильне розуміння фразеологізму перекладачем, адже інколи трапляються вирази, які дуже схожі із наявними в мові перекладу, але при цьому є суттєві розбіжності в значенні й вжитку із мовою оригіналу. Саме ці питання викликають труднощі під час створення перекладу й у подальшому це може вплинути на розуміння певного фрагменту цільовою аудиторією, що в свою чергу може вплине на успішність комунікації.

2.4 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних одиниць англійської мови

Фразеологія є доволі поширеною в межах різних культур народів світу, особливо в англійській, та інтерпретація складових елементів цього явища іншими мовами є актуальним для підтримки економічних відносин, повсякденної комунікації тощо. Але при цьому доволі проблемним питанням не лише для професійних людей-перекладачів, а й для систем автоматичного перекладу, оскільки часто комп'ютеру складно виявити такі висловлювання й це може призвести до неправильного подальшого алгоритму та, як результат, до неправильного перекладу.

Фразеологічні одиниці мають унікальні значення, що ускладнює їхній глибокий аналіз та подальшу передачу необхідною мовою [Sag, 2002]. Як ми вже

зазначили, існує низка способів перекладу фразеологізмів, серед яких поширеним й, напевно, найприроднішим є пошук фразеологічного еквівалента у словнику. Сучасною альтернативою у цьому випадку є пам'ять перекладів, або технологія «Translation Memory» (TM), тобто база даних, в якій вислови вхідної та вихідної мов надаються у вигляді еквівалентних пар. Зазвичай використання цього ресурсу надає більш ефективний результат, ніж використання звичайних систем машинного перекладу, оскільки база даних технології TM складається з висловлень, які заздалегідь були перекладені людиною-перекладачем. Тому такий ресурс може виявитися ефективним, особливо якщо він містить велику кількість паралельних корпусів [Volk, 1998].

Проте, як у випадку традиційних словників, так і у випадку баз пам'яті перекладів, багато фразеологічних одиниць ще не включені до складу цих ресурсів. Так, згідно з даними деяких досліджень, велика кількість фразеологізмів в межах кожної мови викликають труднощі для аналізу їхнього компонентного складу та в деяких випадках їхній лексичний склад може постійно збільшуватись [Sag, 2002].

Тому ключовим компонентом систем машинного перекладу є бази даних, що містять у своєму складі не лише окремі слова, а й словосполучення. Це стосується не лише систем автоматичного перекладу, що базуються на корпусному підході, а й для систем, що розроблені на основі правил.

Складність також виникає при перекладі у межах мовних пар, які мають різні морфологічні особливості. Так, наприклад, англійська та українська мови належать до флективних, але при цьому українська мова – приклад синтетичної флективної мови (тобто, в її межах відношення між словами виражаються за допомогою форм слів [Кочерган, 2001, с. 68]), тоді як англійська є аналітичною флективною мовою (тобто, в її межах відношення між словами виражаються за допомогою службовим словам і порядку розташування повнозначних слів [там

само, с. 69]). Таким чином, актуальним є розгляд не лише лексично, а й граматично правильного перекладу.

У наш час бази даних словників автоматичного перекладу створені й поповнюються, проте вони охоплюють далеко не все різноманіття компонентного складу фразеологічних одиниць, що робить актуальним детальний розгляд перекладу не лише фразеології в цілому, а й окремих видів її складових.

Так, у нашому дослідженні ми розглядаємо приклади перекладу фразеологічних одиниць обраної нами класифікації [Кочерган, 2001, с. 244-247] автоматичними системами перекладу, аби розглянути повноту та якість відповідного перекладу. Ми обрали систему статистичного методу МП «Google Translate», адже цей онлайн-перекладач є у вільному доступі для всіх користувачів, підтримує можливість перекладу в парі «англійська мова – українська мова» й навпаки, а також в межах цієї системи можна здійснювати переклад не лише послівно, що надає можливість також розглянути передачу граматичних особливостей необхідних мов. Також у наступному розділі ми вважаємо доцільним розгляд автоматичного перекладу фразеологізмів, який був здійснений й іншими системами МП, аби дослідити це питання більш детально.

2.4.1 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних зрощень.

Фразеологічні зрощення викликають складнощі при перекладі, оскільки окремі значення слів їхнього компонентного складу не збігаються зі значенням виразу. Системам автоматичного перекладу важко розпізнати, у яких саме випадках вираз має ідіоматичне значення, або будь-якої інформації про таку особливість сполучуваності слів може не міститися у базі даних, яку використовує система.

Наприклад:

- Вираз «*to play the fool*», який зазвичай використовується на позначення людини, яка намагається виглядати дурнішою, ніж вона є насправді, аби уникнути відповідальності за щось (зазвичай еквівалентом в українській мові є «клеїти дурня»), система автоматичного перекладу «Google Translate» переклала як «грати в дурня». Такий переклад спотворює значення цього виразу, але при цьому, зважаючи на те, що еквівалент української мови схожий за компонентним складом виразу оригіналу, все-таки можна здогадатися значення цього фразеологізму. Граматично помилок допущено не було, але при цьому вислів «грати в дурня» звучить зовсім неприродньо й, крім того його можна інтерпретувати ще, як «грати в картярську гру “Дурень”», що зовсім не відповідає змісту вказаної фразеологічної одиниці.
- Вислів «*to know inside out*», який означає «досконало щось знати» (еквіваленти в українській мові: «знати, як свої п'ять пальців», «знати, як старі свої чоботи»), було перекладено, як «знати навиворіт». У цьому випадку ми бачимо аналогічні проблеми, описані вище.
- Фразеологізм «*an old bird*», який зазвичай використовується на позначення досвідченої людини (український еквівалент – «стріляний птах»), обраною нами системою автоматичного перекладу був інтерпретований, як «стара пташка». У цьому випадку ми бачимо повну зміну лексичного значення, проте у деяких випадках, коли йдеться буквально про пташку, яка прожила багато років, такий вислів у мові перекладу можна використати.
- Вираз «*to kiss the hare's foot*», який зазвичай означає «спізнюватися» (фразеологічного еквіваленту в українській мові немає), «Google Translate» переклав, як «поцілуйте заячу лапку», що, окрім зміни лексичного значення, також передає неправильне емоційне забарвлення (в оригіналі

використовується просто інфінітивна нейтральна форма, тоді як вираз наданого перекладу очевидно містить наказ).

2.4.2 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних сполучень.

Фразеологічні сполучення викликають складнощі при перекладі, особливо при автоматичному, оскільки в їхніх межах центральні слова чи слова, що їх характеризують, можуть відрізнятися в мові оригіналу та мові перекладу через відмінні картини світу носіїв цих мов. Отже, переклад може не лише не збігатися за лексичним значенням, а й звучати неприродньо.

Наприклад:

- Вислів «*the sworn enemy*», який використовується на позначення людини, яка назавжди є комусь ворогом (український еквівалент – «запеклий ворог»), система «Google Translate» переклала: «заклятий ворог». Такий переклад у цілому передає правильне лексичне значення, але саме слово «заклятий» є калькою з російської мови, що свідчить про деякі неточності у ході створені бази даних, яку використовує перекладач.
- Фразеологізм «*the break of the day*», який зазвичай означає «світанок» (фразеологічного еквіваленту українською мовою немає), було перекладено, як «перерва дня», що навіть і близько не відповідає фразеологічному значенню оригінального словосполучення, а також, не дивлячись на правильно обрані граматичні форми слів, звучить неприродньо мовою оригіналу.
- Вираз «*take it easy*», який зазвичай означає «відпочивати, розслаблюватися» та часто може вживатися у наказовому способі. Обраний нами перекладач інтерпретував цей фразеологізм, як «заспокойся», зберігши при цьому наказову форму, але у мові перекладу значення цього слова може не завжди сприйматися позитивно, а, скоріше, як зауваження.

2.4.3 Проблеми автоматичного перекладу фразеологічних єдностей.

Переклад фразеологічних єдностей також викликає труднощі, адже не завжди зрозуміло, особливо комп'ютеру, чи містять компоненти словосполучення фразеологічне значення, чи їх варто сприймати буквально. Наприклад:

- Фразеологізм *«to wash the dirty linen in public»*, який означає невдоволення через те, що хтось критикує когось у присутності інших, розкриття якогось секрету іншим людям, які не мали про це знати (український еквівалент – «виносити сміття з хати»), «Google Translate» переклав «прати брудну білизну в громадських місцях». Такий переклад містить буквально значення виразу та його ідіоматичне значення повністю втрачене.
- Вираз *«baker's dozen»* означає число 13 й виник за часів, коли у Великобританії пекарі давали додатковий тринадцятий буханець під час роздрібного продажу дюжини, аби не помилитися у підрахунках у свою користь через покарання, яке вони могли понести. В українській мові еквівалентом є «чортова дюжина» / «чортове число», адже число 13, так само як й образ чорта, має негативне значення та асоціюється з чимось нечистим, чаклунським у культурі українців. Система автоматичного перекладу надає значення «пекарська дюжина», що послівно відповідає компонентам фразеологізму мови оригіналу, але при цьому не є зрозумілим носіям мови перекладу через відмінності у їхніх культурних особливостях.
- Вислів *«one's place in the sun»*, який означає дуже гарну, успішну, бажану посаду або ситуацію, гарні умови існування (еквівалент в українській мові – «чиєсь місце під сонцем»), перекладач «Google Translate» інтерпретує, як «своє місце під сонцем», що відповідає дійсному значенню фразеологізму, проте в оригіналі мається на увазі більш нейтральне значення присвійності, яке може бути застосоване для будь-якої особи, тоді як вислів мови

перекладу застосовується із граматичною формою займенника «я», що не завжди є доцільним.

Отже, у результаті аналізу автоматичного перекладу фразеологічних зрощень, фразеологічних сполучень та фразеологічних єдностей, ми виокремили: використання висловів, що не є характерними для мови перекладу; складність для комп'ютера визначити ідіоматичні значення словосполучень та послівний переклад їхніх компонентів; помилки у складанні бази для перекладу, зокрема використання не природнього для мови слова, а калькування; зміну емоційного забарвлення словосполучення; складність для комп'ютера виокремлювати культурні особливості народів-носіїв вхідної та вихідної мов для підбору специфічних для мови перекладу реалій.

Висновки до розділу 2

1. Фразеологія — це поєднання всіх сталих висловлень і зворотів, які властиві певній мові та культурі, а також розділ мовознавства, присвячений вивченню фразеологізмів.
2. Склад фразеології становлять фразеологічні одиниці, проте через відсутність єдиних критеріїв їхнього визначення, існує безліч дефініцій цього поняття.
3. Через труднощі під час визначення поняття «фразеологізм» також виникають складнощі в класифікації його складових компонентів. У нашому дослідженні ми опираємося на класифікацію за внутрішньою структурою виразу, яка передбачає поділ на: фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення та фразеологічні єдності.
4. До складу фразеологічних одиниць входять специфічні культурні особливості народів світу, оскільки тісно пов'язані з їхніми традиціями, звичаями, світобаченням тощо. Саме через це виникають труднощі під час перекладу фразеологізмів іншими мовами.

5. Основними методами перекладу, що використовуються й під час перекладів фразеології, є: еквівалентний, антонімічний, описовий, аналоговий та калькування.
6. У ході перекладу фразеологічних одиниць системами автоматичного перекладу одним з найефективніших підходів вважається корпусний, оскільки чим більше текстів комп'ютер обробляє, тим більше інформації про лексичні й граматичні особливості слів він виокремлює для подальшої роботи та більш адекватного перекладу.
7. Серед труднощів, які виникають у ході автоматичного перекладу фразеологічних одиниць зазначеної класифікації, ми виокремили: складність для комп'ютера визначити ідіоматичні значення словосполучень та послівний переклад їхніх компонентів; використання висловів, що не є характерними для мови перекладу; зміну емоційного забарвлення словосполучення; помилки у складанні бази для перекладу, зокрема використання не природнього для мови слова, а калькування; складність для комп'ютера виокремлювати культурні особливості народів-носіїв вхідної та вихідної мов для підбору специфічних для мови перекладу реалій.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ АВТОМАТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА ОСНОВІ ТВОРУ АГАТИ КРІСТІ «УБИВСТВО В “СХІДНОМУ ЕКСПРЕСІ”»)

3.1 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних одиниць у творі А. Крісті «Убивство в “Східному експресі”»

Матеріалом нашого дослідження ми обрали твір А. Крісті «Убивство в “Східному експресі”» [Christie, 1991], який розповідає про відомого бельгійського приватного детектива – пана Еркюля Пуаро. Герой має терміново дістатися зі Стамбула до Англії та йому в цьому допомагає його приятель пан Бук – директор залізничної компанії –, який знайшов для пана Пуаро вільне місце у знаменитому потязі «Східний експрес». Але саме в цьому потязі згодом сталося вбивство й головному герою доведеться знайти злочинця, аби інші пасажери залишилися в безпеці.

Цей детективний роман був написаний у 1930-х роках, тому деякі з висловів його героїв є дещо застарілими, але при цьому вони часто використовують крилаті вислови й інші типи фразеологічних одиниць, які є актуальними й у наш час. Саме завдяки цьому обраний нами матеріал доречно розглядати в межах аналізу автоматичного перекладу фразеологічних одиниць, зокрема в межах якісних і кількісних його характеристик.

У попередньому розділі ми розглянули проблеми автоматичного перекладу різних типів фразеологічних одиниць на прикладі онлайн-перекладача «Google Translate». Тож, в межах цього розділу ми вважаємо доцільним розглядати це питання не лише з огляду зазначеної системи перекладу, а й використовуючи низку інших систем, зокрема:

- *Microsoft Bing* – це онлайн-перекладач, який підтримує роботу з понад 60 мовами, розпізнає голосове введення, а також підтримує до 5 тисяч введених символів у межах одного перекладу.
- *Reverso* – онлайн-сервіс, який спеціалізується на машинному перекладі, а також є ресурсом для вивчення мов; окрім онлайн-перекладача, який розпізнає текст автоматично й підтримує роботу з 18 мовами, в цьому онлайн-сервісі також можна знайти словники й підбірки використання слів та словосполучень у контексті.
- *MateCat* – це онлайн-система машинного перекладу, яка підтримує понад 150 мов (зокрема, в межах певних мов окремо можна обрати різні мовні діалекти), а також працює на базі «Translation Memory»: можна як використовувати запропоновану відкриту пам'ять перекладів, так і створити свою власну; крім того можна обрати тематику тексту (наприклад, «Інформаційні технології», «Медицина й фармацевтика», «Релігія» тощо), аби отримати більш якісний переклад тексту більш вузької спеціалізації.

У межах нашого дослідження ми вбачаємо доцільним розгляд якісних характеристик автоматичного перекладу фразеологічних одиниць окремо в межах кожного з їхніх видів, згідно з обраною нами класифікацією за внутрішньою структурою виразу. Саме це дозволить нам більш детально дослідити зазначене питання.

3.1.1 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних зрощень.

Під час обіду у вагоні-ресторані потягу було доволі людно, але з плином часу все більше людей його лишали, адже закінчували свій прийом їжі. Коли залишилося лише троє героїв, автор описує це наступним чином:

(1) *The restaurant car was empty **save for** Poirot and Ratchett and MacQueen.*

Фразеологізм «save for» означає «за винятком (когось або чогось)» [Merriam-webster. Save for]. Н. Хаєцька у своєму художньому перекладі твору інтерпретувала це речення, як: «У вагоні-ресторані, окрім Пуаро і Ретчетта з Макквіном, більше нікого не залишилося» [Крісті, 2017]. Онлайн-перекладачі надають наступні версії перекладу:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Вагон-ресторан був порожній, за винятком Пуаро, Ретчетта та МакКвіна.
<i>Microsoft Bing</i>	Вагон-ресторан був порожній, за винятком Пуаро і Ретчетта і Маккуїна.
<i>Reverso</i>	Машина ресторану була порожньою для Пуаро і Раткетта і МакКуїн.
<i>MateCat</i>	Машина ресторану була порожньою, за винятком Пуаро і Ретчетта і Маккуїна.

Як ми бачимо, системи «Google Translate», «Microsoft Bing» та «MateCat» успішно впоралися з перекладом фразеологізму. При цьому «MateCat» та «Reverso» інтерпретували вислів «the restaurant car», як «машина ресторану», надавши послівний переклад зазначеної структури. Також слід зазначити, що онлайн-перекладач «Reverso» у тексті вихідною мовою вилучив слово «save» із фразеологізму «save for», залишивши лише переклад слова «empty» й прямий переклад прийменника «for», який частіше за все означає «для», якщо стоїть перед ім'ям чи прізвищем. Також лише «Google Translate» трохи змінив структуру речення, аби виключити з тексту перекладу нетипові для української мови повтори сполучника «і».

У наступному прикладі пан Пуаро надає першу з можливих версій скоєння вбивства й доктор Константін заперечує її логічність і зазначає:

(2) *That is an explanation that will not **hold water**.*

Фразеологізм «hold water» означає «здаватися правдивим або обґрунтованим» [Cambridge Dictionary. Hold water]. У художньому перекладі Н. Хаєцька надає еквівалент: «Це пояснення не витримує жодної критики» [Крісті, 2017]. Системи автоматичного перекладу надають наступні інтерпретації:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Це пояснення, яке не витримує критики.
<i>Microsoft Bing</i>	Це пояснення, яке не буде тримати воду.
<i>Reverso</i>	Це пояснення, яке не буде тримати воду.
<i>MateCat</i>	Це пояснення, яке не буде тримати воду.

Із обраних нами перекладачів лише «Google Translate» надав адекватний переклад зазначеної фразеологічної одиниці. Решта систем МП надали послівний переклад виразу «hold water» («hold» – тримати, «water» – вода). При цьому також «Google Translate» змінив майбутній час речення вхідної мови на теперішній час у реченні вихідною мовою. Решта онлайн-перекладачів залишили структуру речень незмінною.

Під час допиту пана Гардмана, Еркюль Пуаро запитує у співрозмовника, чи має він якісь припущення, пов'язані зі злочином, на що містер Гардман відповідає:

(3) *No, sir. It's got me beat.*

Вислів «it (you) got me beat» використовується у ситуаціях, коли людина не знає як відповісти на питання [The free dictionary. You got me beat]. У межах художнього перекладу цю фразу перекладено, як: «Ні, сер. Я здаюсь» [Крісті, 2017]. Онлайн-перекладачі надають наступні еквіваленти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Ні, сер. Це мене побило.
<i>Microsoft Bing</i>	Ні,. Це змусило мене перемогти.

<i>Reverso</i>	Ні, сер. Мене побили.
<i>MateCat</i>	Ба ні, сер. Мене це перевершило.

Найбільш близьким до реального змісту фразеологізму виявився переклад системи «MateCat», яка використала наступне значення слова «beat»: «бути кращим за іншу діяльність чи досвід» [Cambridge Dictionary. Beat]. За висловом «Мене це перевершило» можна приблизно зрозуміти, про що йде мова, оскільки, фактично, спосіб скоєння злочину «перевершив» усі з можливих думок пана Гардмана й він не має жодних варіантів відповіді. Проте, цей переклад все ще є доволі неякісним.

«Google Translate» та «Reverso» надали послівний переклад, оскільки діслово «beat» у своєму прямому значенні – це «бити».

«Microsoft Bing» виокремив «got me beat», як структуру «get + Object + Infinitive» (але при цьому її неофіційний варіант, за якого припустимо опустити інфінітивну частку «to»), який означає «змушувати когось щось робити». Також зазначена система перекладу надає інше значення слова «beat»: «долати, перемагати» [Merriam-webster. Beat]. При цьому «Microsoft Bing» у реченні вихідною мовою також опустив слово «sir», не надавши його переклад.

У наступному прикладі після раптової зупинки потяга пан Пуаро дізнався в провідника причину й Мері Дебенгем запитується в детектива, що сталося. Містер Пуаро відповідає, що причиною стала пожежа під вагоном-рестораном, й одразу заспокоює співрозмовницю:

(4) *Nothing serious. It is **put out**.*

Фразеологізм «put out» у цьому контексті має значення «гасити (полум'я)» [Macmillan Dictionary. Put out]. У художньому перекладі цей вираз має еквівалент: «Нічого серйозного. Вогонь погасили» [Крісті, 2017]. Тоді як системи автоматичного перекладу інтерпретують його у такі способи:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Нічого серйозного. Його виставляють.
<i>Microsoft Bing</i>	Нічого серйозного. Його гасять.
<i>Reverso</i>	Нічого серйозного. Випусти.
<i>MateCat</i>	Нічого серйозного. Її гасять.

Як ми бачимо, найбільш адекватними є переклади систем «Microsoft Bing» та «MateCat», які правильно обрали значення фразеологізму – «гасити». Але при цьому в систем виникли складнощі з визначенням роду займенника третьої особи однини, яке було б еквівалентним займеннику мови оригіналу «it». В мові оригіналу «it» – це «щось, що загорілося», тому найбільш вдалим було б використання іменника «вогонь», або зміна структури й використання безособового речення.

«Google Translate» також не змінив структуру речення й, окрім того, використав еквівалент «виставляти», яке в мові оригіналу має лише значення «виставляти щось, щоб його побачили інші» чи «виставляти щось з дому (наприклад: сміття)» [Macmillan Dictionary. Put out]. При цьому українською мовою вислів «Його виставляють» може сприйматися, як «якусь людину намагаються вигнати з дому чи з якогось приміщення».

«Reverso» використав саме безособове речення в мові перекладу, але при цьому змінилося й емоційне забарвлення речення: воно набуло наказового тону. Крім того, значення фразеологізму було визначено неправильно: система передає хибний спосіб інтерпретації слова «виставляти», адже фраза «Випусти» вживається, коли людина наказує комусь випустити її з приміщення.

Наступною ситуацією, в якій вживається фразеологічне зрощення, є: потяг зійшов з колії через величезну кількість снігу й пан Пуаро зайшов в купе до містера Бука. Герої розмовляють про події, які сталися останнім часом, і пан Бук використовує наступний вираз:

(5) *To begin with, a murder – that in itself is a calamity of the **first water**.*

Словосполучення «first water» означає «найвищий ступінь» [Merriam-webster. First water]. Згідно з художнім перекладом Н. Хаєцької, зазначене речення передане українською мовою наступним чином: «Почнімо з того, що вбивство саме по собі вже велика біда» [Крісті, 2017]. Онлайн-перекладачі надають наступні варіанти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Почнемо з того, що вбивство – це саме по собі лихо першої води.
<i>Microsoft Bing</i>	Почнемо з того, що вбивство – це саме по собі лихо першої води.
<i>Reverso</i>	Для початку було скоєно вбивство – що само по собі є каламутом першої води.
<i>MateCat</i>	Для початку – вбивство – що саме по собі є лихом першої води.

Як ми бачимо, усі з обраних нами систем перекладу надали послівний переклад фразеологічної одиниці «first water», який не відображає основного змісту для носіїв української мови. Але при цьому «Reverso» намагався поєднати переклад слів «calamity» («лихо, нещастя») та «water» («вода»), у результаті чого утворилося словосполучення «каламут першої води». При цьому слово «каламут» в українській мові може означати «сварка, клопіт» [СУМ, 1973, с. 74], а також ознаку забрудненості води в наслідок залишків органічних речовин

3.1.2 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних сполучень.

Лейтенант Дюбоск прощається із паном Пуаро, який ось-ось вирушить із Сирії

до Стамбула. При цьому, як зазначає автор, лейтенант використовує чудову промову й дії мсьє Пуаро описані наступним чином:

(6) **Not to be outdone**, *M. Poirot replied in kind...*

Фразеологізм «not to be outdone» використовується в англійській мові у ситуаціях, коли людина «намагається довести, що може робити щось так само добре, як хтось, або краще за когось» [Macmillan Dictionary. Not to be outdone]. У художньому перекладі це речення інтерпретовано дещо по-різному й кожен із перекладів передає різне емоційне забарвлення й, відповідно, змінює розуміння змісту вказаного уривку. Зокрема А. Сметюх надає наступний переклад: «Намагаючись не відстати, Пуаро відповів тим самим» [Крісті, 2015]; тоді як Н. Хаєцька інтерпретує це речення, як: «Відмовляючись здаватися, мсьє Пуаро відповідав тим же» [Крісті, 2017]. Обрані нами онлайн-перекладачі надали наступні еквіваленти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Щоб не відставати, м. Пуаро відповів тим же...
<i>Microsoft Bing</i>	Щоб не перевершити, М. Пуаро відповів натурою...
<i>Reverso</i>	Щоб не перестати, м. Пуаро відповів у виді...
<i>MateCat</i>	Не бути перевершеним, відповів М. Пуаро в натурі...

Найбільш вдалим виявився переклад «Google Translate», який цілком правильно передав зміст речення тексту оригіналу. «Microsoft Bing» надав еквівалент «щоб не перевершити», який може означати не лише «виявляти перевагу над ким-, чим-небудь», а й бути «наявним у надмірній кількості» [СУМ, 1975, с. 138], що значним чином впливає на зміст речення в мові перекладу. Також зазначений онлайн-перекладач надав хибний переклад фразеологічної єдності «in kind», яка може мати значення не лише «відповідати таким же чином на щось», а й «сплачувати щось товарами, послугами або чимось ще, окрім грошей» [Collins Dictionary. In kind].

Подібної помилки також припустилася система «MateCat», яка обрала аналогічне значення, але при цьому повністю залишила структуру оригінального речення, яка є нетиповою для української мови та сприймається радше, як речення із прямою мовою, в якому неправильно розміщені розділові знаки.

Онлайн-перекладач «Reverso» у своєму перекладі використав хибне в зазначеному контексті значення частки «to», яка може означати причину якоїсь дії і в українській мові найближчим еквівалентом є «для того, щоб». Крім того, у перекладача виникли складнощі із перекладом слова «outdone» й обраний ним відповідник значним чином ускладнює розуміння реального змісту речення.

Також слід зазначити, що в оригінальному реченні використано скорочення «М.», яке походить від французького слова ««Monsieur» – «пан». Жоден із обраних нами перекладачів не зміг впоратися з його інтерпретацією та надати належний переклад, адже це скорочення не є типовим для англomовних текстів.

У наступному прикладі пан Ретчетт залишився наодинці із містером Пуаро й вирішив скористатися нагодою та попросити співрозмовника:

(7) *Mr. Poirot, I want you **to take on a job** for me.*

Вираз «to take on a job (or responsibility)» означає «брати на себе якусь роботу чи відповідальність, особливо якщо вони складні» [Collins Dictionary. Take on]. У художньому перекладі Н. Хаєцька надає наступну інтерпретацію: «Містере Пуаро, я хочу, щоб ви попрацювали на мене» [Крісті, 2017]. Системи автоматичного перекладу надають наступні варіанти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Містере Пуаро, я хочу, щоб ви взялися за мене на роботу.
<i>Microsoft Bing</i>	Містере Пуаро, я хочу, щоб ви взялися за мене на роботу.
<i>Reverso</i>	Містере Пуаро, я хочу, щоб ти взяв на себе роботу.
<i>MateCat</i>	Пане Пуаро, я хочу, щоб ви взяли для мене роботу.

Як бачимо, найбільш вдало зазначений фразеологізм переклав «Reverso», який обрав правильний варіант і не змінив зміст фрагменту. Але при цьому зазначений перекладач використав еквівалент «ти» для займенника «you», що в цьому контексті не є доречним, адже пан Ретчетт та Еркуль Пуаро не зустрічалися раніше й, оскільки перший з них прагне отримати допомогу від детектива, він навряд буде змінювати соціальну дистанцію без згоди співбесідника.

Онлайн-перекладачі «Google Translate» та «Microsoft Bing» надали ідентичний переклад, який кардинально змінює значення речення, адже вираз «братися за когось на роботу» означає саме виконання роботи, на яку раніше погодилася інша людина, але ніяк не прохання взятися за роботу, яку хтось пропонує.

Система машинного перекладу «MateCat» надає еквівалент «брати для когось роботу», який також змінює зміст речення у протилежний бік. Зазначений вираз у мові перекладу означає, що співрозмовник має взяти якусь роботу й передати її іншій людині для виконання, але не виконувати її самостійно.

Під час розмови із Мері Дебенгем пан Пуаро описує літню поважну леді, яка теж їде в цьому потязі, й промовляє наступне:

(8) *She has only **to lift a little finger** and ask for something in a polite voice – and the whole train runs.*

Фразеологізм «to lift a finger» має значення «робити хоча б якісь зусилля для чогось» [Merriam-webster. Lift a finger]. Н. Хаєцька перекладає це речення наступним чином: «Варто їй просто підняти мізинець і ввічливо щось попросити, весь потяг намагається їй догодити» [Крісті, 2017]. Переклади обраних нами онлайн-систем наступні:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Їй варто лише підняти мізинець і ввічливим голосом щось попросити – і весь потяг біжить.
<i>Microsoft Bing</i>	Їй залишається тільки підняти мізинець і попросити щось ввічливим голосом – і весь поїзд біжить.
<i>Reverso</i>	Вона має лише підняти трохи пальця і попросити щось у ввічливого голосу – і весь потяг біжить.
<i>MateCat</i>	Їй залишається тільки трохи підняти палець і попросити щось ввічливим голосом – і весь потяг біжить.

Системи перекладу «Google Translate» й «Microsoft Bing» надали еквівалент «підняти мізинець», за яким можна зрозуміти зміст речення. Часто для того, щоб покликати персонал і щось попросити, треба дійсно підняти будь-який палець і зазначений вираз мовою перекладу може викликати саме ці асоціації. Крім того, коли людина просто підіймає мізинець, їй частіше за все не треба робити дуже багато зусиль і такі асоціації також допомагають правильно зрозуміти зміст оригінального фразеологізму.

Подібні асоціації викликає й вираз «підняти палець (пальця)», який надали системи «Reverso» та «MateCat». При цьому також слід зазначити, що «a little» зазначені перекладачі інтерпретують не як ознаку іменника «палець», а як ознаку дієслова «підняти». У такий спосіб зміст еквіваленту фразеологізму не дуже змінюється, але при цьому більш підкреслена саме відсутність складних дій.

Також у кожній із обраних нами систем МП виникли складнощі із передачею змісту дієслова «run», яке є багатозначним. Але навіть при прямому перекладі – «бігти» носії української мови також можуть зрозуміти, про що йдеться, адже, якщо людина «бігає за кимось», то вона намагається сподобатися людині й привернути її увагу.

У наступному прикладі пан Бук, доктор Константін та Еркюль Пуаро обговорюють скоєне вбивство й намагаються знайти відповіді на всі запитання. При цьому останні з них містер Пуаро коментує за допомогою виразу:

(9) *It does not **make sense**. And you think that two murderers do **make sense**?*

Вираз «to make sense» в англійській мові означає «бути ясным і легким для розуміння» [Cambridge Dictionary. Make sense]. У межах художнього перекладу ці речення інтерпретовані, як: «Це не має сенсу. І ви вважаєте, що наявність двох убивць має більше сенсу?» [Крісті, 2017]. Онлайн-перекладачі надають наступні варіанти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Це не має сенсу. І ти вважаєш, що двоє вбивць мають сенс?
<i>Microsoft Bing</i>	Це не має сенсу. І ви думаєте, що два вбивці дійсно мають сенс?
<i>Reverso</i>	Це не має сенсу. І ви думаєте, що двоє вбивць — це сенс?
<i>MateCat</i>	Не бачу сенсу. І ви думаєте, що два вбивці мають сенс?

Як бачимо, системи «Google Translate», «Microsoft Bing» та «Reverso» надали однаковий переклад першого речення – «Це не має сенсу». «MateCat» у вихідній мові використовує безособове речення, яке часто використовується при перекладі речень, які в англійській мові мають підмет «it». Обидва із зазначених варіантів є еквівалентними фразеологізму мови оригіналу й повністю передають його зміст.

При перекладі другого речення системи «Google Translate» та «MateCat» надали майже ідентичний переклад, який правильно передає зміст уривку. Але при цьому в межах першого з них змінена соціальна дистанція між героями й еквівалентом займенника «you» в українській мові є займенник «ти» – що не дуже доречно у визначеному контексті.

Онлайн-перекладач «Reverso» у перекладі другого речення опускає слово «мати» й замінює його знаком тире, аби уникнути повторів. Такий спосіб творення речень є цілком природнім для української мови й зміст оригінального речення при цьому також збережено.

«Microsoft Bing» у своєму варіанті перекладу використовує конструкцію, яка майже ідентична перекладу системи «MateCat», але при цьому лише в межах цього перекладача залишено й зміст слова «do», яке використовується для підкреслення значення фразеологізму «to make sense».

Після обшуку багажу пасажирів і марних спроб знайти червоне кімоно із вишитим драконом, пан Пуаро заходить до себе в купе за цигарками, відкриває свою валізу й знаходить річ, яку так довго шукав, при цьому промовляючи:

(10) *"So," he murmured. "It is like that. A defiance. Very well, I **take it up**."*

Фразеологізм «to take something up» може мати значення «братися за нову роботу чи діяльність» або «приймати щось» [Cambridge Dictionary. Take something up]. Згідно художнього перекладу Н. Хаєцької, це речення має такий переклад: «Значить так. Виклик. Дуже добре. Я його приймаю» [Крісті, 2017]. Системи МП при цьому надають наступні еквіваленти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	— Отже, — пробурмотів він. «Це так. Непокора. Дуже добре, я приймаю це».
<i>Microsoft Bing</i>	— Отже, — ремствував він. "Це так. Непокора. Дуже добре, я беруся за це".
<i>Reverso</i>	"Отже," він пробурмотів. 'Це так. Негідність. Дуже добре, я це беру».
<i>MateCat</i>	- Тож, - пробурмотів він. "Це так. Виклик. Дуже добре, я беруся за це ".

Онлайн-перекладач «Google Translate» у своєму перекладі обрав значення фразеологізму «приймати щось», що цілком повністю передає значення оригінального фразеологізму, але при цьому структура оригінального речення залишена й українською мовою вона звучить не дуже природньо.

«Microsoft Bing» та «MateCat» надали однаковий переклад зазначеного фразеологізму й при цьому передано інше його значення – «братися за роботу або діяльність». При цьому відрізняється також переклад слова «defiance», яке також має кілька значень: «виклик, який комусь кинули» або «готовність боротися за щось» [Merriam-webster. Defiance]. «Microsoft Bing» обрав друге із вказаних значень, а «MateCat», відповідно, перше.

Онлайн-перекладач «Reverso» хибно інтерпретує слово «defiance», надаючи йому зовсім іншого емоційного забарвлення. Також зазначена система перекладає вираз «I take it up», як «я це беру». За цим виразом в цілому можна зрозуміти, про що йде мова, адже він може передавати обидва значення фразеологізму «take something up». Але при цьому в мові перекладу це звучить зовсім неприродньо й до того ж все ще є вірогідність невірної інтерпретації («я беру червоне кімоно») адже зв'язок займенника «це» з іншими словами залишається не до кінця зрозумілим.

3.1.3 Якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних єдностей.

Лейтенант Дюбоск проводить пана Пуаро, який прямує із Сирії до Стамбула, й при цьому автор описує мову першого з них наступною фразою:

(11) *Graceful phrases **fell from his lips** in polished French.*

Вислів «to fall from someone's lips» означає «говорити або відтворювати звук» [Cambridge Dictionary. Fell from something]. У художньому перекладі А. Сметюха маємо переклад: «Приємні слова з його вуст лунали витонченою

французькою мовою» [Крісті, 2015]. Системи машинного перекладу відтворили цей фрагмент наступним чином:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	З його вуст зривалися витончені фрази витонченою французькою.
<i>Microsoft Bing</i>	Витончені фрази падали з його губ відшліфованою французькою мовою.
<i>Reverso</i>	Граційні фрази падали з губ полірованими французами.
<i>MateCat</i>	Витончені фрази впали з його губ відшліфованою французькою мовою.

Як бачимо, найбільш вдало впорався із перекладом «Google Translate», який повністю передав значення фразеологізму й виразу загалом, але при цьому використав повторення слова «витончений», що не є природнім для української мови.

Перекладачі «Microsoft Bing», «Reverso» та «MateCat» передали послівний переклад фразеологізму й, крім того, також передали буквальний переклад слова «polished», яке може мати не лише пряме значення («відшліфований, полірований»), а й переносне – «той, що показує неабияку майстерність» [Cambridge Dictionary. Polished]. Перекладач «Reverso» також не впорався із перекладом слова «French», яке використовується не лише на позначення французької мови, а й на позначення людей, що мешкають у Франції чи мають французьке коріння [Cambridge Dictionary. French].

Також слід зазначити, що в перекладі фразеологізму лише система «MateCat» використала дієслово доконаного виду, що більше відповідає формі дієслова у мові оригіналу, але у мові перекладу цей вираз звучить неприродньо.

На початку допиту пана Макквіна Еркюль Пуаро представляється й співрозмовник перестрибує на тему імені детектива, на що пан Пуаро відповідає:

(12) *Let us advance with **the matter in hand**.*

Фразеологізм «the matter in hand» має значення «предмет або ситуація, що розглядається» [Cambridge Dictionary. The matter in hand]. У межах художнього перекладу Н. Хаєцької ця фраза є наступною: «Перейдімо до предмету обговорення» [Крісті, 2017]. Згідно автоматичного перекладу обраних нами систем, еквівалентами є:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Давайте продовжимо справу.
<i>Microsoft Bing</i>	Давайте просуватися вперед з цією справою в руках.
<i>Reverso</i>	Давайте перейдемо до справи в руках.
<i>MateCat</i>	Давайте просунемося в цьому питанні.

Перекладачі «Google Translate» та «MateCat» найбільш вдало підібрали еквіваленти для зазначеного фразеологізму й загалом передають зміст речення. Але при цьому еквівалент «продовжувати справу», який надав «Google Translate», звучить неприродньо для зазначеної ситуації, адже йдеться все-таки про обговорення скоєного злочину. «MateCat» використовує вдалий еквівалент для зазначеної фразеологічної одиниці, але при цьому переклад дієслова «advance» у мові перекладу звучить неприродньо.

Системи перекладу «Microsoft Bing» та «Reverso» здійснили послівний переклад фразеологізму – «справа в руках», але при цьому «Reverso» більш вдало перекладає дієслово «advance», тоді як «Microsoft Bing» і для нього надає послівний переклад – «просуватися вперед».

У наступному прикладі під час допиту Мері Дебенгем пан Пуаро робить акцент на різкій зміні поведінки героїні, що вона коментує наступним чином:

(13) *Don't you think that you are making rather **a fuss about nothing**, M. Poirot?*

Фразеологізм «a fuss about nothing» означає «надмірна кількість занепокоєння, розчарування або гніву через те, що насправді не дуже важливо»

[The Free Dictionary. A fuss about nothing]. Н. Хаєцька у своєму художньому перекладі використовує фразу: «Чи не думаєте ви, що піднімаєте галас на пустому місці, мсьє Пуаро?» [Крісті, 2017]. Онлайн-перекладачі надають наступні інтерпретації:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Чи не здається вам, що ви здіймаєте галас ні про що, м. Пуаро?
<i>Microsoft Bing</i>	Чи не здається вам, що ви робите скоріше метушню ні про що, М. Пуаро?
<i>Reverso</i>	Хіба ви не думаєте, що ви робите скоріше суєту про нічого, м. Пуаро?
<i>MateCat</i>	Вам не здається, що ви ні про що не турбуєтеся, мсьє Пуаро?

Загалом, перекладачі «Google Translate», «Microsoft Bing» та «Reverso» надають еквіваленти, за допомогою яких можна правильно зрозуміти значення виразу, але при цьому жоден із них не звучить цілком природньо українською мовою.

Система перекладу «MateCat» надає еквівалент «ні про що не турбуватися», який природньо звучить українською мовою, але при цьому змінює значення всього виразу на протилежне. Крім того, слід також зазначити, що «MateCat» – єдина із обраних нами систем, яка цього разу впоралася із перекладом скорочення слова «Monsieur».

Під час допиту детектив Пуаро запитує пана Макквіна про його стосунки із містером Ретчеттом, на що співрозмовник відповідає:

(14) *In the words of a bestseller, ‘You’ve nothing on me.’ Ratchett and I were on perfectly good terms.*

Фразеологізм «have something on someone» може означати «бути не настільки гарним у чомусь, як хтось» [Cambridge Dictionary. Have nothing on someone or something], а також «не мати жодних зобов'язань» [Collins Dictionary. Have nothing on]. Також у зазначеній ситуації вираз можна розуміти по-різному, адже пан Макквін може як просто описувати його стосунки із паном Ретчеттом, так і звертатися до пана Пуаро. Саме це вплинуло й на художній переклад, зокрема А. Сметюх надає наступну інтерпретацію: «Насправді, як кажуть: "Ти для мене ніхто". Загалом, ми з Ретчеттом були в хороших стосунках» [Крісті, 2015]; тоді як у перекладі Н. Хаєцької: «Книжними словами я відповідаю: «У вас на мене нічого немає». Ми з Ретчеттом добре ладнали» [Крісті, 2017]. Системи машинного перекладу надають наступні еквіваленти:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Як сказано в бестселері: «Ти нічого не маєш проти мене». Ми з Ратчеттом були в чудових стосунках».
<i>Microsoft Bing</i>	За словами бестселера: "Ти нічого не маєш на мені". Ми з Ретчеттом були в абсолютно хороших стосунках».
<i>Reverso</i>	За словами бестселера, 'у мене нічого немає' Ми з Ратчеттом були на дуже гарних умовах'.
<i>MateCat</i>	Словами бестселера: «У тебе немає нічого на мене». Ми з Ретчеттом були в ідеальних стосунках ".

«Google Translate», «Microsoft Bing» та «MateCat» надали схожі переклади й передають однакове значення виразу, використовуючи інтерпретацію, згідно якої пан Макквін звертається до детектива Пуаро. При цьому Microsoft Bing при перекладі словосполучення «perfectly good» використовує конструкцію «абсолютно хороший», яке не є типовою для української мови.

Онлайн-перекладач «Reverso» повністю змінює структуру й надає хибне значення фразеологізму. Крім того, лише ця система автоматичного перекладу у

ході інтерпретації виразу «Ratchett and I were on perfectly good terms» використовує значення «умови» для слова «terms», що є цілком доречним, адже герої перебувають саме у робочих відносинах. Проте, Макквін – підлеглий Ретчетта, тоді як за виразом «Ми з Ратчеттом були на дуже гарних умовах» можна подумати, що вони працюють разом і перебувають на однакових умовах.

У наступному прикладі під час допиту пан Пуаро запитує в полковника Арбетнота значення фрази міс Дебенгем, яка відмовилася надавати свідчення з цього приводу, на що співрозмовник відповідає:

(15) Then I should think it would have been perfectly plain – even to you – that my lips are sealed.

Вираз «someone’s lips are sealed» використовується, коли людина прагне «сказати, що нікому не розкаже секретну інформацію» [Merriam-webster. Someone’s lips are sealed]. У художньому перекладі Н. Хаєцька зазначений фрагмент є еквівалентним наступній фразі: «Тож, я гадаю, має бути цілковито зрозуміло, навіть для вас, що я не промовлю ні слова» [Крісті, 2017]. Онлайн-перекладачі надають наступні інтерпретації:

Джерело перекладу	Переклад
<i>Google Translate</i>	Тоді мені здавалося б абсолютно зрозуміло — навіть вам, — що мої губи запечатані.
<i>Microsoft Bing</i>	Тоді я повинен подумати, що було б абсолютно ясно - навіть для вас - що мої губи запечатані.
<i>Reverso</i>	Тоді я повинен думати, що це було б абсолютно просто – навіть вам – що мої губи запечатані.
<i>MateCat</i>	Тоді я думаю, що було б цілком зрозуміло – навіть для вас – що мої губи запечатані.

Як бачимо, усі з обраних нами систем машинного перекладу надають однаковий послівний переклад зазначеного фразеологізму – «мої губи

запечатані». Для носіїв української мови цей вираз є неприродним, проте навіть з його допомогою можна здогадатися, яким є реальний зміст: неможливо щось говорити, коли губи дійсно запечатали.

Крім того, для онлайн-перекладачів виявилось складно здійснити переклад речення, в якому в мові оригіналу використовується займенник «it», тоді як його еквівалентною структурою в українській мові зазвичай є безособове речення. Найбільш вдало з цим впорався перекладач «MateCat», який повністю передає зміст фрагменту й використовує цілком природню для української мови конструкцію речення.

«Microsoft Bing» та «Reverso» надають послівний переклад для виразу «I should think» – «я повинен подумати» і «я повинен думати», відповідно. Проте, в мові перекладу така інтерпретація не до кінця передає зміст виразу в мові оригіналу, адже мається на увазі, що герой так вже вважає та не має обмірковувати щось. Крім того, переклад «Reverso» також можна інтерпретувати наступним чином: героя ніби змушує хтось так думати, а не це просто його власне рішення.

«Google Translate» для решти фрагменту використовує цілком природні для української мови конструкції, проте невдало передає значення мови оригіналу за допомогою опущення займенника «it». Так, для одного присудка в мові перекладу маємо два підмети, які не є однорідними і не узгоджені, тоді як, згідно мови оригіналу, у цьому виразі ми маємо дві граматичні основи, які в цьому випадку мають бути збережені.

3.2 Кількісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних одиниць у творі А. Крісті «Убивство в “Східному експресі”»

У попередньому підрозділі ми розглянули якісні характеристики автоматичного перекладу фразеологічних одиниць в межах обраного нами матеріалу, тому цей розділ присвячено їхнім кількісним характеристикам. При

цьому під кількісними характеристиками ми розуміємо питому вагу різних типів фразеологічних одиниць, що реалізовані в нашій вибірці (у повному обсязі вибірку надано в таблиці А.1 додатку А), а також у межах кожного з обраних нами перекладачів співвідношення кількості правильних перекладів, перекладів із незначними помилками та хибними перекладами. Так, загальну кількість фразеологізмів вибірки (150 одиниць) прийнято за 100%, серед яких:

- фразеологічні зрощення складають 18% (27 одиниць);
- фразеологічні сполучення – 50% (75 одиниць);
- фразеологічні єдності становлять 32% (48 одиниць).

Більш детальна статистика розподілу обраних фразеологічних одиниць з роману А. Крісті «Вбивство у “Східному експресі”» відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу подана на малюнку А.1 додатку А.

Здійснений нами аналіз перекладів засвідчив, що обрані нами перекладачі здійснюють переклад не лише у правильний спосіб, а й із незначними помилками чи у зовсім хибний спосіб. При цьому:

- *хибним* ми вважаємо переклад, зміст якого зовсім не передає сенс оригінального виразу;
- переклад *із незначними помилками* – переклад, в межах якого допущено незначні синтаксичні помилки, але загалом зміст фразеологічної одиниці збережено;
- у межах *правильного* перекладу фразеологія інтерпретована без помилок.

У повному обсязі розподіл фразеологічних одиниць, реалізованих у романі А. Крісті «Вбивство у “Східному експресі”», відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу, а також за ступенем хибності перекладу подано в таблиці А.2 додатку А. При цьому співвідношення ступенів хибності

автоматичного перекладу для кожної з обраної онлайн-системи перекладу подано на малюнку А.2 додатку А.

Такий кількісний аналіз допоможе обрати перекладач, який надає більш якісну інтерпретацію фразеологічних одиниць. Так, у результаті дослідження ми виявили, що:

1. Онлайн-перекладач «Google Translate»:

- Надав правильні переклади 93 фразеологічних одиниць (62% від загальної кількості обраних фразеологізмів), серед яких:
 - фразеологічні зрощення становлять 15,06% (за 100% прийнято загальну кількість правильних перекладів – 93);
 - фразеологічні сполучення – 49,46%;
 - фразеологічні єдності – 35,48%.
- Здійснив переклади із незначними помилками для 35 фразеологізмів (23,4% від загальної кількості обраних фразеологічних одиниць), у тому числі:
 - фразеологічні зрощення складають 14,29% (за 100% прийнято загальну кількість перекладів із незначними помилками – 35);
 - фразеологічні сполучення – 54,29%;
 - фразеологічні єдності – 31,42%.
- У хибний спосіб інтерпретував 22 фразеологічні одиниці (14,6% від загальної кількості обраних фразеологізмів), до складу яких входять:
 - фразеологічні зрощення – 36,35% (за 100% прийнято загальну кількість хибних перекладів – 22);
 - фразеологічні сполучення – 45,46%;
 - фразеологічні єдності – 18,19%.

2. Система перекладу «Microsoft Bing»:

- Правильно інтерпретувала 54 фразеологічні одиниці (36% від загальної кількості фразеологізмів у вибірці), у тому числі:

- фразеологічні зрощення – 12,96% (за 100% прийнято загальну кількість правильних перекладів – 54);
- фразеологічні сполучення – 51,85%;
- фразеологічні єдності – 35,19%.
- Надала переклад із незначними помилками для 63 фразеологізмів (42% від загальної кількості фразеологізмів у вибірці), до складу яких входять:
 - фразеологічні зрощення – 25,4% (за 100% прийнято загальну кількість перекладів із незначними помилками – 63);
 - фразеологічні сполучення – 42,86%;
 - фразеологічні єдності – 31,74%.
- Здійснила хибну інтерпретацію 34 фразеологізмів (22% від загальної кількості фразеологізмів у вибірці), серед яких:
 - фразеологічні зрощення становлять 14,71% (за 100% прийнято загальну кількість перекладів із хибними інтерпретаціями – 34);
 - фразеологічні сполучення – 58,82%;
 - фразеологічні єдності складають 26,47%.

3. Перекладач «Reverso»:

- У правильний спосіб інтерпретував 45 фразеологічних одиниць (30% від загальної кількості обраних фразеологізмів), до складу яких входять:
 - фразеологічні зрощення – 13,34% (за 100% прийнято загальну кількість правильних перекладів – 45);
 - фразеологічні сполучення – 48,88%;
 - фразеологічні єдності – 37,78%.
- Допустив незначні помилки у перекладі 34 фразеологізмів (22,67% від загальної кількості фразеологічних одиниць у вибірці), серед яких:
 - фразеологічні зрощення складають 17,63% (за 100% прийнято загальну кількість перекладів із незначними помилками – 34);
 - фразеологічні сполучення – 38,21%;

- фразеологічні єдності – 44,16%.
- Хибно інтерпретував 71 фразеологічну одиницю (47,33% від загальної кількості фразеологізмів у вибірці), у тому числі:
 - фразеологічні зрощення – 21,13% (за 100% прийнято загальну кількість хибних перекладів – 71);
 - фразеологічні сполучення – 56,34%;
 - фразеологічні єдності – 22,53%.

4. Система МП «MateCat»:

- Надала правильний переклад 62 фразеологізмів (41,34% від загальної кількості обраних фразеологічних одиниць), серед яких:
 - фразеологічні зрощення становлять 9,67% (за 100% прийнято загальну кількість хибних перекладів – 62);
 - фразеологічні сполучення – 53,23%;
 - фразеологічні єдності – 37,1%.
- Здійснила переклад 38 фразеологічних одиниць (25,33% від загальної кількості фразеологізмів у вибірці) із незначними помилками, у тому числі:
 - фразеологічні зрощення складають 13,15% (за 100% прийнято загальну кількість хибних перекладів – 71);
 - фразеологічні сполучення – 50%;
 - фразеологічні єдності – 36,85%.
- У хибний спосіб інтерпретувала 50 фразеологізмів (33,33% від загальної кількості обраних фразеологічних одиниць), до складу яких входять:
 - фразеологічні зрощення – 32% (за 100% прийнято загальну кількість хибних перекладів – 50);
 - фразеологічні сполучення – 46%;
 - фразеологічні єдності – 22%.

Проведений аналіз засвідчив, що найбільш вдало із перекладом фразеологічних одиниць із нашої вибірки впорався «Google Translate», який

надав найбільшу кількість правильних інтерпретацій. Другою за ступенем правильності перекладу є система МП «MateCat», далі – «Microsoft Bing» і, відповідно, онлайн-перекладач «Reverso». При цьому слід зазначити, що кожен із обраних онлайн-перекладачів надав найбільш адекватний переклад та найбільшу кількість критичних для сприйняття змісту помилок в межах перекладу тієї самої категорії – фразеологічних сполучень (для ознайомлення з більш детальною статистикою див. малюнки Б.1, Б.2 та Б.3 додатку Б).

Висновки до розділу 3

1. Матеріалом нашого дослідження було обрано твір А. Крісті «Убивство в “Східному експресі”», у якому часто зустрічаються фразеологічні одиниці.
2. У межах розділу автоматичний переклад фразеологічних одиниць із вибірки було розглянуто не лише на прикладі перекладача «Google Translate», а й на низці інших онлайн-систем МП, зокрема: «Microsoft Bing», «Reverso» та «MateCat».
3. В обраному нами матеріалі наявні всі категорії із обраної нами класифікації за внутрішньою структурою виразу, зокрема: фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення та фразеологічні єдності. При цьому найбільшу питому вагу мають фразеологічні сполучення, тоді як найменшу – фразеологічні зрощення.
4. Проведений нами аналіз перекладів фразеологічних одиниць матеріалу дослідження засвідчив, що обрані онлайн-перекладачі надають різний ступінь адекватності перекладу. Зокрема, ми виділили три відповідні категорії: хибний переклад, переклад із незначними помилками, а також правильний переклад.
5. У результаті детального аналізу перекладів обраних онлайн-перекладачів було виявлено, що найбільшу кількість правильних інтерпретацій фразеологічних одиниць надав «Google Translate». Другою за ступенем

правильності перекладу є система МП «MateCat», далі – «Microsoft Bing» і, відповідно, онлайн-перекладач «Reverso».

6. Найбільш адекватний переклад, а також найбільшу кількість помилок, які критично впливають на сприйняття змісту фразеологізму, було виявлено в межах однієї і тієї самої категорії – фразеологічних сполучень.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті аналізу наявних джерел було виявлено, що фразеологічний склад мови є виявленням певної культури, її неповторності та самобутності, етапів її історичного розвитку та сучасного функціонального рівня. У ході сприйняття й подальшого тлумачення фразеологічних виразів важливими є особливості контексту їхнього вживання, їхні емоційно-експресивні ознаки, семантичні й граматичні особливості. Саме це зумовлює труднощі для їхнього перекладу, зокрема автоматичного, та саме через актуальність цього питання в межах лінгвістики ми обрали його для нашої роботи.

Проаналізувавши наявні джерела, ми виявили, що машинний переклад (МП) є одним із центральних напрямів використання у комп'ютерній лінгвістиці, його історія має довгий шлях і бере початок ще до 20-го століття, але перші дослідження, що мають практичне значення, були виконані саме в минулому столітті. Популярність систем машинного перекладу зумовлює їхнє більш детальне вивчення для подальшого покращення та вирішення наявних проблемних питань, зокрема: перекладу власних назв, аббревіатур, скорочень, граматичної та лексичної полісемії, фразеологічних одиниць тощо.

Саме тому матеріалом нашого дослідження ми обрали детективний роман А. Крісті «Вбивство у “Східному експресі”», у межах якого часто зустрічається вживання героями фразеологічних одиниць.

Об'єктом нашого дослідження були фразеологічні одиниці англійської мови, представлені у вибірці матеріалу дослідження, а також обрані нами системи машинного перекладу: «Google Translate», «Microsoft Bing», «Reverso» та «MateCat». Предметом дослідження при цьому був степінь адекватності наданих автоматичних перекладів різних категорій фразеологізмів вибірки.

У ході дослідження ми використали комплексну методiku, зокрема: методи аналізу й синтезу; метод інформаційного пошуку; метод суцільної та довільної

вибірок; метод автоматичного перекладу; метод контекстуального аналізу; метод лексико-семантичного, лексико-стилістичного та граматичного аналізів; метод кількісного аналізу; порівняльний метод; а також метод графічної презентації.

Проведене нами дослідження показало, що в обраному ілюстративному матеріалі наявні всі категорії фразеологізмів за їхньою внутрішньою структурою, зокрема: фразеологічні сполучення, фразеологічні зрощення та фразеологічні єдності. При цьому найбільшу питому вагу серед них мають фразеологічні сполучення, тоді як найменшу – фразеологічні зрощення.

Серед труднощів, які виникають у ході автоматичного перекладу фразеологічних одиниць зазначеної класифікації ми виокремили: складність для комп'ютера визначити ідіоматичні значення словосполучень та послівний переклад їхніх компонентів; використання висловів, що не є характерними для мови перекладу; зміна емоційного забарвлення словосполучення; помилки у складанні бази для перекладу, зокрема використання не природнього для мови слова, а калькування; складність для комп'ютера виокремлювати культурні особливості народів-носіїв вхідної та вихідної мов для підбору специфічних для мови перекладу реалій. Крім того ми виявили, що складність у процесі перекладу для людини-перекладача також становить правильна інтерпретація специфічних для певного етносу реалії, а також збереження емоційного забарвлення виразу оригіналу в мові перекладу.

Порівняльний аналіз перекладів, здійснених людьми-перекладачами, а також обраними системами машинного перекладу засвідчив, що онлайн-перекладачі надають різний ступінь адекватності перекладу, зокрема: хибний переклад, переклад із незначними помилками, а також правильний переклад. Серед них найбільшу питому вагу правильних перекладів надав «Google Translate», тоді як найбільшу кількість хибних перекладів надав «Reverso». Крім того, було зафіксовано, що найбільшу кількість адекватних перекладів, а також найбільшу

кількість критичних помилок онлайн-перекладачі здійснили в межах однакової категорії – фразеологічних сполучень.

Таким чином, у сучасну добу актуальною є розробка концепції універсальної цифрової платформи послуг перекладу для пришвидшення цього процесу й успішного використання для прискорення етапів роботи в різних професійних галузях, зокрема при перекладі такого складного явища, як фразеологічні одиниці.

Перспективою проведеного нами дослідження є проведення аналогічного аналізу на іншому репрезентативному матеріалі, що є прикладом художнього тексту, задля формування основних принципів перекладу фразеологічних одиниць як людиною-перекладачем, так і системами автоматичного перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вид-во при Харк. держ. ун-ті. 1987. 136 с. с. 46-70.
2. Англо-український фразеологічний словник / уклад. Баранцев К. Т. 2-ге вид., випр. Київ: Т-во «Знання», КОО. 2005. 1056 с.
3. Баран Я.А., Зимомря М.І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород. 1999. 176 с.
4. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства 2-е вид., випр. та доп. Київ. 1959. 308с.
5. Горда В.В., Пушик Н.В. Перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 333 с. с. 166-171.
6. Грабовський П. А. Вибрані твори: В 2-х томах. Т. І. / Упоряд., передм. І приміт. В. Ф. Святоовця. Київ, Дніпро, 1985. 599 с.
7. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Київ : Рад. шк. Ч. 1 : підруч. для ф-тів мови і л-ри пед. ін-тів. Вид. 3-тє, 1965. 422 с.
8. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістична проблеми. Вінниця: Нова книга. 2004. 576 с.
9. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): *Підручник*. Вінниця: Нова Книга. 2003. 448 с.
10. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.
11. Крісті А. Вбивство у «Східному експресі». / Переклад Н. Хаєцької. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2017. 288 с.

12. Крісті А. Вбивство у Східному Експресі. [Електронний ресурс]. Електронна книга «КОМПАС». / Переклад А. Сметюха. 2015. URL: <https://ratelib.com/books/22339-vbivstvo-u-shdnomu ekspres>. (дата звернення: 21.10.2022)
13. Ктитарова Н.К., Воронова З.Ю. Теорія перекладу: навчальний посібник. Дніпродзержинськ: Дніпродзержинський державний технічний університет. 2013. 323 с.
14. Лепкий Б. Не вбивай. Батурин : іст. повісті. Київ: Дніпро, 1992. – 535 с.
15. Панас Мирний (Рудченко). Повісті й оповідання; ред., вступ. ст. та прим. Ів. Ткаченка. Харків: Держ. вид-во України. 1928. 303 с.
16. Переклад словосполучення/фрази be all ears. Kyiv Dictionary. [Електронний ресурс]. URL: https://www.kyivdictionary.com/uk/?q=be+all+ears&from_lang=en&to_lang=uk (дата звернення: 09.04.2022).
17. Переклад словосполучення/фрази have/get/feel butterflies [in one's stomach]. Kyiv Dictionary. [Електронний ресурс]. URL: https://www.kyivdictionary.com/uk/?q=have%2Fget%2Ffeel%20butterflies%20%5Bin%20one%E2%80%99s%20stomach%5D&from_lang=en&to_lang=uk (дата звернення: 09.04.2022).
18. Пригара М. А. Козак Голота. Збірка оповідань за мотивами українських народних дум. Київ. 1966. 80 с.
19. Словник української мови: в 11 томах. Том 1, 1970. 799 с.
20. Словник української мови: в 11 томах. Том 10, 1979. 658 с.
21. Словник української мови: в 11 томах. Том 6, 1975. 832 с.
22. Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1976. 723 с.
23. Словник фразеологізмів української мови. НАН України, Ін-т укр. мови, Укр. мов.-інформ. фонд; / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. ; відп. ред. В. О. Винник. Київ: Наук. Думка. 2003. 786 с.
24. Стельмах М. П. Твори в шести томах. Т. II. Київ: Дніпро. 1962. 595 с.

25. Ющук І. П. Українська мова: підруч. Київ: Либідь. 2004. 640 с.
26. Bengio Y. Learning Deep Architectures for AI. Foundations and Trends in Machine Learning. 2009. 127 p.
27. Bennett J. To Mersenne, 20.XI.1629. Selected correspondence of Descartes. Cambridge University Press. 2013. 230 p.
28. Brynjolfsson, E., Hui, X. and Liu, M. Does machine translation affect international trade? Evidence from a large digital platform. Management Science, Vol. 65 (12). 2019. pp. 5449-5460.
29. Cambridge Dictionary. Be all ears | meaning in the Cambridge English Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/be-all-ears> (last accessed: 09.04.2022).
30. Cambridge Dictionary. Beat. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/beat> (last accessed: 06.10.2022).
31. Cambridge Dictionary. Fell from something. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fall-from> (last accessed: 21.10.2022).
32. Cambridge Dictionary. French. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/french?q=French> (last accessed: 21.10.2022).
33. Cambridge Dictionary. Have nothing on someone or something. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/have-nothing-on> (last accessed: 21.10.2022).
34. Cambridge Dictionary. Hold water. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hold-water> (last accessed: 06.10.2022).

35. Cambridge Dictionary. Make sense. URL:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/make-sense> (last accessed: 13.10.2022).
36. Cambridge Dictionary. Polished. URL:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/polished> (last accessed: 21.10.2022).
37. Cambridge Dictionary. Skin and bone(s) | meaning in the Cambridge English Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/skin-and-bones> (дата звернення: 08.04.2022).
38. Cambridge Dictionary. Take something up. URL:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/take-up>
39. Cambridge Dictionary. The matter in hand. URL:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/matter-in-hand> (last accessed: 21.10.2022).
40. Chéragui M. A. Theoretical Overview of Machine translation. African University, Adrar, Algeria. *ICWIT*. 2012. 341 p. P. 160 – 169.
41. Christie A. Murder on the Orient Express / Renewed 1960, 1961 by Agatha Christie Mallowan. HarperPaperbacks. 1991. 137 p.
42. Collins Dictionary. Achilles heel definition and meaning. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/achilles-heel> (last accessed: 08.04.2022).
43. Collins Dictionary. Have nothing on. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/have-nothing-on>
44. Collins Dictionary. In kind. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/in-kind> (last accessed: 13.10.2022).
45. Collins Dictionary. Out of the blue definition and meaning. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/out-of-the->

- blue#:~:text=phrase,COBUILD%20Advanced%20English%20Dictionary. (last accessed: 08.04.2022).
46. Collins Dictionary. Take on. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/take-on#:~:text=1.,to%20take%20on%20the%20job.%20%5B> (last accessed: 13.10.2022).
47. He W., Xu G., Kruck S.E. Online IS education for the 21st century. *Journal of Information Systems Education*. Vol 25 No 2. 2019. pp. 101-106.
48. Hutchins J. Machine Translation: A Brief History, Concise History of the Language Sciences: From the Sumerians to the Cognitivists. Koerner E. F. K. and Asher R. E. (ed.). Oxford: Pergamon Press. 1995. pp. 431- 445.
49. Hutchins J. The Origins of the Translator's Workstation. *Machine Translation*, 13. 1998. pp. 287-307.
50. Hutchins J. Two precursors of machine translation: Artsrouni and Trojanskij. *International Journal of Translation*. Vol. 16 (1). 2004. p. 11–31
51. Imamura K. Doctor's Thesis Automatic Construction of Translation Knowledge for Corpus-based Machine Translation. 2004. 101 p.
52. Kastberg P. Machine Translation Tools - Tools of the Translator's Trade // *Communication & Language at Work*. Issue no. 1 (Translated by Thomas Buch Andersson). Aarhus University Library. 2012. pp. 34-45.
53. Klatt D. Review of text-to-speech conversion for English J. Acous. Soc. Amer. 82. 1987. pp. 737-793
54. Macmillan Dictionary. Have/get/feel butterflies (in your stomach) (phrase) definition. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/have-get-feel-butterflies-in-your-stomach> (last accessed: 09.04.2022).
55. Macmillan Dictionary. Not to be outdone. URL:
<https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/not-to-be->

outdone#:~:text=not%20to%20be%20outdone%20%E2%80%8B,Synonyms%20and%20related%20words (last accessed: 13.10.2022).

56. Macmillan Dictionary. Put out. URL:

https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/put-out_1 (last accessed: 06.10.2022).

57. Madsen M. W. The Limits of Machine Translation. 2009. URL:

<https://drive.google.com/file/d/0B7-4xydn3MXJZjFkZTllZjltN2Q5Ny00YmUxLWEzODItNTYyMjhlNTY5NWlZ/view?usp=sharing&resourcekey=0-BMxkSyIkIKC197Bjrb5H0w> (last accessed: 15.11.2021)

58. Merriam-webster. Beat. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/beat> (last accessed: 06.10.2022).

59. Merriam-webster. Defiance <https://www.merriam-webster.com/dictionary/defiance>

60. Merriam-webster. First water. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/first%20water> (last accessed: 06.10.2022).

61. Merriam-webster. Lift a finger. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/lift%20a%20finger> (last accessed: 13.10.2022).

62. Merriam-webster. Save for . URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/save%20for> (last accessed: 06.10.2022).

63. Merriam-webster. Someone's lips are sealed. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/someone%27s%20lips%20are%20sealed#:~:text=informal,me%3A%20my%20lips%20are%20sealed> (last accessed: 21.10.2022).

64. Poibeau T. Machine translation. Cambridge, MA: MIT Press. 2017. IX. 285 p.

65. Probst K., Peterson E., Carbonell J, Levin L., MT for Minority Language Using Elicitation-based Learning of Syntactic Transfer Rules. Machine Translation 17: 245-270, Kluwer Academic Publishers, 2002. 270 p.

66. Quah C.K. Translation and technology New York: Palgrave Macmillan. 2006. 221 p.
67. Sag I.A., Baldwin T., Bond F., Copestake A., Flickinger D.. Multiword expressions: A pain in the neck for NLP. In Proceedings of CICLing, volume 2276 of Lecture Notes in Computer Science. Mexico City, Mexico, Springer. 2002. pp. 1–15.
68. Salimi J. Machine Translation of Fictional and Nonfictional texts. 2014. URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:737887/FULLTEXT01.pdf> (last accessed: 09.11.2021)
69. Sumita E., Iida H., Kohyama H., Translating with Examples: A New Approach to Machine Translation, the Third International Conference on Theoretical and Methodological Issues in Machine Translation of Natural Language. 1990. pp. 203–212.
70. The Free Dictionary. A fuss about nothing. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com/fuss+about+nothing> (last accessed: 21.10.2022).
71. The Free dictionary. You got me beat. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com/you+got+me+beat> (last accessed: 06.10.2022).
72. Volk M. Machine Translation: Theory, Applications, and Evaluation. An Assessment of the State-of-the-Art, chapter The Automatic Translation of Idioms. Machine Translation vs. Translation Memory Systems. Gardez! Verlag, St. Augustin, Germany. 1998. pp. 167–192.
73. Wang H., Wu H., He Zh., Huang L, Church K. W. Progress in Machine Translation. *Engineering*. 2021. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2095809921002745?via%3Dihub> (last accessed: 22.11.2021)

23.11.2022

Анотація

Кісь М. М. Проблема машинного перекладу фразеологізмів (на основі твору Агати Крісті «Вбивство в “Східному експресі”»).

Дослідження присвячене розгляду явища машинного перекладу фразеологізмів, а також проблемних питань, які з ним пов'язані.

У першому розділі роботи надається детальне тлумачення машинного перекладу, інформація про його різновиди, історію розвитку, шляхи використання, наявні проблемні питання, а також перспективи його розвитку.

У межах другого розділу досліджене таке складне лінгвістичне явище, як фразеологія, зокрема її складові компоненти – фразеологічні одиниці – їхні визначення, класифікації, а також проблемні питання їхнього перекладу як у традиційному, так і в машинному перекладі.

У третьому розділі надано детальний опис проблеми автоматичного перекладу фразеологічних зрощень, фразеологічних сполучень та фразеологічних єдностей на матеріалі роману А. Крісті «Вбивство в “Східному експресі”», здійснений онлайн-перекладачами «Google Translate», «Microsoft Bing», «Reverso» та «MateCat». Також здійснений порівняльний аналіз ступеня адекватності зазначених перекладів відповідно до кожної із категорій фразеологізмів.

У результаті дослідження було виявлено, що в процесі перекладу, особливо комп'ютерного перекладачу складно визначати значення фразеологізму в цілому, його емоційно-експресивні, граматичні й семантичні характеристики. Це призводить до неправильного перекладу й зумовлює необхідність подальшого удосконалення систем машинного перекладу й пришвидшення їхньої роботи, особливо у ході інтерпретації такого складного мовного й міжкультурного явища, як фразеологія.

Ключові слова: англійська мова, переклад, системи автоматичного перекладу, українська мова, фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення, фразеологія.

Summary

Kis M. M. Peculiarities of phraseological units machine translation (based on “Murder on the Orient Express” by Agatha Christie).

The study is devoted to the phenomenon of phraseological units machine translation, as well as its problematic issues.

The first chapter provides a detailed definition of machine translation (MT), information about its classifications, the history of its development, the usage of MT, existing problematic issues connected with it, as well as prospects for MT development.

The second chapter focuses on such a complex linguistic phenomenon as phraseology, in particular its components – phraseological units, the main approaches to their definition and classification, as well as the main problematic issues of phraseological units translation in both human and machine translations.

The third chapter provides a detailed description of the problem of automatic translation of phraseological fusions, phraseological combinations and phraseological unities based on the novel “Murder on the ‘Orient Express’” by A. Christie, provided by the following online translators: “Google Translate”, “Microsoft Bing”, “Reverso” and “MateCat”. Also, a comparative analysis of the degree of the adequacy of these translations in accordance with each of the categories of phraseological units is provided.

The research shows that in the process of translation it is difficult, especially for computer translators, to determine the meaning of phraseology, its expressive, grammatical and semantic characteristics. It leads to incorrect translation and it is necessary to work on the improvements of MT tools as well as on speeding up their work, especially in the process of interpreting such a complex linguistic and intercultural phenomenon as phraseology.

Key words: the English language, translation, automatic translation tools, the Ukrainian language, phraseological unity, phraseological fusion, phraseological combination, phraseology.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А. 1

Вибірка прикладів вживання фразеологічних одиниць у романі Агати Крісті «Вбивство у “Східному експресі”» відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу та їхні автоматичні й художні переклади

№	Приклад	Машинний переклад				Художній переклад	
		Google Translate	Microsoft Bing	Reverso	MateCat	А. Сметюх (2015)	Н. Хаєцька (2017)
Фразеологічні зрощення							
1	1 Conscious of an inadequate night’s sleep, and of a delicate mission successfully accomplished, M. Poirot curled up in a corner and fell asleep.	Усвідомлюючи недостатній нічний сон і успішне виконання делікатної місії, м. Пуаро згорнувся калачиком у кутку й заснув.	Усвідомлюючи неадекватний нічний сон і тонку місію, успішно виконану, М. Пуаро згорнувся калачиком у кутку і заснув.	Усвідомлюючи неадекватний нічний сон, і делікатну місію успішно виконано, м. Пуаро закрутився в кутку і заснув.	Усвідомлюючи неадекватний нічний сон і тонку місію, успішно виконану, М. Пуаро згорнувся в кутку і заснув.	Зрештою, Пуаро з відчуттям завершеної справи згорнувся в кутку й заснув.	Розуміючи, що цієї ночі він так і не поспав і що делікатну місію успішно завершено, Пуаро згорнувся калачиком у кутку і заснув.
2	It arrived at Hayda-passar only five minutes late, having made up time on the journey.	Він прибув до Гайда-пассару лише на п'ять хвилин із запізненням, надолуживши час у дорозі.	До Гайди-Пассар він прибув лише на п'ять хвилин із запізненням, придумавши час у дорозі.	Вона прибула на Хайда-пассар лише на п'ять хвилин пізно, встигнувши на подорож.	Вона прибула до Гайда-пасар лише на п'ять хвилин пізніше, вигдавши час у подорожі.	На вокзал Хайдарпаша вони прибули з п'ятихвилинним запізненням, наздогнавши час у дорозі.	У Хайдарпаша він прибув із п'ятихвилинним запізненням, надолуживши час.
3	The restaurant car was empty save for Poirot and Ratchett and MacQueen.	Вагон-ресторан був порожній, за винятком Пуаро, Ретчетта та МакКвіна.	Вагон-ресторан був порожній, за винятком Пуаро і Ретчетта і Маккуїна.	Машина ресторану була порожньою для Пуаро і Раткетта і МакКуїн.	Машина ресторану була порожньою, за винятком Пуаро і Ретчетта і Маккуїна.	У вагоні-ресторані залишилися лише Пуаро, Ретчетт та МакКвінн.	У вагоні-ресторані, окрім Пуаро і Ретчетта з Макквіном, більше нікого не залишилося.

4	"You've got a pretty good nerve," said Ratchett.	«У вас непогані нерви», — сказав Ретчетт.	- У вас досить хороший нерв, - сказала Ретчетт.	'У вас досить хороший нерв', — сказав Раткетт.	"У вас досить хороший нерв", - сказав Ретчетт.	А ви маєте прекрасні нерви, — відповів Ретчетт.	— У вас залізні нерви, — сказав Ретчетт.
5	And I've got a hunch about that man.	І я маю передчуття про цього чоловіка.	І я згорбився з приводу цього чоловіка.	І я маю здогадку про цього чоловіка.	І я маю уявлення про цього чоловіка.	У мене є щодо нього передчуття.	А щодо того чоловіка в мене передчуття.
6	"Come into my carriage," MacQueen was saying. "It isn't made up for the night yet.	«Заходьте в мою карету», — казав Макквін. «Це ще не приготовано на ніч.	— Заходьте в мою карету, — казав Маккуїн. "Це ще не вигадано на ніч.	"Заходьте в мій вагон", - сказав МакКуїн. 'Поки що це не зроблено на ніч.	"Заходьте в мою карету", - говорив МакКвін. "Це ще не вигадано для ночі.	Ходімо до мого купе, — промовив МакКвінн. — Ще далеко до півночі.	— Ходімо в моє купе, — сказав Макквін. — Там ще не постелено на ніч.
7	To begin with, a murder – that in itself is a calamity of the first water .	Почнемо з того, що вбивство – це саме по собі лихо першої води.	Почнемо з того, що вбивство – це саме по собі лихо першої води.	Для початку було скоєно вбивство – що само по собі є каламутом першої води.	Для початку – вбивство – що саме по собі є лихом першої води.	Але вбивство є лише першою частиною лиха.	Почнімо з того, що вбивство саме по собі вже велика біда.
8	What's up on the train? Has anything happened?	Що там у поїзді? Щось сталося?	Що відбувається в поїзді? Щось сталося?	Що там у поїзді? Щось сталося?	Що в поїзді? Щось трапилося?	Щось із потягом? Чи ще щось сталося?	Що відбувається у потягу? Щось сталося?
9	We're out to GET you, Ratchett, and we WILL get you!	Ми прагнемо вас дістати, Ретчетт, і ми вас дістанемо!	Ми готові отримати вас, Ратчетт, і ми вас отримаємо!	Ми ДІСТАНЕМО тебе, Ратчетт, і ми тебе дістанемо!	Ми вас ВИТЯГНЕМО, Ретчетте, і ми ВАС витягнемо! (<i>Фразеологічну одиницю вилучено</i>)	Ми все зробимо, щоб дістатися до тебе, Ретчетт – і ми тебе дістанемо!	Ми полюємо на тебе, Ретчетте, і ДІСТАНЕМО тебе!
10	We're going to take you for a ride , Ratchett.	Ми збираємося покатати тебе, Ретчетт.	Ми збираємося взяти вас на прогулянку, Ратчетт.	Ми збираємося вас підвезти, Ратчетт.	Ми збираємося підвезти тебе, Ретчетт.	Ми дістанемо тебе під час поїздки, Ретчетт.	Ретчетте, ми з тобою розправимося.
11	He's a Britisher and, as he calls it, he ' keeps to himself .'	Він британець і, як він це називає, «тримається осторонь».	Він британець і, як він це називає, «тримається при собі».	Він Брітшер і, як він його називає, «тримається за себе»	Він британець і, як він це називає, він "тримається на самому собі".	Він британець і дуже замкнений в собі.	Він британець і, як каже сам, «тримається на віддалі».

12	I fancy Mr. Ratchett was a gentleman who kept his own counsel on every possible occasion.	Мені здається, що містер Ретчетт був джентльменом, який при кожній можливій нагоді дотримувався власної поради.	Мені здавалося, що містер Ретчетт був джентльменом, який дотримувався власних порад з усіх можливих приводів.	Мені здається, містер Ратшетт був джентльменом, який тримав свого адвоката з усіх можливих випадків.	Мені здається, що містер Ретчетт був джентльменом, який тримав власну раду при кожній можливій нагоді.	Сподіваюся, що Ретчетт був джентльменом, який зберігає всі свої особисті рішення при собі.	Я схиляюся до думки, що Ретчетт належав до тих джентльменів, які тримають свої наміри в таємниці.
13	First we thought we'd draw lots as to who should do it, but in the end we decided on this way.	Спочатку ми думали провести жеребок, кому це робити, але врешті вирішили так.	Спочатку ми думали, що намалюємо жеребок, хто це повинен робити, але в підсумку визначилися з таким чином.	Спочатку ми думали, що намалювали багато, хто повинен це зробити, але в підсумку ми вирішили на цьому шляху.	Спочатку ми думали, що проведемо жеребкування щодо того, хто повинен це зробити, але врешті-решт ми вирішили саме так.	Спершу ми хотіли кинути жереб, хто мав би це вчинити, але вирішили інакше.	Спершу ми думали тягнути жереб, щодо того хто це зробить, та в результаті схилились до цього способу.
14	That is an explanation that will not hold water .	Це пояснення, яке не витримує критики.	Це пояснення, яке не буде тримати воду.	Це пояснення, яке не буде тримати воду.	Це пояснення, яке не буде тримати воду.	Це пояснення не витримує жодної критики.	Це пояснення не витримує жодної критики.
15	No, sir. It's got me beat .	Ні, сер. Це мене побило.	Ні,. Це змусило мене перемогти.	Ні, сер. Мене побили.	Ба ні, сер. Мене це перевершило.	Ні, сер. І це мене тривожить.	Ні, сер. Я здаюся.
16	On the face of it , the answer seems to be No.	На перший погляд відповідь здається ні.	На перший погляд, відповідь, здається, ні.	По обличчю з нього відповідь здається ні	На обличчі це, здається, відповідь "Ні".	На мою думку, ні.	Здавалося, що відповідь «Ні». (Фразеологічну одиницю вилучено)
17	His eyes were fixed on the Countess's face.	Його очі були прикуті до обличчя графині.	Його очі були зафіксовані на обличчі графині.	Його очі були закріплені на обличчі графині.	Його очі були закріплені на обличчі графині.	Він дивився графині в лице.	Його очі зосередилися на обличчі графині.

18	I cannot help feeling that that is most unlikely. ... The English are extremely cold.	Я не можу не відчувати, що це мало ймовірно ... Англійці надзвичайно холодні.	Я не можу не відчувати, що це найвірогідніше ... Англійці вкрай холодні.	Я не можу не відчувати, що це мало ймовірно... Англійці надзвичайно холодні.	Я не можу не відчувати, що це найбільш мало ймовірно. ... Англійці надзвичайно холодні.	Я так не думаю, англійці дуже стримані.	Не можу втриматись від думок, що це не так... Англійки надзвичайно холодні.
19	We have thrashed it all out.	Ми все це вибили.	Ми все це розтрошили.	Ми всі розбіжал.	Ми все розтрошили.	Ми все вже зібрали.	Ми вже витягли все.
20	I don't think I could do that even to save myself from the chair.	Я не думаю, що зміг би зробити це, навіть щоб врятуватися від крісла.	Я не думаю, що міг би це зробити навіть для того, щоб врятувати себе від крісла.	Не думаю, що я міг це зробити навіть для того, щоб врятувати себе від стільця.	Я не думаю, що міг би зробити це навіть для того, щоб врятуватися від крісла.	Не думаю, що цим я себе віддаляю від електричного стільця.	Не думаю, що міг би це зробити навіть заради того, щоб врятувати себе від електричного стільця.
21	Get right on with it and let me clear my character if I can.	Приймай до цього і дозволяй мені очистити свій характер, якщо я зможу.	Продовжуйте це робити і дозволяйте мені очистити свій характер, якщо я зможу.	Давайте я виясню свій характер, якщо зможу.	Займіться цим і дозволяйте мені очистити свій персонаж, якщо я можу.	Тоді дозволяйте мені "відбілити" моє ім'я.	Почнімо й дозволяйте мені довести вам, що я чистий.
22	Why should I stir up needless trouble for myself?	Навіщо мені завдавати собі непотрібних проблем?	Навіщо мені розпалювати для себе непотрібні неприємності?	Навіщо мені помішувати зайве для себе неприємності?	Чому я повинен влаштовувати для себе непотрібні неприємності?	Для чого мені накликати на себе додаткові клопоти?	Навіщо мені створювати собі непотрібні клопоти?
23	But I don't like the idea of your being a governess – at the beck and call of tyrannical mothers and their tiresome brats.	Але мені не подобається ідея про те, що ти будеш гувернанткою — на поклик тиранічних матерів та їхніх нудних нахаб.	Але мені не подобається думка про те, що ви гувернантка - за покликом тиранічних матерів та їхніх виснажливих братів.	Але мені не подобається ідея вашої бути гувернанткою – на потім і покликом тиранійних матерій та їх тіресомних братинок.	Але мені не подобається ідея бути гувернанткою – на дзюбі і поклику тиранічних матерів і їх втомлених братів.	Проте мені не подобається ваша робота гувернанткою. Бути на побігеньках у тиранів-матусь та їхніх набридливих малюків.	Але мені не подобається те, що ви працюєте гувернанткою, змушені бути на побігеньках тиранічних матерів і їхніх набридливих баламутів.

24	The Countess was curled up in the opposite corner near the window.	Графиня згорнулася калачиком у протилежному кутку біля вікна.	Графиня згорнулася калачиком у протилежному кутку біля вікна.	Графиня була скручена в протилежному кутку біля вікна.	Графиню закатували в протилежному кутку біля вікна.	Графиня сиділа, підібгавши ноги, поблизу вікна.	Графиня скрутилася у протилежному кутку біля вікна.
25	"It is an idea, that," said M. Bouc, his face lighting up. Then it clouded over again.	«Це ідея, — сказав М. Бук, його обличчя засіяло. Потім знову затягнуло хмарами.	— Це ідея, що, — сказав М. Бук, засвітивши обличчя. Потім знову затьмарилося.	"Це ідея, що, - сказав м. Буц, - його обличчя освітлювальне. Потім знову помутніння.	"Це ідея", - сказав М. Бук, освітлюючи обличчя. Потім воно знову затьмарилося.	– Слушна думка, – зауважив мсьє Бук, і його обличчя засіяло. Проте відразу ж знову нахмурилося.	– А це ідея, – сказав мсьє Бук, і його обличчя ожило. Потім воно знову спохмурніло.
26	This story, then, that he tells of Ratchett's seeking him out and employing him is not unlikely, and is most probably – though not of course certainly – true.	Отже, ця історія, яку він розповідає про те, як Ретчетт шукав його та найняв на роботу, цілком ймовірна, і, швидше за все, – хоча, звичайно, не напевно – правдива.	Отже, ця історія, яку він розповідає про те, що Ретчетт шукає його та наймає на роботу, не є малоюмовірною і, швидше за все, – хоча, звичайно, не безумовно – правдивою.	Ця історія, тоді, коли він розповідає про те, що Раткетт його шукає і наймає, не є малоюмовірною, і, швидше за все, – хоча й не звичайно – вірна.	Отже, ця історія, яку він розповідає про те, як Ретчетт шукає його і працевлаштовує, не є малоюмовірною, і, найімовірніше, – хоча, звичайно, не є правдою.	Ця розповідь про те, як Ретчетт запропонував йому роботу, не є такою неймовірною, я б навіть сказав, що вона є теж правдивою. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Тоді історія, коли він розповідає, що Ретчетт шукав і найняв його, не така вже й нереальна і можлива, проте не обов'язково правдива.
27	He helped himself , then strode briskly off.	Він зробив собі допомогу, а потім швидко пішов геть.	Він допомагав собі, потім жваво стрепенувся.	Він допоміг собі, а потім потупився.	Він допоміг собі, потім жорстко відмахнувся.	Він піднявся та швидко покинув вагон.	Він узяв одну, потім бадьоро вийшов.
Фразеологічні сполучення							
28	Not that he knew what it was all about.	Не те щоб він знав, про що йдеться.	Не те щоб він знав, про що йдеться.	Не те, щоб він знав, про що це все.	Не те, щоб він знав, про що йдеться.	Хоча загалом він не розумів, що коїться.	Хоча він, по суті, не розумів, що ж, власне, відбувалося.

29	<i>Not to be outdone</i> , M. Poirot replied in kind...	Щоб не відставати, м. Пуаро відповів тим же...	Щоб не перевершити, М. Пуаро відповів натурою...	Щоб не перестати, м.Пуаро відповів у виді...	Не бути перевершеним, відповів М. Пуаро в натурі...	Намагаючись не відстати, Пуаро відповів тим самим.	Відмовляючись здаватися, мсьє Пуаро відповідав тим же.
30	Nothing serious. It is <i>put out</i> .	Нічого серйозного. Його виставляють.	Нічого серйозного. Його гасять.	Нічого серйозного. Випусти.	Нічого серйозного. Її гасять.	Нічого серйозного. Уже вже скінчилося.	Нічого серйозного. Вогонь погасили.
31	Lieutenant Dubosc <i>came to the salute</i> .	На салют прийшов лейтенант Дюбоск.	На салют прийшов лейтенант Дюбоск.	Лейтенант Дубосс прийшов на салют.	На салют прийшов лейтенант Дубоск.	Лейтенант Дюбош відсалютував.	Лейтенант Дюбоск віддав честь.
32	"You <i>find yourself far from home</i> , mon cher," said M. Bouc.	«Ви опинилися далеко від дому, mon cher», — сказав м. Бук.	— Ти опиняєшся далеко від дому, моншер, — сказав М. Бук.	"Ви знаходите себе далеко від дому, мем Кер", сказав м.	"Ти опинився далеко від дому, мій дорогий", - сказав М. Бук.	– Друже, чому ви так далеко від дому?	Ви забралися далеченько від дому, mon cher, – зауважив мсьє Бук.
33	To tell you the truth, my friend, I did not <i>care for</i> him.	Чесно кажучи, мій друже, мені було байдуже до нього.	Правду кажучи, друже, я не дбав про нього.	Правду кажучи, друже мій, я не дбав про нього.	Чесно кажучи, друже, мені було байдуже до нього.	Правду кажучи, я на нього небагато споглядав.	Чесно кажучи, мій любий друже, я б ним не переймався.
34	If this M. Harris arrives we will tell him that he is too late – that berths cannot be retained so long – we will arrange the matter <i>one way or another</i> .	Якщо цей містер Гарріс прибуде, ми скажемо йому, що він запізнився – що койки не можуть залишатися так довго – ми врегулюємо це питання так чи інакше.	Якщо цей М. Харріс приїде, ми скажемо йому, що він запізнився – що причали не можна утримувати так довго – ми так чи інакше влаштуємо справу.	Якщо цей м.Харріс приїде, ми скажемо йому, що він занадто пізно — що причали не можна так довго зберігатися — ми влаштуємо справу так чи інакше.	Якщо цей М. Гарріс прибуде, ми скажемо йому, що він занадто пізно – що причали не можуть утримуватися так довго – ми влаштуємо це питання так чи інакше.	Якщо містер Гарріс з'явиться, ми скажемо йому, що він спізнився – його місце вже зайняте. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Якщо той мсьє Гарріс з'явиться, скажемо йому, що надто пізно. Ми не можемо тримати місце так довго. Так чи так, а справу ми владнаємо.

35	Mr. Poirot, I want you to take on a job for me.	Містере Пуаро, я хочу, щоб ви взялися за мене на роботу.	Містере Пуаро, я хочу, щоб ви взялися за мене на роботу.	Містере Пуаро, я хочу, щоб ти взяв на себе роботу.	Пане Пуаро, я хочу, щоб ви взяли для мене роботу.	Я хочу, щоб ви працювали на мене.	Містере Пуаро, я хочу, щоб ви попрацювали на мене.
36	Now what I want to get right about your policy in India is this–	Тепер я хочу правильно зрозуміти вашу політику в Індії:	Тепер те, що я хочу виправити у вашій політиці в Індії, полягає в наступному:	Тепер я хочу отримати право на вашу політику в Індії це	Тепер, що я хочу зрозуміти про вашу політику в Індії, це те, що...	Я хочу дізнатися про вашу службу в Індії.	Я намагаюся зрозуміти, чи ваша політика в Індії...
37	I don't think I'm the kind of man to be caught napping .	Я не думаю, що я той чоловік, якого спіймають дрімаючим.	Я не думаю, що я така людина, яку можна зловити на дрімоті.	Я не думаю, що мене за людину ловлять серветками.	"Я не думаю, що я такий чоловік, щоб бути спійманим дрімати.	Але я розумію, що повинен вдвічі сильніше остерігатися. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Я не з тих, кого можна застати зненацька.
38	You might not. You might not. But we will go into that presently. The question is, what to do?	Ви можете ні. Ви можете ні. Але ми зараз поговоримо про це. Питання в тому, що робити?	Можливо, ні. Можливо, ні. Але ми зараз підемо на це. Питання в тому, що робити?	Можливо, ні. Можливо, ні. Але ми будемо це зараз. Питання в тому, що робити?	Або ви не можете. Або ви не можете. Але ми розглянемо це наразі. Питання в тому, що робити?	Ви могли б не помітити. А зараз назад він міг і вранці. Правильно я кажу? (Фразеологічну одиницю вилучено)	Може, і ні, може, і ні. Та ми це скоро з'ясуємо. Запитання таке: що ж нам робити?
39	To look up the antecedents of all these people, to discover their bona fides – all that takes time and endless inconvenience.	Пошук попередників усіх цих людей, виявлення їх добросовісності – усе це потребує часу та нескінченних незручностей.	Подивитися на попередників всіх цих людей, виявити їх сумлінність – все це вимагає часу і нескінченних незручностей.	Щоб подивитися на антецеденти всіх цих людей, виявити їх бони фідів – все, що займає час і нескінченні незручності.	Шукати передвісників усіх цих людей, відкривати для себе їх добросовісність – все, що потребує часу і нескінченних незручностей.	Поглянути в минуле цих осіб, дослідити його – для цього потрібен час і це трохи незручно.	Проглянути минуле всіх цих людей, виявити їхні <i>bona fides</i> – усе це забере багато часу і додасть купу незручностей.

40	<i>It is nothing. It is nothing.</i> It is more convenient like this.	Це нічого. Це нічого. Так зручніше.	Це ніщо. Це ніщо. Так зручніше.	Це нічого. Це нічого. Так зручніше.	Дрібниці. Дрібниці. Так зручніше.	Нічого страшного. Тут значно зручніше.	Нічого. Нічого. Так зручніше.
41	She has only <i>to lift a little finger</i> and ask for something in a polite voice – and the whole train runs.	Їй варто лише підняти мізинець і ввічливим голосом щось попросити – і весь потяг біжить.	Їй залишається тільки підняти мізинець і попросити щось ввічливим голосом – і весь поїзд біжить.	Вона має лише підняти трохи пальця і попросити щось у ввічливого голосу – і весь потяг біжить.	Їй залишається тільки трохи підняти палець і попросити щось ввічливим голосом – і весь потяг біжить.	Варто їй лише підняти палець і запитати щось – як поїзд рушить.	Варто їй просто підняти мізинець і ввічливо щось попросити, весь потяг намагається їй догодити.
42	<i>Depend upon</i> it, it was a woman.	Залежно від цього, це була жінка.	Залежно від цього, це була жінка.	Від цього залежало.	Залежно від цього, це була жінка.	Це скоїла жінка. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Судячи з усього, це зробила жінка.
43	A Wagon Lit conductor himself <i>puts up</i> the luggage! It is unheard of!	Кондуктор Wagon Lit сам розносить багаж! Це нечувано!	Провідник Wagon Lit сам ставить багаж! Це нечувано!	А сам провідник, що запалює Wagon, кладе багаж! Нечувано!	Провідник Wagon Lit сам піднімає багаж! Це нечувано!	Провідник самотужки узяв багаж і поставив на місце. Дивовижно!	Провідник особисто заносить багаж! Нечувано!
44	The chef de train looked pained at seeing his theory <i>come to nought</i> .	Начальник поїзда виглядав засмученим, побачивши, що його теорія сходиться нанівець.	Шеф-кухар де Трейн з болем дивився, бачачи, як його теорія зводиться нанівець.	Шеф-кухар де поїзд дивився болісно, побачивши, як його теорія приходить на нут.	Шеф-повар поїзда виглядав болісно, побачивши, що його теорія зійшла нанівець.	Начальник потяга виглядав дуже незадоволеним, що всі вважають його теорію нікчемною.	Здавалося, chef de train образився, що його теорія звелася нанівець.

45	Lie back and think – use (as I have heard you say so often) the little grey cells of the mind – and you will know!	Ляжте і думайте – використовуйте (як я чув, як ви часто говорите) маленькі сірі клітинки розуму – і ви дізнаєтесь!	Лягайте назад і думайте – використовуйте (як я чув, як ви так часто говорите) маленькі сірі клітини розуму – і ви дізнаєтесь!	Ляжте і думайте – використовуйте (як я чув, ви так часто говорите) маленькі сірі клітини розуму – і ви будете знати!	Лягайте назад і думайте – використовуйте (як я чув, ви так часто говорите) маленькі сірі клітини розуму – і ви дізнаєтесь!	Сядьте на стілець, та змусьте (як ви це часто кажете) маленькі сірі клітини мозку працювати – і у вас усе вийде.	Тож сядьте й подумайте, скористайтесь (як я часто від вас чув) маленькими сірими клітинами мозку... і ви дізнаєтесь.
46	Let us advance with the matter in hand .	Давайте продовжимо справу.	Давайте просуватися вперед з цією справою в руках.	Давайте перейдемо до справи в руках.	Давайте просунемося в цьому питанні.	Давайте повернемося до суті.	Перейдімо до предмету обговорення.
47	In the words of a bestseller, ' You've nothing on me .' Ratchett and I were on perfectly good terms.	Як сказано в бестселері: «Ти нічого не маєш проти мене». Ми з Ратчеттом були в чудових стосунках».	За словами бестселера: "Ти нічого не маєш на мені". Ми з Ретчеттом були в абсолютно хороших стосунках».	За словами бестселера, 'у мене нічого немає' Ми з Ратчеттом були на дуже гарних умовах'.	Словами бестселера: «У тебе немає нічого на мене». Ми з Ретчеттом були в ідеальних стосунках ".	Насправді, як кажуть: "Ти для мене ніхто". Загалом, ми з Ретчеттом були в хороших стосунках	Книжними словами я відповідаю: «У вас на мене нічого немає». Ми з Ретчеттом добре ладнали
48	It is not in accord with his psychology – not at all .	Це не відповідає його психології – зовсім ні.	Це не узгоджується з його психологією – зовсім ні.	Це не відповідає його психології – не зовсім.	Це не узгоджується з його психологією – зовсім ні.	Це не вкладається в його образ – ось і все.	Ніяк не відповідає його психотипу, взагалі.
49	It was their second piece of bad luck !	Це була їхня друга невдача!	Це був їхній другий шматок невдачі!	Це був їхній другий шматочок поганої вдачі!	Це був їх другий шматок невдачі!	Це було ще однією помилкою!	І тут їм не пощастило вдруге!

50	Quickly and deftly he went through the pockets of the dead man's clothes but found nothing there of interest.	Швидко й спритно він ще раз перебрав кишені одягу мерця, але не знайшов там нічого цікавого.	Швидко і вправно він ще раз пройшов крізь кишені одягу мерця, але не знайшов там нічого цікавого.	Швидко і спритно він проїхав ще раз по кишенях одягу мертвої людини, але не знайшов нічого цікавого.	Швидко і розумно він ще раз пройшов через кишені одягу мерця, але не знайшов там нічого цікавого.	Дуже швидко він пробігся кишенями покійника та у його одязі, проте нічого цікавого не знайшов.	Швидко й спритно він ще раз обшукав кишені покійного, але не знайшов нічого цікавого.
51	By the way , I was awakened by what sounded like something heavy falling against my door.	До речі, мене розбудило щось наче щось важке впало на мої двері.	До речі, мене розбудило те, що звучало як щось важке, що падало мені на двері.	До речі, мене розбудило те, що звучало як щось важке, що падає проти моїх дверей.	До речі, мене пробудило те, що звучало як щось важке падіння на мої двері.	До речі, я прокинувся від звуку, наче щось важке впало поблизу моїх дверей.	До речі, я прокинувся від того, що щось важке гупнуло до моїх дверей.
52	Certainly, since you have found me out .	Звичайно, оскільки ви знайшли мене.	Звичайно, з тих пір, як ви мене дізналися.	Звичайно, з тих пір як ви мене з'ясували.	Звичайно, з тих пір, як ви мене дізналися.	Після того, як ви мене вивели на чисту воду.	Звичайно. Оскільки ви мене викрили.
53	I argue with her. I point out that it is impossible.	Я сперечаюся з нею. Зазначаю, що це неможливо.	Я сперечаюся з нею. Зазначу, що це неможливо.	Я з нею сперечаюся. Я кажу, що це неможливо.	Я сперечаюся з нею. Я зазначаю, що це неможливо.	Я їй так і пояснив. Що це неможливо.	Я переконую її. Стверджую, що це неможливо.
54	He was just dropping off when something again woke him.	Він саме виходив, як знову щось розбудило його.	Він просто падав, коли його знову щось будило.	Він просто опускає, коли щось його знову розбудить.	Він просто висадився, коли щось знову його розбудило.	Він лише зміг заснути, як його знову щось розбудило.	Він саме засинав, коли щось знову розбудило його.
55	Then one person, at any rate , will be completely freed from suspicion.	Тоді одна людина, у всякому разі, повністю звільниться від підозри.	Тоді одна людина, в будь-якому випадку, буде повністю звільнений від підозр.	Тоді одна людина, в будь-якому разі, буде повністю звільнена від підозр.	Тоді одна людина, в будь-якому випадку, буде повністю звільнена від підозри.	Тоді, принаймні, одна людина буде поза підозрами.	То одна особа у будь-якому разі позбавиться підозри.

56	The colonel's eyebrows went up again sardonically.	Полковник знову сардонічно підняв брови.	Брови полковника знову сардонічно піднялися вгору.	Полковники брови пішли вгору знову сардонічно.	Брови полковника знову піднялися сардонічно.	Полковник підняв брови.	Брови полковника Арбатнота піднялися.
57	"Oh!" Arbuthnot looked taken aback .	«О!» Арбутнот виглядав здивовано.	"О!" Арбутнот розгублено подивився.	«О!» Не дивлячись на те, що він був примарним.	«Ох!» Арбутнот виглядав приголомшеним.	– Он як! – Арбетнот різко поглянув на нього дещо неспокійно.	– О! – Арбатнот мав приголомшений вигляд.
58	M. Bouc broke off .	М. Вуц обірвався.	М. Бук зірвався.	М. Буц відірвався.	М. Бук розійшовся.	Мсьє Бук затих.	Мсьє Бук замовк.
59	You do not believe the Count's positive assertion – on his word of honor – that his wife is innocent?	Ви не вірите в впевнене твердження графа — на його чесному слові — що його дружина невинна?	Ви не вірите позитивному твердженню графа – за його словом честі – що його дружина невинна?	Ви не вірите позитивному твердженню графа – на його чесне слово – що його дружина невинна?	Ви не вірите позитивному твердженню графа – на його честі – що його дружина невинна?	І ви не довіряєте словам графа – вельми шанованої людини – що його дружина невинна?	Ви не вірите у наполегливе твердження графа, у слово честі, що його дружина невинна?
60	I thought your reassuring manner was only to smooth things over till we are dug out of the snow and the police take charge .	Я думав, що ваш спосіб заспокоєння полягав лише в тому, щоб згладити ситуацію, доки нас не викопують зі снігу і поліція не візьме справу.	Я думав, що ваша обнадійлива манера полягає лише в тому, щоб згладити ситуацію, поки нас не викопують зі снігу, і поліція не візьме на себе відповідальність.	Я думав, що ваша запевняння - це лише згладити речі, поки ми не вирили з снігу, і поліція візьме на себе відповідальність.	Я думав, що ваш спокусливий спосіб полягає лише в тому, щоб згладити ситуацію, поки ми не вириємося зі снігу і поліція не візьме на себе відповідальність.	Думаю, що єдине, що вам необхідно зробити – гарно описати всі деталі, поки ми знаходимося в заметі та не приїхала поліція.	Я гадав, ваша заспокійлива манера використовувалася лише для того, щоб все трішки згладити, доки нас не відкопають зі снігу, а тоді поліція візьме все в свої руки.

61	It had been so awful—that time—and to have it all raked up again.	Це було так жахливо — того разу — і все знову розгрібати.	Це було так жахливо - того часу - і щоб все це знову розгрібало.	Це було так жахливо, в той час, і щоб все це знову напхало.	Це було так жахливо - що час - і все знову зірвалося.	Я була страшенно налякана. Мене могли в усьому звинуватити. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Це було так жахливо... той час... і все повернулося знову.
62	She interrupted him, putting up a small hand towards his mouth.	Вона перебила його, піднявши маленьку руку до його рота.	Вона перебила його, поклавши маленьку руку до рота.	Вона перервала його, поклавши невелику руку в бік його рота.	Вона перебила його, піднявши невелику руку до його рота.	Вона його зупинила, притуливши палець до його рота.	Вона його зупинила, приставивши маленьку ручку до його рота.
63	She finds out that she has dropped the handkerchief and immediately takes steps to conceal her Christian name.	Вона дізнається, що впустила хустку, і негайно вживає заходів, щоб приховати своє християнське ім'я.	Вона дізнається, що скинула хустку і тут же вживає заходів, щоб приховати своє християнське ім'я.	Вона дізнається, що скинула хустку і відразу робить кроки, щоб приховати своє християнське ім'я.	Вона дізнається, що скинула хустку і негайно вживає заходів, щоб приховати своє християнське ім'я.	Вона помітила зникнення носовичка і негайно вирішила виправити своє ім'я.	Вона розуміє, що загубила хустинку, й одразу вживає заходів, щоб приховати своє справжнє ім'я.
64	But where does the handkerchief come in ?	Але звідки тут хустка?	Але звідки береться хустинка?	Але куди ж приходить носовичок?	Але звідки ця хустка?	Проте до чого тут носовичок?	А коли ж про хустинку буде? (Фразеологічну одиницю вилучено).

65	Constantine made a pretty good guess as to what the instructions had been when he noticed that the Count and Countess Andrenyi were always served last and that at the end of the meat there was a delay in making out their bill.	Костянтин досить добре здогадався, якими були інструкції, коли помітив, що графа й графиню Андреній завжди подавали останніми, а в кінці м'яса виставляли рахунок із затримкою.	Костянтин досить непогано здогадався, якими були інструкції, коли помітив, що графу і графині Андрії завжди подавали останніми і що в кінці м'яса була затримка з оформленням їх рахунку.	Костянтин здогадувався про те, якими були інструкції, коли він помітив, що граф і графиня Андреній завжди служили останнім, і що в кінці м'яса було затримку з вирахування їх векселя.	Костянтин досить добре здогадався, які були вказівки, коли помітив, що граф і графиня Андрей завжди подавалися останніми і що в кінці м'яса була затримка в оформленні їх рахунку.	Лікар Константин одразу зрозумів, про що йшлося, оскільки для графа і графині Андреній стіл був сервірований останнім. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Доктор Константін здогадувався, які інструкції йому дали, оскільки помітив, що граф і графиня Андрені завжди обслуговувались в останню чергу, а по закінченні подавання страв була затримка із рахунком. (Фразеологічну одиницю вилучено)
66	He had directed me to make up the bed while he was at dinner, and I did so.	Він наказав мені застелити ліжко, поки він був за обідом, і я це зробив.	Він наказав мені застелити ліжко, поки він був за вечерею, і я це зробив.	Він наказав мені скласти ліжко, коли він був на вечері, і я це зробив.	Він наказав мені прибрати ліжко, поки він вечеряв, і я це зробив.	Під час вечері він попросив розстелити йому постіль, і я це зробив.	Він сказав мені приготувати постіль, поки він вечеряв, я так і зробив.
67	He leaned back in his seat.	Він відкинувся на спинку сидіння.	Він відкинувся на своє місце.	Він відкинувся на своє місце.	Він нахилився назад на своє місце.	Потім сів на своє місце.	Він відкинувся у кріслі.
68	It does not make sense . And you think that two murderers do make sense ?	Це не має сенсу. І ти вважаєш, що двоє вбивць мають сенс?	Це не має сенсу. І ви думаєте, що два вбивці дійсно мають сенс?	Це не має сенсу. І ви думаєте, що двоє вбивць — це сенс?	Не бачу сенсу. І ви думаєте, що два вбивці мають сенс?	Не має сенсу. Тобто, ви думаєте, що ідея з двома вбивцями має сенс?	Це не має сенсу. І ви вважаєте, що наявність двох убивць має більше сенсу?
69	He got it down and snapped back the lock.	Він опустив його й затиснув замок.	Він дістав його і відкинув замок.	Він зняв його і закрив замок.	Він зняв його і знову зламав замок.	Він зняв одну з них і відкрив.	Він зняв її і відчинив замок.

70	"So," he murmured. "It is like that. A defiance. Very well, I take it up ."	— Отже, — пробурмотів він. «Це так. Непокора. Дуже добре, я приймаю це».	— Отже, — ремствував він. "Це так. Непокора. Дуже добре, я беруся за це".	"Отже," він пробурмотів. "Це так. Негідність. Дуже добре, я це беру».	- Тож, - пробурмотів він. "Це так. Виклик. Дуже добре, я беруся за це ".	– Отже, – промимрив він, – це виклик. Чудово, я приймаю його.	Значить так. Виклик. Дуже добре. Я його приймаю.
71	We are cut off from all the normal routes of procedure.	Ми відрізані від усіх звичайних маршрутів процедури.	Ми відрізані від усіх нормальних маршрутів процедури.	Ми відрізані від усіх нормальних шляхів процедури.	Ми відрізані від усіх звичайних процедурних шляхів.	Ми здійснили стандартні процедури.	Ми відрізані від усіх звичних методів розслідування.
72	He stared at Poirot as though trying to make him out .	Він витріщився на Пуаро, наче намагався його розпізнати.	Він дивився на Пуаро, ніби намагаючись його розібрати.	Він дивився на Пуаро, як ніби намагається його вибратися.	Він дивився на Пуаро, ніби намагаючись розібратися в ньому.	Він дивився на Пуаро, сподіваючись зрозуміти його слова.	Він витріщився на Пуаро, ніби намагався його зрозуміти.
73	Get right on with it and let me clear my character if I can.	Приступай до цього і дозволя мені очистити свій характер, якщо я зможу.	Продовжуйте це робити і дозволяйте мені очистити свій характер, якщо я зможу.	Давайте я виясню свій характер, якщо зможу. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Займіться цим і дозволяйте мені очистити свій персонаж, якщо я зможу.	Тоді дозволяйте мені "відбілити" моє ім'я. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Почнімо й дозволяйте мені довести вам, що я чистий.
74	Then I fell into conversation with that Englishman, Colonel Arbuthnot – as a matter of fact I think you passed us as we were talking.	Потім я заговорив із тим англійцем, полковником Арбутнотом – насправді, я думаю, ви пройшли повз нас, коли ми розмовляли.	Потім я впав у розмову з тим англійцем, полковником Арбутнотом – власне кажучи, я думаю, що ви пройшли повз нас, коли ми розмовляли.	Потім я впав у розмову з тим англійцем, полковником арбутнотом – адже, я думаю, ти пройшов нас так, як ми говорили.	Потім я потрапив у розмову з тим англійцем, полковником Арбутнотом – насправді, я думаю, ви пройшли повз нас, коли ми розмовляли.	Потім я поговорив з англійцем, полковником Арбетнотом – доказом цього є те, що ви особисто нас бачили.	Опісля я розговорився з англійцем, полковником Арбатнотом – мені здається, коли ми розмовляли, ви проходили повз нас.
75	Miss Debenham had put her book down .	Міс Дебенхем відклала свою книжку.	Міс Дебенхем поклала свою книгу.	Міс Дебенхем поставила свою книгу вниз.	Міс Дебенхем опустила свою книгу.	Міс Дебенхем відклала свою книгу.	Міс Дебенгем відклала свою книгу.

76	I handed out a wad of Turkish notes right away, and there's been no trouble so far.	Я відразу роздав пачку турецьких банкнот, і поки що не було проблем.	Я відразу роздав пачку турецьких записок, і поки що не було ніякої біди.	Я відразу ж роздав турецьким нотам, і жодних проблем поки що не було.	Я тут же роздав пачку турецьких записок, і досі не було ніяких проблем.	Я трішки "постарався" – і на турецькому кордоні жодних проблем не було.	Я дав пачку турецьких банкнот, і поки що не було проблем.
77	Just hanging about and killing time.	Просто тиняюся і вбиваю час.	Просто висить і вбиває час.	Він просто висить і вбиває час.	Просто тусується і вбиває час.	І ніхто нічого не робить. Лише марнуємо час.	Просто тиняюсь тут і марную час.
78	Hardman turned away to peer out at the snow for a minute.	Гардмен відвернувся, щоб хвилину вдивлятися в сніг.	Хардман відвернувся, щоб на хвилину вдивлятися в сніг.	Хардман на хвилинку вийшов, щоб визирнути у сніг.	Хардман відвернувся, щоб подивитися на сніг на хвилину.	Хардман відвернувся на мить і поглянув у вікно.	Гардман відвернувся, щоб на мить глянути на сніг.
79	But first, Madame, a little matter of routine.	Але спершу, мадам, трохи про рутину.	Але спочатку, мадам, трохи справа рутини.	Але спочатку, мадам, трохи рутини.	Але спочатку, мадам, трохи рутини.	Проте, спершу, мадам, одна дрібничка.	Але спершу, мадам, невелика стандартна операція.
80	Why, I'd rather sit up all night in the corridor.	Я б краще сидів всю ніч у коридорі.	Чому, я краще буду сидіти всю ніч у коридорі.	Чому б мені не сидіти всю ніч у коридорі.	Чому, я краще сидітиму всю ніч в коридорі.	Зрештою, я буду сидіти всю ніч у коридорі.	Краще просиджу всю ніч у коридорі.
81	Your baggage, Madame, shall be moved out of this coach altogether.	Ваш багаж, мадам, треба взагалі вивезти з цієї карети.	Ваш багаж, мадам, взагалі буде переміщений з цього тренера.	Ваш багаж, мадам, буде переміщено з цього тренера зовсім.	Ваш багаж, мадам, повинен бути вивезений з цього вагона взагалі.	Ваш багаж, мадам, буде перенесений у наступний вагон.	Мадам, ваш багаж перенесуть у інший вагон.
82	The conductor looked into the carriage.	Провідник заглянув у вагон.	Кондуктор заглянув у вагон.	Провідник заглянув у карету.	Провідник заглянув у карету.	Провідник увійшов у вагон.	Провідник виглянув у коридор.

83	Ratchett may have guessed that she would use the same trick again, so he tells Hardman to look for a man.	Ретчетт, можливо, здогадався, що вона знову використає той самий трюк, тому він каже Хардмену шукати чоловіка.	Ретчетт, можливо, здогадався, що вона знову скористається тим же трюком, тому він каже Хардману шукати чоловіка.	Раткетт, можливо, здогадався, що вона знову використає той самий трюк, тому він каже Хардману шукати чоловіка.	Ретчетт, можливо, здогадалася, що вона знову використає той самий трюк, тому він каже Хардману шукати чоловіка.	Ретчетт мав бути готовим, що вона перевірить цей трюк ще раз, і сказав Хардману спостерігати за чоловіком	Ретчетт міг здогадатися, що вона використає той самий прийом, тому й сказав Гардману шукати чоловіка.
84	They attached no importance to the fact, but, Messieurs, Pierre Michel has declared that he did not leave his seat except on certain specified occasions – none of which would take him down to the far end of the coach past the compartment in which Arbuthnot and MacQueen were sitting.	Вони не надавали значення цьому факту, але, панове, П'єр Мішель заявив, що він не залишав свого місця, за винятком певних випадків, і жодна з них не відводила його в дальній кінець автобуса, повз купе, в якому були Арбутнот і Макквін.	Вони не надавали цьому факту ніякого значення, але, Мессьє, П'єр Мішель заявив, що не покидає свого місця, за винятком певних визначених випадків – жоден з яких не приведе його до дальнього кінця автобуса повз купе, в якому сиділи Арбутнот і Маккуїн.	Вони не надавали особливого значення факту, але, Мессьє, П'єр Мішель заявив, що він не залишає своє місце, крім певних випадків, — жоден з яких не відвів його до дальнього кінця тренера через відділення, в якому сиділи арбутнот і Маккуен.	Вони не надавали значення цьому факту, але, пане, П'єр Мішель заявив, що він не покидав свого місця, за винятком певних конкретних випадків – жоден з яких не приведе його до дальнього кінця тренера повз купе, в якому сиділи Arbuthnot і MacQueen.	Це не має великого значення, але, месьє, П'єр Мішель запевняв, що не покидав свого місця, за винятком деяких випадків – жоден з яких не вимагав у нього йти у кінець вагона, повз купе, де знаходилися Арбетнот і МакКвінн.	Вони не надали цьому значення, але, джентльмени, <i>П'єр Мішель заявив, що він не покидав свого місця за винятком окремих особливих випадків</i> , у жодному з яких він не доходив аж до дальнього кінця вагона повз купе, у якому сиділи Арбатнот і Макквін.
85	Hercule Poirot was not at all put out . He continued calmly.	Еркюля Пуаро зовсім не відганяли. Він спокійно продовжував.	Еркюля Пуаро зовсім не загасили. Він продовжував спокійно.	Еркюля Пуаро взагалі не виставували. Він продовжував спокійно.	Еркюля Пуаро взагалі не гасили. Він продовжував спокійно.	Пуаро ніяк не відреагував, а спокійно продовжив розмову.	Еркюль Пуаро не надто засмутився.

86	I will pass over for the moment certain rather peculiar appearances which Dr. Constantine and I have already discussed together.	Наразі я обмину деякі досить дивні прояви, які ми з доктором Костянтином уже обговорювали разом.	На даний момент я передам певні досить своєрідні виступи, про які ми з доктором Костянтином вже говорили разом.	Я передам на даний момент певні досить своєрідні виступи, які ми з доктором Константіном вже обговорювали разом.	Я пройду на мить певні досить своєрідні появи, які ми з доктором Костянтином вже обговорювали разом.	Я хочу перейти до наступного моменту, який ми обговорили з лікарем Константином.	Я залишу в спокої на хвилину деякі доволі специфічні події, які ми разом із доктором Константіном уже обговорили.
87	Tears had come into the woman's eyes. Her strong, motherly soul was moved.	На очах жінки виступили сльози. Її сильна, материнська душа була зворушена.	На очі жінці набігли сльози. Її сильна, материнська душа була зворушена.	Сльози заблищали очима жінки. Її сильна, материнська душа була переміщена.	В очах жінки з'явилися сльози. Її сильна, материнська душа була зворушена.	На її очах з'явилися сльози – заговорило материнське серце.	У очах жінки тремтіли сльози.
88	I poured her out some mineral water. Then I turned out the light and left her.	Я налив їй мінеральної води. Тоді я вимкнув світло і залишив її.	Я вилив їй трохи мінеральної води. Потім я вимкнув світло і залишив її.	Я облила їй мінеральну воду. Потім я вимкнув світло і залишив її.	Я вилив їй мінеральної води. Потім я вимкнув світло і залишив її.	Після цього я налила їй склянку мінеральної води, вимкнула світло й вийшла.	Я налила їй мінеральної води. Потім вимкнула світло й пішла.
89	I poured her out some mineral water. Then I turned out the light and left her.	Я налив їй мінеральної води. Тоді я вимкнув світло і залишив її.	Я вилив їй трохи мінеральної води. Потім я вимкнув світло і залишив її.	Я облила їй мінеральну воду. Потім я вимкнув світло і залишив її.	Я вилив їй мінеральної води. Потім я вимкнув світло і залишив її.	Після цього я налила їй склянку мінеральної води, вимкнула світло й вийшла.	Я налила їй мінеральної води. Потім вимкнула світло й пішла.
90	He nearly ran into me , Monsieur.	Він мало не зіткнувся зі мною, месє.	Він мало не нарався на мене, месє.	Він майже натрапив на мене, мосє.	Він ледь не зіткнувся зі мною, месє.	Він пробіг повз мене.	Він ледь не наскочив на мене.
91	"Ah! Well," said Poirot, picking up the last passport.	«Ах! Ну, — сказав Пуаро, беручи останній паспорт.	"Ах! Ну що ж", - сказав Пуаро, забираючи останній паспорт.	«Ах! Ну," сказав Пуаро, взявши останній паспорт.	Ай! Ну, - сказав Пуаро, забираючи останній паспорт.	– Добре, – сказав Пуаро, беручи до рук останній паспорт.	– Що ж, – сказав Пуаро, беручи останній паспорт, – останнє ім'я в нашому списку.

92	I get up there . I smoke and read.	Я піднімаюся туди. Я курю і читаю.	Я встаю туди. Я курю і читаю.	Я встаю там. Я палю і читаю.	Я піднімаюся туди. Я палю і читаю.	Я піднявся, закупив і читав.	Я залізаю туди. Курю і читаю.
93	Then I go back to my compartment. It is empty.	Тоді я повертаюся до свого купе. Воно порожнє.	Потім я повертаюся до свого купе. Вона порожня.	Потім я повертаюся у свій відсік. Вона порожня.	Потім я повертаюся до свого купе. Він порожній.	Потім повернувся до свого купе, воно було порожнє.	Потім я повертаюся у своє купе. Там нікого немає.
94	He helped himself, then strode briskly off.	Він зробив собі допомогу, а потім швидко пішов геть.	Він допомагав собі, потім жваво стрепенувся.	Він допоміг собі, а потім потупився.	Він допоміг собі, потім жорстко відмахнувся.	Він піднявся та швидко покинув вагон.	Він узяв одну, потім бадьоро вийшов.
95	I stepped out into the corridor to see what it was all about – felt a mite nervous, you understand – but it was only the American dame.	Я вийшов у коридор, щоб побачити, що це таке – відчував хвилювання, розумієте, – але це була лише американка.	Я вийшов у коридор, щоб подивитися, про що йдеться – відчув, як кліщ нервує, розумієте, – але це була лише американська дама.	Я вийшов у коридор, щоб побачити, про що це все було – відчув себе мчить нерву, розумієш – але це була лише американська дама.	Я вийшов у коридор, щоб побачити, в чому справа – відчував себе трохи нервовим, розумієте – але це була тільки американська дама.	Я висунувся в коридор поглянути, що трапилося – дещо занервував, ви ж розумієте – але це була дама з Америки.	Я вийшов у коридор, щоб подивитися, що воно було – розумієте, я сам почав нервувати – але це була американка.
96	After that he settled down in his seat till he went up to the far end to make somebody's bed up.	Після цього він вмовився на своєму місці, поки не піднявся в дальній кінець, щоб застелити комусь ліжко.	Після цього він влаштувався на своєму місці, поки не підійшов до дальнього кінця, щоб підвести чиєсь ліжко.	Після цього він оселився на своєму місці, поки не підійшов до дальнього кінця, щоб зробити чиюсь ліжечку вгору.	Після цього він оселився на своєму місці, поки він не піднявся до дальнього кінця, щоб застелити чиєсь ліжко.	Згодом він сів на своє місце і сидів аж до того часу, поки перша людина не прокинулася. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Після цього він знову сів у своє крісло, і сидів там, аж поки не пішов у кінець вагона, щоб постелити комусь постіль.
97	Things came about this way.	Справи склалися таким чином.	Все склалося саме так.	Все вийшло так.	Все сталося саме так.	До цього я й вів	Ми до цього й наближалися.

98	It was his idea that I should travel in the compartment alongside his. Well, that blew up right at the start.	Це була його ідея, щоб я їхав у купе поруч із ним. Ну, це вибухнуло з самого початку.	Це була його ідея, що я повинен подорожувати в купе разом з ним. Ну, це підірвалося прямо на старті.	Його ідея полягала в тому, що я повинен подорожувати в купе поруч зі своїм. Що ж, це вибухнуло прямо на початку.	Це була його ідея, що я повинен подорожувати в купе поруч з ним. Ну, це вибухнуло прямо на початку.	Спершу я мав їхати у купе поряд. Проте ця ідея відпала з самого початку.	Це була його ідея, щоби я подорожував у сусідньому купе, але вона одразу відпала.
99	M. Bouc peered over his shoulder.	М. Бук визирнув йому через плече.	М. Бук вдивлявся через плече.	М. Буц підглянув через плече.	М. Бук подивився через плече.	Позаду нього з-за плеча визирав мсьє Бук.	Мсьє Бук зазирнув через його плече.
100	He pushed across a letter.	Він штовхнув листа.	Він проштовхнувся через лист.	Він наткнувся на лист.	Він натиснув на лист.	Він простягнув листа.	Він передав листа.
101	But as I got back to my compartment I noticed that the door of the one beyond mine—the end one, you know—	Але коли я повернувся до свого купе, я помітив, що двері того, що за моїм — кінцевих, знаєте —	Але коли я повернувся до свого купе, то помітив, що двері тієї, що за мою—кінцевої, знаєте, —	Але коли я повернувся у свій відсік, я помітив, що двері однієї за межами моєї - кінцевої, ви знаєте,	Але коли я повернувся до свого відділення, я помітив, що двері одного за моїм - кінцевий, ви знаєте -	Проте, коли я повертався до себе, то помітив, що двері останнього купе, знаєте...	Але, коли я повернувся у своє купе, помітив, що двері наступного купе, останнього...
Фразеологічні єдності							
102	Graceful phrases fell from his lips in polished French.	З його вуст зривалися витончені фрази витонченою французькою.	Витончені фрази падали з його губ відшліфованою французькою мовою.	Граційні фрази падали з губ полірованими французами.	Витончені фрази впали з його губ відшліфованою французькою мовою.	Приємні слова з його вуст лунали витонченою французькою мовою.	Із його рота линули вишукані фрази досконалою французькою.
103	Not to be outdone, M. Poirot replied in kind ...	Щоб не відставати, м. Пуаро відповів тим же...	Щоб не перевершити, М. Пуаро відповів натурою...	Щоб не перестати, м. Пуаро відповів у виді...	Не бути перевершеним, відповів М. Пуаро в натурі...	Намагаючись не відстати, Пуаро відповів тим самим.	Відмовляючись здаватися, мсьє Пуаро відповідав тим же.

104	Conscious of an inadequate night's sleep, and of a delicate mission successfully accomplished, M. Poirot curled up in a corner and <i>fell asleep.</i>	Усвідомлюючи недостатній нічний сон і успішне виконання делікатної місії, м. Пуаро згорнувся калачиком у кутку й заснув.	Усвідомлюючи неадекватний нічний сон і тонку місію, успішно виконану, м. Пуаро згорнувся калачиком у кутку і заснув.	Усвідомлюючи неадекватний нічний сон, і делікатну місію успішно виконано, м. Пуаро закрутився в кутку і заснув.	Усвідомлюючи неадекватний нічний сон і тонку місію, успішно виконану, М. Пуаро згорнувся в кутку і заснув.	Зрештою, Пуаро з відчуттям завершеної справи згорнувся в кутку й заснув.	Розуміючи, що цієї ночі він так і не поспав і що делікатну місію успішно завершено, Пуаро згорнувся калачиком у кутку і заснув.
105	But you, you are <i>at the top of the tree</i> nowadays, mon vieux!	Але ти, ти сьогодні на вершині дерева, mon vieux!	Але ти, ти сьогодні на вершині дерева, mon vieux!	Але ви, ви зараз на вершині дерева, mon vieux!	Але ти, ти на вершині дерева сьогодні, мон В'є!	Але про вас зараз говорить увесь світ!	Але ви зараз на вершині кар'єри, mon vieux!
106	Hercule Poirot <i>addressed himself to</i> the task of keeping his moustaches out of the soup.	Еркюль Пуаро взявся за те, щоб його вуса не потрапляли в суп.	Еркюль Пуаро звернувся до себе із завданням не допустити своїх вусів з супу.	Еркюль Пуаро звернувся до себе із завданням витримати вуса з супу.	Еркюль Пуаро звернувся до себе із завданням тримати вуса подалі від супу.	Пуаро сконцентрувався на тому, щоб не вмочити свої вуса в суп.	Еркюль Пуаро зосередився на тому, щоб не намочити в супі свої вуса.
107	But I could not <i>rid myself of</i> the impression that evil had passed me by very close.	Але я не міг позбутися враження, що зло пройшло зовсім поруч.	Але я не міг позбавити себе від враження, що зло пройшло повз мене зовсім поруч.	Але я не міг позбутися від того враження, що зло пройшло мене дуже близько.	Але я не міг позбутися враження, що зло пройшло повз мене дуже близько.	Але мене не покидає відчуття, що поруч зі мною пройшло велике зло.	Але я не можу позбутися відчуття, що саме зло пройшло поруч зі мною.
108	You <i>are full up</i> to-night, I hear?"	Ти сьогодні ситий, я чую?	Ти ситий до ночі, чую?	Ти сьогодні ввечері в повній мірі, я чув?	Ти повний ночей, я чула?	Увесь вагон заповнений?	Я чув, що у вас сьогодні заповнено?
109	A Wagon Lit conductor himself puts up the luggage! It is <i>unheard of!</i>	Кондуктор Wagon Lit сам розносить багаж! Це нечувано!	Провідник Wagon Lit сам ставить багаж! Це нечувано!	А сам провідник, що запалює Wagon, кладе багаж! Нечувано!	Провідник Wagon Lit сам піднімає багаж! Це нечувано!	Провідник самотужки узяв багаж і поставив на місце. Дивовижно!	Провідник особисто заносить багаж! Нечувано!

110	"I say, sir," said the young man suddenly. "If you'd rather have the lower berth – easier and all that – well, that's all right by me."	— Я кажу, сер, — раптом сказав молодий чоловік. «Якщо ви віддаєте перевагу нижньому спальному положенню — простіше і таке інше — ну, я згоден».	— Кажу,, — раптом сказав юнак. "Якби ви хотіли мати нижнє спальне місце - легше і все таке - ну, це все гаразд зі мною".	"Я кажу, сер", - раптом сказав молодий чоловік. 'Якщо б у вас був нижній причал – легше і все це – ну, мені все добре'.	"Я кажу, сер", сказав молодий чоловік раптом. "Якщо ви хочете мати нижній причал – легше і все це – добре, це добре для мене."	– Сер, – почав розмову молодик, – якщо вам зручніше спати на нижній полиці, я можу помінятися з вами. (Фразеологічну одиницю вилучено)	– Слухайте, сер, – несподівано сказав молодий чоловік, – якщо ви хочете нижнє ліжко – зручніше і все таке – тоді без проблем.
111	Her glance caught Poirot's and swept over him with the nonchalance of the uninterested aristocrat.	Її погляд перехопив погляд Пуаро й пронісся по ньому з безтурботністю незацікавленого аристократа.	Її погляд вловив Пуаро і охопив його нехлюйством незацікавленого аристократа.	Її погляд зловив Пуаро і зметнув над ним нечаюю незацікавленої аристократки.	Її погляд зачепив погляд Пуаро і прокотився по ньому з невгамовністю нецікавого аристократа.	Вона поглянула на Пуаро лише на мить із виглядом безтурботної аристократки.	Її погляд знічев'я спинився на Пуаро, байдужий погляд аристократки.
112	The detective was conscious of those strange shrewd eyes summing him up before the other spoke again.	Детектив відчув, як ці дивні проникливі очі підсумували його, перш ніж інший заговорив знову.	Детектив був свідомий тих дивних проникливих очей, які підсумовували його перед тим, як інший знову заговорив.	Детектив був свідомий тих дивних заплісаних очей, що підсумовували його перед тим, як інший говорив знову.	Детектив був свідомий тих дивних хитрих очей, що підсумовують його, перш ніж інший говорив знову.	Детектив був занепокоєний його проникним поглядом, доки він не продовжив розмову. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Детектив відчував, як ті дивні пронизливі очі вивчають його перед тим, як продовжити розмову.
113	But she will not listen to reason .	Але вона не буде слухати розуму.	Але вона не прислухається до розуму.	Але вона не послухає причини.	Але вона не прислухається до розуму.	Вона мене не слухає.	Але вона не чує жодних аргументів.

114	Thought you'd double-cross us and get away with it, did you? Not on your life.	Думав, ти обдуриш нас і вийде з рук, чи не так? Не в твоєму житті.	Думав, що ти двічі перетнеш нас і зійдеш з рук, чи не так? Не на своє життя.	Ти ж думав, що перекроєш нас і забираєш? Не в твоєму житті.	Думав, ти нас обіграєш і тобі все зійде з рук? Не на твоєму житті.	Думаєш, що ти обдуриш нас і втік, так? Не у цьому житті.	Гадав, зіб'єш нас із пантелику й тобі зійде з рук, чи не так? Ніколи в житті.
115	In the stillness you could have heard a pin drop.	У тиші можна було почути, як шпилька впала.	У тиші ви могли чути падіння шпильки.	У тиші можна було почути краплю з шпилькою.	У нерухомості можна було почути падіння штифта.	У залі стояла така тиша, що можна було б почути як падає голка.	У такій тиші можна було б почути, як падає шпилька.
116	"It is a very makeshift affair, this," he said over his shoulder. "Let us hope that it will answer our purpose. "	«Це дуже імпровізована справа, — сказав він через плече. «Будемо сподіватися, що це відповідатиме нашій меті».	"Це дуже імпровізована справа, це", - сказав він через плече. "Будемо сподіватися, що це відповідь на нашу мету".	"Це дуже імпровізна справа, це", сказав він через плече. "Будемо сподіватися, що це відповідь на нашу мету".	"Це дуже імпровізована справа, це", сказав він через плече. «Будемо сподіватися, що це відповідатиме нашій меті».	– Це дуже короткотривалий експеримент, — сказав він через плече. — Сподіваюся, це дещо прояснить справу.	<i>У межах перекладу вираз повністю вилучено.</i>
117	You mustn't lose your grip on yourself.	Ви не повинні втрачати контроль над собою.	Ви не повинні втрачати хватку за себе.	Ви не повинні втрачати свою хватку на себе.	Ти не повинен втрачати хватку на собі.	Не варто так себе картати.	Не втрачайте самоконтролю.
118	Poirot cleared his throat.	Пуаро прочистив горло.	Пуаро прочистив горло.	Пуаро очистив горло.	Пуаро прочистив горло.	Пуаро почав говорити.	Пуаро прокашлявся.
119	" Count me out, " said Mr. Hardman.	«Не враховуйте мене», — сказав містер Хардман.	- Порахуйте мене, - сказав містер Хардман.	«Грай мене геть», — сказав пан Хардман.	"Розраховуйте на мене", - сказав пан Хардман.	– Мене можна виключити, — сказав Хардман.	– Мене не враховуйте, — мовив містер Гардман.

120	Dr. Constantine was at a loss to know what to make of this singular remark.	Доктор Костянтин не міг зрозуміти, що робити з цим незвичайним зауваженням.	Доктор Костянтин не міг знати, що зробити з цього єдиного зауваження.	Доктор Константин потерпав знати, що робити з цим одним зауваженням.	Доктор Костянтин був у занедбаному стані, щоб знати, що робити з цим єдиним зауваженням.	Лікар Константин розгубився й не знав, як відреагувати на цю ремарку.	Доктор Константін не знав, як розуміти це дивне прохання.
121	Quickly and deftly he went once more through the pockets of the dead man's clothes but found nothing there of interest.	Швидко й спритно він ще раз перебрав кишені одягу мерця, але не знайшов там нічого цікавого.	Швидко і вправно він ще раз пройшов крізь кишені одягу мерця, але не знайшов там нічого цікавого.	Швидко і спритно він пройшов ще раз по кишенях одягу мертвої людини, але не знайшов нічого цікавого.	Швидко і розумно він ще раз пройшов через кишені одягу мерця, але не знайшов там нічого цікавого.	Дуже швидко він пробігся кишенями покійника та у його одязі, проте нічого цікавого не знайшов.	Швидко й спритно він ще раз обшукав кишені покійного, але не знайшов нічого цікавого.
122	In the restaurant car all was in readiness.	У вагоні-ресторані все було наготові.	У вагоні ресторану все було в готовності.	У ресторані машина все була в готовності.	У ресторані весь автомобіль був у готовності.	У вагоні-ресторані все було готове.	У вагоні-ресторані все було готове.
123	It is not in accord with his psychology – not at all.	Це не відповідає його психології – зовсім ні.	Це не узгоджується з його психологією – зовсім ні.	Це не відповідає його психології – не зовсім.	Це не узгоджується з його психологією – зовсім ні.	Це не вкладається в його образ – ось і все.	Ніяк не відповідає його психотипу, взагалі.
124	In the meantime I have ordered them to bring us three some food here.	Тим часом я наказав їм принести нам трьом трохи їжі.	Тим часом я наказав їм принести нам утрьох трохи їжі.	Тим часом я наказав їм принести нам три продукти тут.	Тим часом я наказав їм принести нам троє їжі сюди.	Я розпорядився принести сюди їжу. (Фразеологічну одиницю вилучено)	У той же час для нас трьох я замовив обід у купе.
125	I hope Monsieur will not think that there has been any negligence on my part.	Сподіваюся, мсьє не подумає, що з мого боку була якась недбалість.	Сподіваюся, мсьє не подумає, що з мого боку була якась недбалість.	Я сподіваюся, що мсьє не подумає, що з мого боку була якась недбалість.	Сподіваюся, мсьє не подумає, що з мого боку була якась недбалість.	Сподіваюся, мсьє не вирішить, що все трапилося через мою недбалість.	Сподіваюся, мсьє не подумає, що з мого боку була допущена халатність.

126	No, Monsieur, <i>not that I know of.</i>	Ні, месьє, я не знаю.	Ні, месьє, не те, що я знаю.	Ні, мсьє, не те, про що я знаю.	Ні, мсьє, наскільки мені відомо, ні.	Ні, мсьє, більше я нікого не бачив.	Ні, мсьє, я цього не знаю.
127	The train being at a standstill prevented me from <i>dozing off</i> as I usually do.	Зупинка поїзда не дала мені змоги, як зазвичай, задрімати.	Поїзд, що знаходився в глухому куті, заважав мені дрімати, як це зазвичай роблю.	Потяг, що знаходиться в позиції, не дозволяв мені задрімати, як я зазвичай роблю.	Потяг, що стояв на місці, не дозволяв мені дрімати, як це зазвичай роблю я.	Через те, що ми потрапили в замет, я не міг заснути, як це бувало раніше.	Зупинка потяга не дала мені задрімати, як зазвичай.
128	Then I should think it would have been perfectly plain – even to you – that <i>my lips are sealed.</i>	Тоді мені здавалося б абсолютно зрозуміло — навіть вам, — що мої губи запечатані.	Тоді я повинен подумати, що було б абсолютно ясно - навіть для вас - що мої губи запечатані.	Тоді я повинен думати, що це було б абсолютно просто – навіть вам – що мої губи запечатані.	Тоді я думаю, що було б цілком зрозуміло – навіть для вас – що мої губи запечатані.	Тоді, гадаю, все просто для вас – мій рот на замку.	Тож, я гадаю, має бути цілковито зрозуміло, навіть для вас, що я не промовлю ні слова
129	Suppose, <i>for instance</i> , that you have committed a crime and wish to cast the blame for it on someone else.	Припустімо, наприклад, що ви вчинили злочин і хочете покласти провину за це на когось іншого.	Припустімо, наприклад, що ви вчинили злочин і хочете покласти провину за це на когось іншого.	Припустімо, наприклад, що ви вчинили злочин і хочете покласти провину за нього на когось іншого.	Припустімо, наприклад, що ви скоїли злочин і бажаєте покласти провину за нього на когось іншого.	Наприклад, ви вчинили злочин, який хочете "повісити" на когось іншого.	Припустімо, наприклад, що ви скоїли злочин і хочете перевести підозру на когось іншого.
130	They are, <i>in fact</i> , simply intended for the police.	Вони, по суті, просто призначені для поліції.	Вони, по суті, просто призначені для поліції.	Вони, по суті, просто призначені для поліції.	Вони, насправді, просто призначені для поліції.	Вони не надто суттєві, навіть для поліції.	Вони, власне, призначені для поліції.

131	In case Ratchett had not realised it sooner, this was to make sure that he understood the reason of the threats against his life.	На випадок, якщо Ретчетт не зрозумів цього раніше, це було зроблено для того, щоб переконатися, що він розуміє причину погроз проти його життя.	На випадок, якщо Ретчетт не усвідомив цього раніше, це повинно було переконатися, що він розуміє причину загроз своєму життю.	У випадку, якщо Раткетт раніше не усвідомлював цього, це було для того, щоб переконатися, що він зрозумів причину погроз проти свого життя.	У випадку, якщо Ретчетт не усвідомив цього раніше, це було для того, щоб переконатися, що він розуміє причину погроз його життю.	Навіть якби Ретчетт і не знав до цього, тепер він точно розумів, що йому доводиться відповідати за скоєне.	На той випадок, якщо Ретчетт не здогадався раніше, це змусило б його зрозуміти причину погроз його життю.
132	I can see no way out of it.	Я не бачу виходу з цього.	Я не бачу з цього виходу.	Я не бачу виходу з цього.	Я не бачу виходу з цього.	Все так заплутано... (Фразеологічну одиницю вилучено)	Я не бачу звідси виходу.
133	It would be easier to understand if he had been shot – after all , the term ‘gunman’ must mean that they shoot with a gun.	Зрозуміти було б легше, якби в нього стріляли – адже термін «зброєносець» має означати, що стріляють із рушниці.	Було б легше зрозуміти, якби його застрелили – адже термін «стрілець» повинен означати, що стріляють з рушниці.	Було б легше зрозуміти, якби його застрелили — адже термін «стрілець» має означати, що вони стріляють з пістолета.	Було б легше зрозуміти, якби його застрелили – адже термін «бойовик» має означати, що стріляють з пістолета.	Було б значно простіше, якби його застрелили. (Фразеологічну одиницю вилучено)	Було б зрозуміліше, якби його застрелили, – зрештою гангстери в Америці завжди стріляють.
134	The facts are all in front of us – neatly arranged with order and method.	Усі факти перед нами – акуратно впорядковані та методично.	Факти всі перед нами – акуратно впорядковані з порядком і методом.	Всі факти стоять перед нами – акуратно розставлені порядком і методом.	Факти всі перед нами – акуратно розташовані з порядком і методом.	Факти усі перед нами – акуратно зібрані та структуровані.	Усі факти – перед нами, акуратно розставлені, упорядковано й методично.
135	From now on , it is all here.	Відтепер усе тут.	Відтепер це все тут.	Відтепер все тут.	"З цього моменту все тут".	Тепер усе ось тут.	Від цього моменту – усе отут.

136	<i>In my opinion, medically speaking, there can be no other explanation of those wounds.</i>	На мій погляд, з точки зору медицини, іншого пояснення цих ран бути не може.	На мою думку, з медичної точки зору, іншого пояснення тим ранам бути не може.	На мою думку, з точки зору медичної точки зору, іншого пояснення цих ран не може бути.	На мій погляд, з медичної точки зору, іншого пояснення цих ран бути не може.	На мою думку, як медика, не може бути інших пояснень.	На мою думку, як кажуть медики, не може бути інших пояснень ранам.
137	Now I understand your reluctance to rely upon the evidence of the dented watch.	Тепер я розумію ваше небажання покладатися на докази пом'ятого годинника.	Тепер я розумію ваше небажання покладатися на докази пом'ятого годинника.	Тепер я розумію ваше небажання покладатися на докази надутих годинників.	Тепер я розумію ваше небажання покладатися на докази вм'ятих годинників.	Тепер я розумію також, чому ви не поклалися на покази годинника.	Я пам'ятаю, як ви наголошували на ці слова, коли нам їх повторювали. <i>(Фразеологічну одиницю вилучено)</i>
138	Bewildered, the woman smiled in spite of herself	Розгублена жінка посміхнулася, незважаючи ні на що	Збентежена, жінка усміхнулася, незважаючи на себе	Збентежений, жінка посміхнулася, незважаючи на себе	Зневірившись, жінка усміхнулася, незважаючи на себе.	Збентежившись, вона всміхнулася. <i>(Фразеологічну одиницю вилучено)</i>	Спантичлена жінка мимоволі всміхнулася...
139	Poirot spread out his hands in an apologetic gesture	Пуаро розвів руками в жесті вибачення	Пуаро вибачливим жестом розкинув руки	Пуаро розсунув руки в апологетичному жесті	Пуаро розвів руками в апологетичному жесті.	Пуаро склав руки перед собою.	Пуаро розвів руки, наче вибачався.
140	Don't you think that you are making rather a fuss about nothing , M. Poirot?	Чи не здається вам, що ви здіймаєте галас ні про що, м. Пуаро?	Чи не здається вам, що ви робите скоріше метушню ні про що, М. Пуаро?	Хіба ви не думаєте, що ви робите скоріше суєту про нічого, м. Пуаро?	Вам не здається, що ви ні про що не турбуєтеся, мсьє Пуаро?	— Чи не здається вам, що ви надмірно цим переймаєтеся, містере Пуаро?	Чи не думаєте ви, що піднімаєте галас на пустому місці, мсьє Пуаро?

141	Then I fell into conversation with that Englishman, Colonel Arbuthnot – as a matter of fact I think you passed us as we were talking.	Потім я заговорив із тим англійцем, полковником Арбутнотом – насправді, я думаю, ви пройшли повз нас, коли ми розмовляли.	Потім я впав у розмову з тим англійцем, полковником Арбутнотом – власне кажучи, я думаю, що ви пройшли повз нас, коли ми розмовляли.	Потім я впав у розмову з тим англійцем, полковником арбутнотом – адже, я думаю, ти пройшов нас так, як ми говорили.	Потім я потрапив у розмову з тим англійцем, полковником Арбутнотом – насправді, я думаю, ви пройшли повз нас, коли ми розмовляли.	Потім я поговорив з англійцем, полковником Арбетнотом – доказом цього є те, що ви особисто нас бачили.	Опісля я розговорився з англійцем, полковником Арбатнотом – мені здається, коли ми розмовляли, ви проходили повз нас. (Фразеологічну одиницю вилучено)
142	She sighed – was lost a minute in thought .	Вона зітхнула – на хвилину замислилася.	Вона зітхнула – загубилася хвилина в думках.	Вона зітхнула – була прогадала хвилинку.	Вона зітхнула – вона втратила хвилину в думці.	Вона затихла на хвилину.	Вона зітхнула, на мить глибоко задумалася.
143	They had to do with – with a task I had undertaken	Вони стосувалися завдання, яке я взяв	Вони мали відношення – до завдання, яке я взяв на себе	Вони повинні були зробити це – з завданням, яке я взяв на себе	Вони були пов'язані з – з завданням, яке я взяв на себе.	Воно пов'язане з однією справою, яку я мала завершити.	Вони мали стосунок до... до завдання, яке я виконувала.
144	She bustled off .	Вона метушилася.	Вона метушилася.	Вона розваллася.	Вона кинулася.	Вона поспішно вийшла.	Вона метушилася.
145	They were meagre in the extreme .	Вони були вкрай мізерними.	Вони були мізерними в крайності.	Вони були мізерними в крайні.	Вони були мізерні в крайності.	Нічого особливого.	Воно було вкрай мізерне.
146	She glanced down at her thin, black-clad arms ending in those claw-like yellow hands with the rings on the fingers.	Вона глянула на свої тонкі, одягнені в чорне руки, що закінчувалися жовтими, схожими на кігті, руками з перснями на пальцях.	Вона глянула вниз на свої тонкі, одягнені в чорне руки, що закінчувалися тими жовтими руками, схожими на кігті, з кільцями на пальцях.	Вона глянула вниз на її тонкі, чорні руки, що закінчуються на цих кігтоподібних жовтих руках з кільцями на пальцях.	Вона поглянула на свої тонкі, одягнені в чорне руки, що закінчуються жовтими руками, схожими на кігті, з кільцями на пальцях.	Вона опустила свій погляд на свої тонкі, одягнені в чорну вуаль руки, увішані перстенцями.	Вона глипнула на свої тонкі, обтягнуті чорним, руки з жовтими кистями, схожими на кігті хижака, з перснями на пальцях.

147	Why, Mama, that'll be no good to you, for if you go to sleep one way, when you wake up , the trains going the other!	Ну, мамо, тобі це не принесе користі, бо якщо ти ляжеш спати в один бік, коли ти прокинешся, потяги йдуть в інший!	Чому, мамо, це не буде добре для тебе, бо якщо ти підеш спати в одну сторону, коли прокинешся, поїзд їде в іншу!	Чому, мамо, це тобі не годиться, бо якщо ти підеш спати одним шляхом, прокидаєшся, то потяг їде іншим!	Чому, мамо, тобі це не допоможе, бо якщо ти ляжеш спати в один бік, коли ти прокинешся, потяги підуть в інший!	Мамо, це ж не дуже добре для тебе, ти ляжеш спати в один бік, а прокинешся у інший!	Але, мамо, що тобі з того, якщо ти засинаєш, потяг їде в один бік, а коли прокидаєшся, то вже в інший.
148	"Ah! that is something definite." M. Bouc sprang up eagerly.	«Ах! це щось певне». М. Бук нетерпляче підскочив.	"Ах! це щось певне". М. Буц з нетерпінням підвівся.	«Ах! це щось певне'. М. Буц з нетерпінням лунав.	«Ай! це щось визначене». М. Бук з нетерпінням піднявся.	– Про це ми можемо дізнатися, – жваво сказав мсьє Бук.	– Ось як! Це щось конкретне, – мсьє Бук нетерпляче підскочив.
149	Poirot took the words out of his mouth .	Пуаро зняв слова з рота.	Пуаро вийняв слова з уст.	Пуаро взяв слова з рота.	Пуаро витягнув слова з рота.	Пуаро зняв його слова з язика.	Пуаро випередив його.
150	I'll take my oath on that.	Я дам свою присягу на цьому.	Я прийму на цьому свою присягу.	Я присягну.	Я присягну на цьому.	Присягаюся вам.	Можу присягнутися.

Таблиця А. 2

Ступінь правильності автоматичного перекладу фразеологічних одиниць у романі Агати Крісті «Вбивство у “Східному експресі”» відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу

№	Приклад	Машинний переклад			
		Google Translate	Microsoft Bing	Reverso	MateCat
Фразеологічні зрощення					
1	Conscious of an inadequate night’s sleep, and of a delicate mission successfully accomplished, M. Poirot curled up in a corner and fell asleep.	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
2	It arrived at Hayda-assar only five minutes late, having made up time on the journey.	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад
3	The restaurant car was empty save for Poirot and Ratchett and MacQueen.	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
4	“ You’ve got a pretty good nerve, ” said Ratchett.	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
5	And I’ve got a hunch about that man.	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
6	“Come into my carriage,” MacQueen was saying. “It isn’t made up for the night yet.	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
7	To begin with, a murder – that in itself is a calamity of the first water.	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
8	What’s up on the train? Has anything happened?	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
9	We’re out to GET you, Ratchett, and we WILL get you!	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад	Хибний переклад
10	We're going to take you for a ride, Ratchett.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
11	He’s a Britisher and, as he calls it, he ‘ keeps to himself. ’	Правильний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками

12	I fancy Mr. Ratchett was a gentleman who kept his own counsel on every possible occasion.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад
13	First we thought we'd draw lots as to who should do it, but in the end we decided on this way.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
14	That is an explanation that will not hold water .	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
15	No, sir. It's got me beat .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
16	On the face of it , the answer seems to be No.	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
17	His eyes were fixed on the Countess's face.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад
18	I cannot help feeling that that is most unlikely. ... The English are extremely cold.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
19	We have thrashed it all out .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
20	I don't think I could do that even to save myself from the chair .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
21	Get right on with it and let me clear my character if I can.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
22	Why should I stir up needless trouble for myself?	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
23	But I don't like the idea of your being a governess – at the beck and call of tyrannical mothers and their tiresome brats.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад
24	The Countess was curled up in the opposite corner near the window.	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
25	"It is an idea, that," said M. Bouc, his face lighting up. Then it clouded over again.	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками

26	This story, then, that he tells of Ratchett's seeking him out and employing him is not unlikely, and is most probably – though not of course certainly – true.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
27	He helped himself , then strode briskly off.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
Фразеологічні сполучення					
28	Not that he knew what it was all about.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
29	Not to be outdone , M. Poirot replied in kind...	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
30	Nothing serious. It is put out .	Хибний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
31	Lieutenant Dubosc came to the salute .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
32	"You find yourself far from home , mon cher," said M. Bouc.	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
33	To tell you the truth, my friend, I did not care for him.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
34	If this M. Harris arrives we will tell him that he is too late – that berths cannot be retained so long – we will arrange the matter one way or another .	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
35	Mr. Poirot, I want you to take on a job for me.	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
36	Now what I want to get right about your policy in India is this–	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
37	I don't think I'm the kind of man to be caught napping .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
38	You might not. You might not. But we will go into that presently. The question is, what to do?	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
39	To look up the antecedents of all these people, to discover their bona fides – all that takes time and endless inconvenience.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Правильний переклад

40	It is nothing. It is nothing. It is more convenient like this.	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
41	She has only to lift a little finger and ask for something in a polite voice – and the whole train runs.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
42	Depend upon it, it was a woman.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
43	A Wagon Lit conductor himself puts up the luggage! It is unheard of!	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
44	The chef de train looked pained at seeing his theory come to nought .	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
45	Lie back and think – use (as I have heard you say so often) the little grey cells of the mind – and you will know!	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками
46	Let us advance with the matter in hand .	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
47	In the words of a bestseller, ‘ You’ve nothing on me. ’ Ratchett and I were on perfectly good terms.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
48	It is not in accord with his psychology – not at all .	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
49	It was their second piece of bad luck !	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
50	Quickly and deftly he went once more through the pockets of the dead man’s clothes but found nothing there of interest.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
51	By the way , I was awakened by what sounded like something heavy falling against my door.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
52	Certainly, since you have found me out .	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
53	I argue with her. I point out that it is impossible.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад

54	He was just dropping off when something again woke him.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
55	Then one person, at any rate , will be completely freed from suspicion.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
56	The colonel's eyebrows went up again sardonically.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Правильний переклад
57	"Oh!" Arbuthnot looked taken aback .	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
58	M. Bouc broke off .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
59	You do not believe the Count's positive assertion – on his word of honor – that his wife is innocent?	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками
60	I thought your reassuring manner was only to smooth things over till we are dug out of the snow and the police take charge .	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
61	It had been so awful—that time—and to have it all raked up again.	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
62	She interrupted him, putting up a small hand towards his mouth.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
63	She finds out that she has dropped the handkerchief and immediately takes steps to conceal her Christian name.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
64	But where does the handkerchief come in ?	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Правильний переклад
65	Constantine made a pretty good guess as to what the instructions had been when he noticed that the Count and Countess Andrenyi were always served last and that at the end of the meal there was a delay in making out their bill.	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
66	He had directed me to make up the bed while he was at dinner, and I did so.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
67	He leaned back in his seat.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад

68	It does not make sense . And you think that two murderers do make sense ?	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
69	He got it down and snapped back the lock.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
70	“So,” he murmured. “It is like that. A defiance. Very well, I take it up .”	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
71	We are cut off from all the normal routes of procedure.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
72	He stared at Poirot as though trying to make him out .	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад
73	Get right on with it and let me clear my character if I can.	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад
74	Then I fell into conversation with that Englishman, Colonel Arbutnot – as a matter of fact I think you passed us as we were talking.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
75	Miss Debenham had put her book down .	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
76	I handed out a wad of Turkish notes right away, and there’s been no trouble so far.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
77	Just hanging about and killing time.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
78	Hardman turned away to peer out at the snow for a minute.	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
79	But first, Madame, a little matter of routine .	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
80	Why, I’d rather sit up all night in the corridor.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
81	Your baggage, Madame, shall be moved out of this coach altogether.	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад

82	The conductor looked into the carriage.	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
83	Ratchett may have guessed that she would use the same trick again, so he tells Hardman to look for a man.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
84	They attached no importance to the fact, but, Messieurs, Pierre Michel has declared that he did not leave his seat except on certain specified occasions – none of which would take him down to the far end of the coach past the compartment in which Arbuthnot and MacQueen were sitting.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
85	Hercule Poirot was not at all put out . He continued calmly.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
86	I will pass over for the moment certain rather peculiar appearances which Dr. Constantine and I have already discussed together.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
87	Tears had come into the woman’s eyes. Her strong, motherly soul was moved.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
88	I poured her out some mineral water. Then I turned out the light and left her.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
89	I poured her out some mineral water. Then I turned out the light and left her.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
90	He nearly ran into me , Monsieur.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад	Правильний переклад
91	“Ah! Well,” said Poirot, picking up the last passport.	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад
92	I get up there . I smoke and read.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
93	Then I go back to my compartment. It is empty.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
94	He helped himself, then strode briskly off .	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад
95	I stepped out into the corridor to see what it was all about – felt a mite nervous, you understand – but it was only the American dame.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад

96	After that he settled down in his seat till he went up to the far end to make somebody's bed up.	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
97	Things came about this way.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
98	It was his idea that I should travel in the compartment alongside his. Well, that blew up right at the start.	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Хибний переклад
99	M. Bouc peered over his shoulder.	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
100	He pushed across a letter.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
101	But as I got back to my compartment I noticed that the door of the one beyond mine—the end one, you know—	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
Фразеологічні єдності					
102	Graceful phrases fell from his lips in polished French.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
103	Not to be outdone, M. Poirot replied in kind ...	Правильний переклад	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
104	Conscious of an inadequate night's sleep, and of a delicate mission successfully accomplished, M. Poirot curled up in a corner and fell asleep .	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
105	But you, you are at the top of the tree nowadays, mon vieux!	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
106	Hercule Poirot addressed himself to the task of keeping his moustaches out of the soup.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
107	But I could not rid myself of the impression that evil had passed me by very close.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
108	You are full up to-night, I hear?"	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
109	A Wagon Lit conductor himself puts up the luggage! It is unheard of !	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад

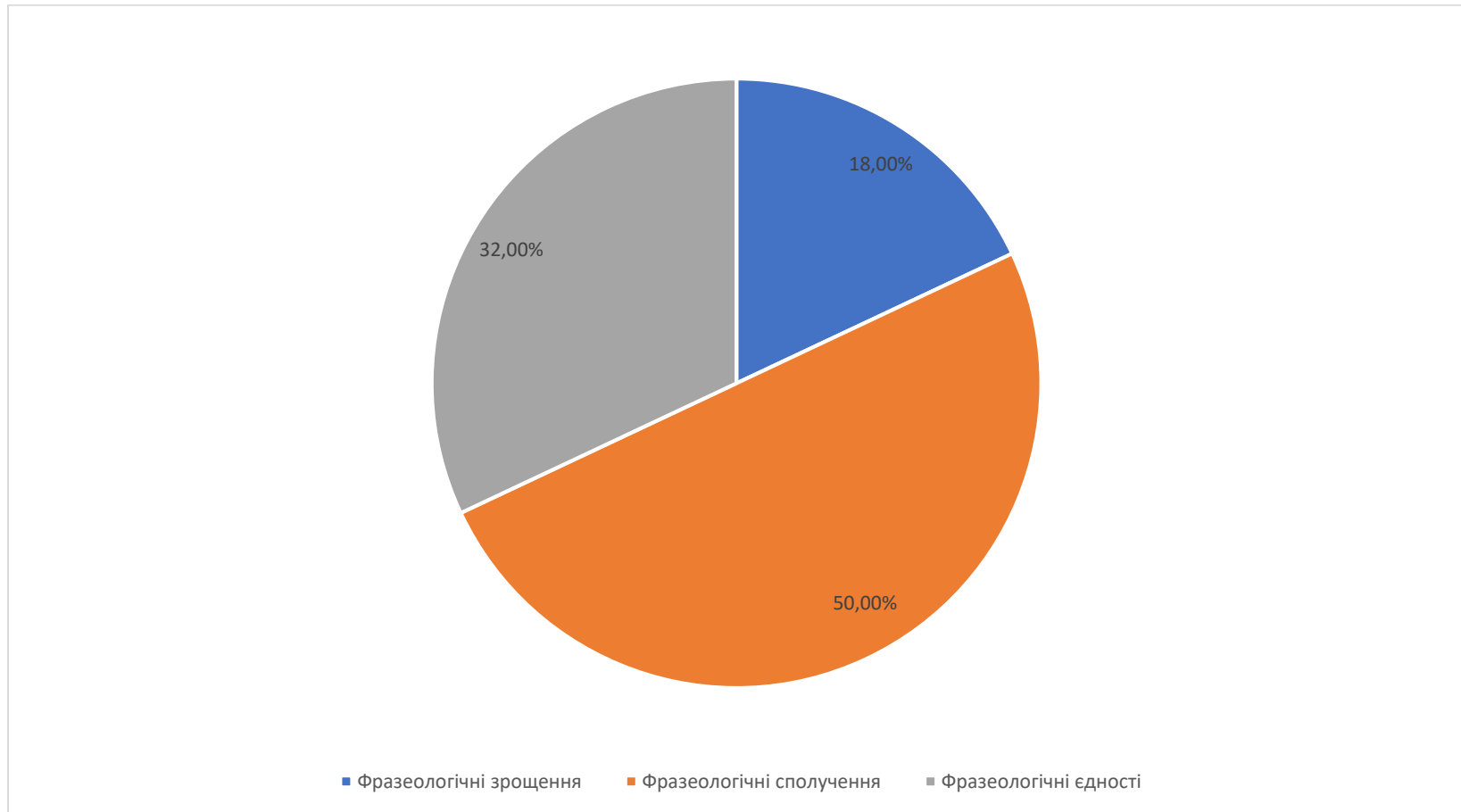
110	"I say, sir," said the young man suddenly. "If you'd rather have the lower berth – easier and all that – well, that's all right by me."	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
111	Her glance caught Poirot's and swept over him with the nonchalance of the uninterested aristocrat.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
112	The detective was conscious of those strange shrewd eyes summing him up before the other spoke again.	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
113	But she will not listen to reason .	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
114	Thought you'd double-cross us and get away with it, did you? Not on your life .	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
115	In the stillness you could have heard a pin drop .	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
116	"It is a very makeshift affair, this," he said over his shoulder. "Let us hope that it will answer our purpose ."	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
117	You mustn't lose your grip on yourself.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
118	Poirot cleared his throat .	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
119	" Count me out ," said Mr. Hardman.	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
120	Dr. Constantine was at a loss to know what to make of this singular remark.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
121	Quickly and deftly he went once more through the pockets of the dead man's clothes but found nothing there of interest .	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
122	In the restaurant car all was in readiness .	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками

123	It is not in accord with his psychology – not at all.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад	Правильний переклад
124	In the meantime I have ordered them to bring us three some food here.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
125	I hope Monsieur will not think that there has been any negligence on my part .	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
126	No, Monsieur, not that I know of .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
127	The train being at a standstill prevented me from dozing off as I usually do.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
128	Then I should think it would have been perfectly plain – even to you – that my lips are sealed .	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
129	Suppose, for instance , that you have committed a crime and wish to cast the blame for it on someone else.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
130	They are, in fact , simply intended for the police.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
131	In case Ratchett had not realised it sooner, this was to make sure that he understood the reason of the threats against his life.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
132	I can see no way out of it.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
133	It would be easier to understand if he had been shot – after all , the term ‘gunman’ must mean that they shoot with a gun.	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
134	The facts are all in front of us – neatly arranged with order and method.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
135	From now on , it is all here.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
136	In my opinion , medically speaking, there can be no other explanation of those wounds.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
137	Now I understand your reluctance to rely upon the evidence of the dented watch.	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад

138	Bewildered, the woman smiled in spite of herself	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками
139	Poirot spread out his hands in an apologetic gesture	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
140	Don't you think that you are making rather a fuss about nothing , M. Poirot?	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад
141	Then I fell into conversation with that Englishman, Colonel Arbuthnot – as a matter of fact I think you passed us as we were talking.	Правильний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
142	She sighed – was lost a minute in thought .	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Переклад із незначними помилками
143	They had to do with – with a task I had undertaken	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Правильний переклад
144	She bustled off .	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
145	They were meagre in the extreme .	Правильний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
146	She glanced down at her thin, black-clad arms ending in those claw-like yellow hands with the rings on the fingers.	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками	Переклад із незначними помилками	Правильний переклад
147	Why, Mama, that'll be no good to you, for if you go to sleep one way, when you wake up , the trains going the other!	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад	Правильний переклад
148	"Ah! that is something definite." M. Bouc sprang up eagerly.	Правильний переклад	Правильний переклад	Хибний переклад	Правильний переклад
149	Poirot took the words out of his mouth .	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад	Хибний переклад
150	I'll take my oath on that.	Переклад із незначними помилками	Хибний переклад	Правильний переклад	Переклад із незначними помилками

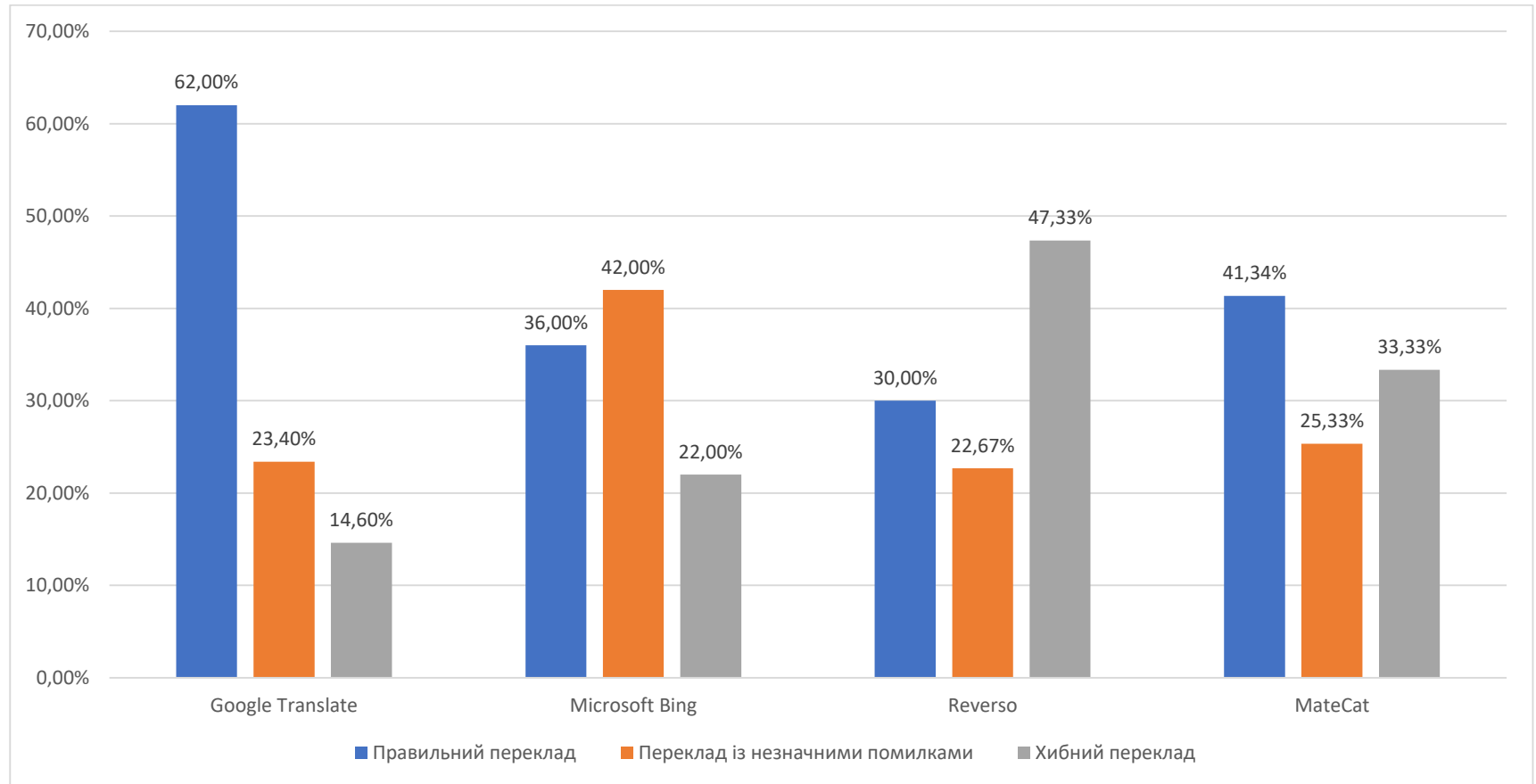
Малюнок А. 1

Порівняльні показники наявності фразеологічних одиниць, використаних у романі А. Крісті «Вбивство в “Східному експресі”», відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу

Малюнок А. 2

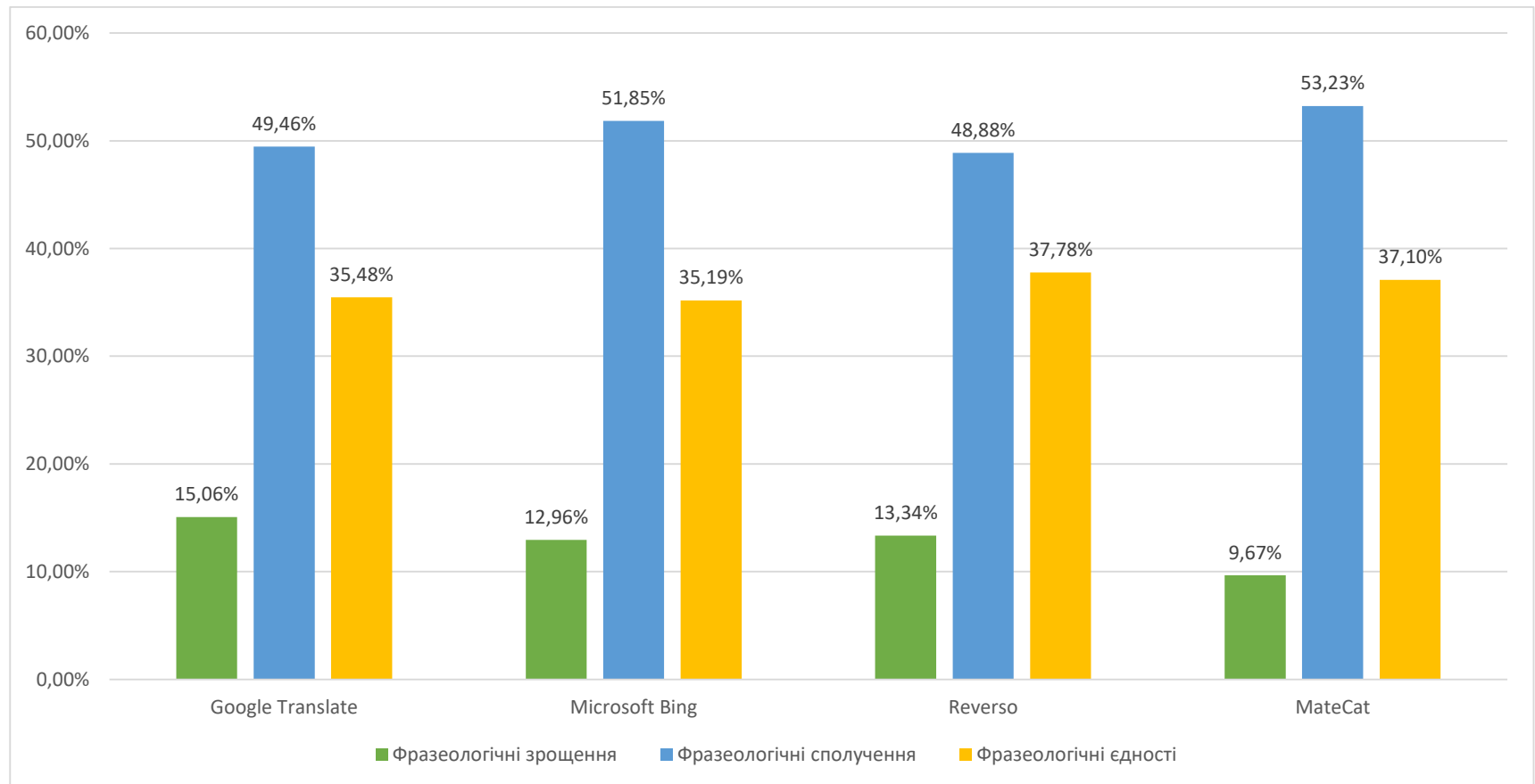
Порівняльні показники продуктивності використання онлайн-перекладачів при перекладі фразеологічних одиниць, використаних у романі А. Крісті «Вбивство в “Східному експресі”»

ДОДАТОК Б

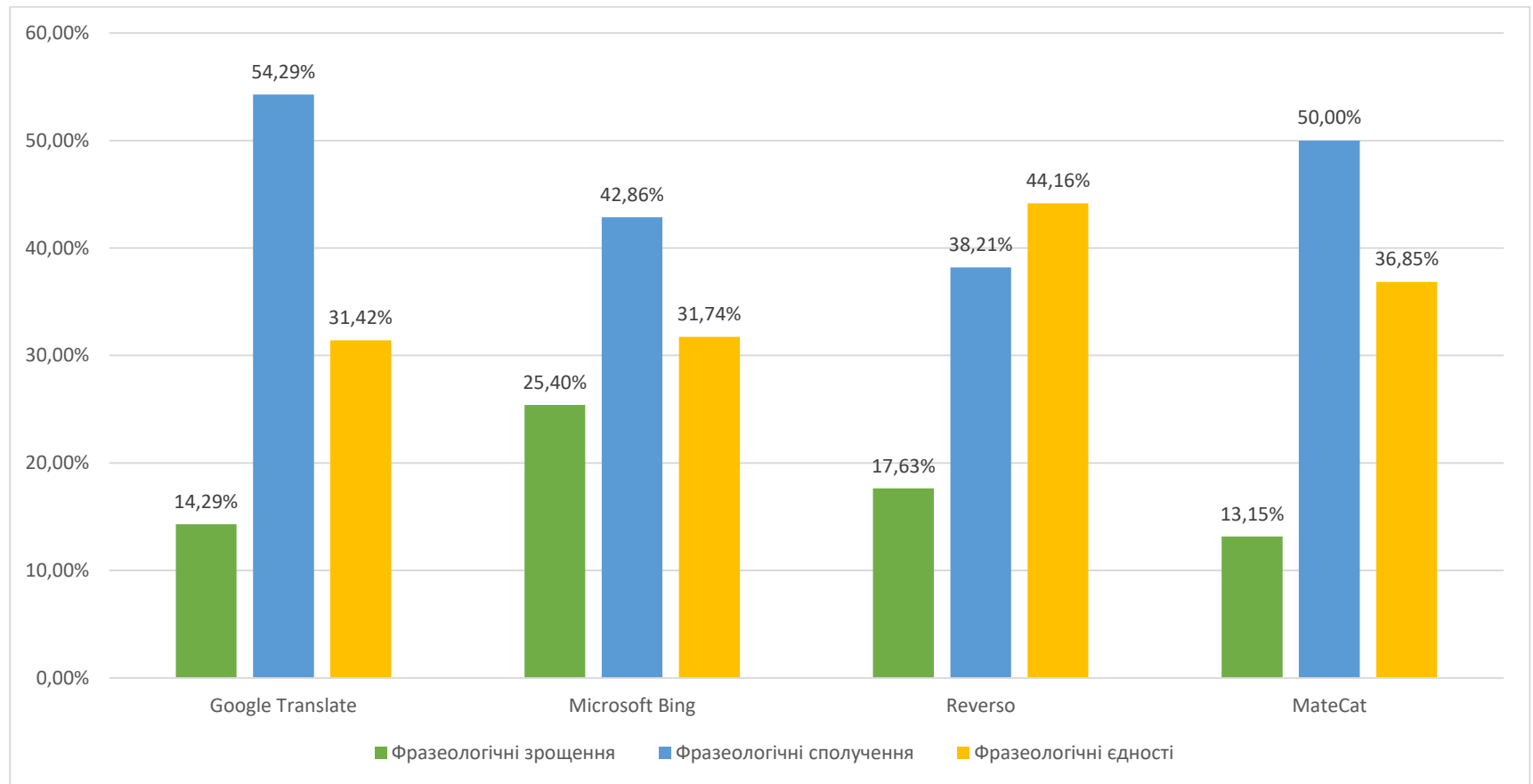
Малюнок Б. 1

Порівняльні показники *правильного* автоматичного перекладу фразеологічних одиниць, використаних у романі А. Крісті «Вбивство в “Східному експресі”», відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу

Малюнок Б. 2

Порівняльні показники автоматичного перекладу із незначними помилками фразеологічних одиниць, використаних у романі А. Крісті «Вбивство в “Східному експресі”», відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу

Малюнок Б. 3

Порівняльні показники *хибного* автоматичного перекладу фразеологічних одиниць, використаних у романі А. Крісті «Вбивство в “Східному експресі”», відповідно до класифікації за внутрішньою структурою виразу

